

T.C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ALMANYA'DA MİLLÎ-MUHAFAZAKÂRLIĞIN YÜKSELİŞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURTEN ÇOLAK

TEZ DANIŞMANI

DOÇ.DR. GÖRKEM ALTINÖRS

BİLECİK, 2026

10823029

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ALMANYA'DA MİLLÎ-MUHAFAZAKÂRLIĞIN YÜKSELİŞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURTEN ÇOLAK

TEZ DANIŞMANI
DOÇ.DR. GÖRKEM ALTINÖRS

BİLECİK, 2026

10823029

BEYAN

” Almanya’da Millî-Muhafazakârlığın Yükselişi” başlıklı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazım aşamasında bilimsel araştırma ve etik kurallarına uyduğumu, [Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehberine](#) uygun olarak tez/dönem projemi hazırladığımı, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel etik kurallarına uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, çalışmamın herhangi bir kısmının başka bir tez/dönem projesi olarak sunulmadığını, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Nurten Çolak

../../2026

İmza:

	YAPAY ZEKÂ KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ BEYAN FORMU	BŞEÜ-KAYSİS Belge	DFR-516
		İlk Yayın Tarihi/Sayısı	30.04.2026/16
		Revizyon Tarihi	00
		Revizyon No.su	00
		Toplam Sayfa	1

Bölüm I. Yapay Zekâ Kullanım Durumu
☐ Bu tezin/projenin yazım süreçlerinde yapay zekâ tabanlı araçlardan faýdalandım .
☒ Bu tezin/projenin yazım süreçlerinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araçtan faýdalanmadım .
Bölüm II. Yapay Zekâ Kullanım Detayları
<i>*Bu bölüm yalnızca yapay zekâ kullanımı beyan edilmiş ise doldurulacaktır. Aksi durumda boş bırakılmalıdır.</i>
Tezinizde/projenizde kullandığınız <u>yapay zekâ araçlarını</u> ve <u>sürümünü</u> listeleyiniz:
Yapay zekâ araçlarını tezin/projemin aşağıdaki aşamalarında ilgili amaçlar için kullandım. (Birden fazla seçeneğe işaretlenebilir):   ☐ Cümle oluşturma   ☐ Literatür tarama   ☐ Çeviri   ☐ Düzenleme/dil kontrolü   ☐ Veri işleme ve analizi   ☐ Veri görselleştirme   ☐ Görüntü üretme   ☐ Kaynakça düzenleme   ☐ Diğer (Belirtiniz):.....   Bu çalışmada yapay zekâ kullanımı Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber'e ve akademik dürüstlük ilkelerine uygun şekilde gerçekleştirilmiş olup yapay zekâ araçlarından alınan destek, etik kurallar ve kaynak gösterme esaslarına uygun biçimde belirtilmiştir. Yapay zekâ kullanımı, çalışmanın özgünlüğüne, bilimsel etik kurallarına ve ilgili mevzuata aykırı olmayacak biçimde gerçekleştirilmiştir. Usulsüz yapay zekâ kullanımı (örneğin: kaynak göstermeksizin metin üretimi, otomatik içerik üretiminin özgün eser gibi sunulması, yanıltıcı kaynak gösterimi vb.) tarafımdan kesinlikle yapılmamıştır. Yapay zekâ araçlarının sağladığı bilgilerin doğruluğunu kontrol ettiğimi, yanlış veya eksik bilgi bulunması halinde tüm sorumluluğun tarafıma ait olduğunu; ayrıca çalışmamla ilgili bu beyana aykırı bir durumun herhangi bir zamanda tespit edilmesi durumunda ortaya çıkabilecek akademik ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi beyan ederim.

Nurten Çolak

.././20..

ÖNSÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden ve her konuda destek olan danışmanım Doç. Dr. Gökem ALTINÖRS'e değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Bu vesileyle tüm hocalarıma destekleri için teşekkürü borç bilirim. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme şükranlarımı sunarım.

ÖZET

Bu çalışma, küresel krizlerin (2008 Finans Krizi, 2015 Göç Krizi, COVID-19 pandemisi ve 2022 enerji krizi) Almanya'da *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin yükselişe geçmesinin etkilerini incelemektedir. Pandemi sonrası ekonomik durgunluk ve enerji sorunları, partinin popülist söylemlerini güçlendirmiştir. AfD yalnızca “sağ popülist” bir parti olarak değil; millî-muhafazakâr ideoloji ve Yeni Sağ akımıyla bağlantılı, toplumsal dönüşüm hedefleyen bir “proje partisi” olarak değerlendirilmektedir.

Kuramsal çerçeve, Altınörs ve Chrysogelos'un (2024) geliştirdiği millî- muhafazakârlık yaklaşımına dayanmaktadır. Bu ideoloji, neoliberal krizlere karşı devlet müdahalesini, ulusal egemenliği ve geleneksel değerleri öne çıkarır. Ayrıca Messner ve Rosenfeld'in Kurumsal Anomi Teorisi ile Rathgeb'in Refah Şovenizmi kavramı, ekonomik krizlerin toplumsal normları zayıflatıp güvensizlik ve göçmen karşıtlığını arttıran etkilerini açıklamaktadır.

AfD'nin söylemleri tarihsel olarak Westfalya Barışı, Bismarck'ın politikaları, Weimar'daki Muhafazakâr Devrim ve Militan Demokrasi geleneğiyle ilişkilendirilmiştir. 1990 sonrası Doğu Almanya'daki sanayi kaybı ve *Agenda 2010* reformlarının yarattığı güvencesizlik, partinin "Önce Almanlar" yaklaşımını beslemiştir.

Günümüzde AfD, aileyi ve geleneksel değerleri yücelten, toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı çıkan ve “tersine göç” çağrısı yapan söylemleriyle öne çıkmakta; dijital platformlar aracılığıyla sınıfsal öfkeyi elitlere ve göçmenlere yönlendirmektedir.

Dış politikada ise AfD, liberal dünya düzenine karşı revizyonist bir tutum sergilemekte; Avrupa Parlamentosu'nda Egemen Uluslar Avrupası (ESN) grubunu kurarak NATO'ya şüpheyi yaklaştırmakta, Rusya ile ideolojik yakınlaşma arayışına girmekte ve Çin ile çok kutuplu bir düzen hedeflemektedir.

Sonuç olarak tez, AfD'nin yükselişini ekonomik milliyetçilik, kültürel muhafazakârlık ve revizyonist dış politika bağlamında ele alarak, Almanya'daki gelişmelerin Avrupa'daki popülist akımların anlaşılmasına teorik ve gözlemsel katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağ popülizm, Millî- muhafazakârlık, Refah şovenizmi

ABSTRACT

This study examines the effects of global crises (2008 Financial Crisis, 2015 Migration Crisis, COVID-19 pandemic, and 2022 energy crisis) on the rise of the Alternative für Deutschland (AfD) party in Germany. Post-pandemic economic stagnation and energy problems have strengthened the party's populist rhetoric. The AfD is considered not only a "right-wing populist" party but also a "project party" aiming for social transformation, linked to national-conservative ideology and the New Right movement.

The theoretical framework is based on the national-conservative approach developed by Altınörs and Chrysogelos (2024). This ideology emphasizes state intervention, national sovereignty, and traditional values in the face of neoliberal crises. Furthermore, Messner and Rosenfeld's Institutional Anomie Theory and Rathgeb's concept of Welfare Chauvinism explain the effects of economic crises on weakening social norms and increasing insecurity and anti-immigrant sentiment.

The AfD's rhetoric has historically been linked to the Peace of Westphalia, Bismarck's policies, the Conservative Revolution in Weimar, and the tradition of Militant Democracy. The industrial decline in East Germany after 1990 and the insecurity created by the Agenda 2010 reforms fueled the party's "Germans First" approach.

Today, the AfD stands out with its rhetoric that glorifies family and traditional values, opposes gender equality, and calls for "reverse migration"; it directs class anger towards elites and immigrants through digital platforms.

In foreign policy, the AfD adopts a revisionist stance against the liberal world order; it expresses suspicion towards NATO by establishing the Europe of Sovereign Nations (ESN) group in the European Parliament, seeks ideological rapprochement with Russia, and aims for a multipolar order with China.

In conclusion, this thesis examines the rise of the AfD within the context of economic nationalism, cultural conservatism, and revisionist foreign policy, demonstrating that developments in Germany offer theoretical and observational contributions to understanding populist trends in Europe.

Keywords: Right-wing populism, National conservatism, Welfare chauvinism

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin Bağlamı ve Araştırma Problemi: Küresel Sağ'ın Yükselişi.....	1
1.2. Tezin Amacı ve Önemi.....	3
1.3. Tezin Araştırma Soruları ve Hipotezler	4
1.4. Tezin Teorik Çerçevesi ve Yöntemi.....	6
1.4.1. Teorik çerçeve	6
1.4.2. Araştırma yöntemi.....	7
1.5. Literatür Tartışması (Literatür Taramasının Özeti).....	8
1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar	10
1.7. Tezin Kısa Özeti.....	11
2. TEORİK ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARTIŞMASI.....	13
2.1. Sağ Popülizm Kavramının Eleştirisi, Yeni Sağ (Neue Rechte) ve Metapolitika Stratejisi	14
2.2. Teorik Çerçeve Olarak Millî-Muhafazakârlık Modeli (Altınörs & Chrysosgelos, 2024).....	16
2.3. Otoriter Neoliberalizm ve Refah Şovenizmi (Welfare Chauvinism)	18
2.4. Küreselleşmenin Sosyolojik Fay Hatları ve Kurumsal Anomi Teorisi (IAT).....	19
3. TARİHSEL ARKA PLAN.....	21
3.1. 1871'e Kadar Almanya: Westfalya Barışı, Parçalanmışlık ve "Gecikmiş Ulus" Sendromu	22
3.2. 1871-1919: Bismarck, "Kan ve Demir" Politikası ve Otoriter Ulus-Devletin İnşası	23
3.3. 1919-1945: Weimar Demokrasisinin Krizleri, "Muhafazakâr Devrim" Mirası ve Nasyonal Sosyalizm	25
3.4. 1945-1990: Ordoliberalizm, Bölünmüşlük ve Anayasal Düşmanlara Karşı "Militan	

Demokrasi"	27
3.5. 1990'dan Günümüze Almanya: Yeniden Birleşmenin Travması, Sanayisizleşme ve "Kafadaki Duvar" (Mauer im Kopf)	29
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	32
4.1. Almanya'da Devletin Ekonomideki Rolünün Politik Ekonomisi	32
4.1.1. Neoliberal yeniden yapılanma: Agenda 2010, prekaryalaşma ve statü kaybı korkusu.....	32
4.1.2. Borç freni (Schuldenbremse) krizi, SVIK fonu fiyaskosu ve müdahaleci merkantilizm	34
4.1.3. AfD'nin "Mavi Mutabakat"ı (Blue Deal), enerji milliyetçiliği ve mittelstand korumacılığı	36
4.1.4. Sınıfsal öfkenin yönetimi: Refah şovenizmi olarak "Önce Almanlar"	38
4.2. Almanya'da Geleneksel Değerler ve Toplumsal Hiyerarşilerin Siyaset Sosyolojisi	39
4.2.1. Biyopolitika ve geleneksel ailenin kutsanması (Demografik mühendislik ve anti-gender söylemleri)	39
4.2.2. Ontolojik güvenlik, kimlik inşası ve "Remigrasyon" (Tersine Göç) ajandası	42
4.2.3. Sınıfsal analiz ve dijital popülizmin işlevi: TikTok stratejisi üzerinden yatay ve dikey tehdit inşası	44
4.3. Alman Dış Politikasının Analizi: Radikal Jeopolitik Dönüşümler ve Konsensüsün Çöküşü	47
4.3.1. Avrupa Birliği karşıtlığı ve transnasyonel aşırı sağ: "Egemen Uluslar Avrupası" (ESN)	47
4.3.2. NATO şüpheciligi, Prusya pragmatizmi ve Rusya ile ideolojik hizalanma	49
4.3.3. Çin ile ekonomik ilişkiler ve küresel çok kutupluluk (Multipolarite) arayışı.	51
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	54
5.1. Araştırma Sorularına Yanıt	54
5.2. Hipotezlerin Değerlendirilmesi	56
5.3. Çalışmanın Literatüre Katkıları	58
5.4. Sınırlılıklar ve Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler	60
KAYNAKÇA.....	63

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

- AB:** Avrupa Birliği
- AfD :** Almanya için Alternatif Parti
- ESN:** Egemen Uluslar Avrupası
- IAT:** Kurumsal Anomi Teorisi
- NATO:** Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
- RS:** Refah Şovenizmi

GİRİŞ

1.1. Tezin Bağlamı ve Araştırma Problemi: Küresel Sağ'ın Yükselişi

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte küresel çapta tesis edilen liberal demokratik serbest piyasa odaklı hegemonya, yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde ardı ardına gelen ve sistemin yapısal temellerini sarsan krizlerle derin ve geri döndürülemez bir meşruiyet kaybı yaşamıştır. Francis Fukuyama'nın "Tarihin Sonu" tezinde somutlaşan ve liberal demokrasinin evrensel, alternatifsiz bir nihai aşama olduğunu ilan eden iyimser anlatı; 2008 Küresel Finans Krizi'nin yarattığı ekonomik yıkım, 11 Eylül saldırıları sonrası değişen küresel güvenlik mimarisi, 2010 Euro Bölgesi Borç Krizi'nin Avrupa entegrasyonuna vurduğu darbe, 2015 Avrupa Göç Krizi, COVID-19 pandemisinin tedarik zincirlerindeki kırılganlıkları ifşa etmesi ve nihayetinde Rusya-Ukrayna Savaşı'nın küresel enerji güvenliğini çökertmesiyle birlikte temellerinden sarsılmıştır. Tarihsel süreçte birbiriyle iç içe geçen, birbirini nedensel olarak besleyen ve eşzamanlı olarak yaşanan bu "çoklu kriz" (polycrisis) ortamı, Tooze (2018) tarafından da vurgulandığı üzere, sermaye birikim rejiminin sürdürülebilirliğine dair toplumsal şüpheleri artırırken, yerleşik siyasal merkezin sorun çözme kapasitesini aşındırmıştır.

Bu krizler sarmalı, siyaset sosyolojisinde Colin Crouch'un (2004) "post-demokrasi" kavramıyla açıkladığı yapısal bir kilitlenme yaratmıştır. Siyasal kararların ulusal parlamentolardan çıkarak giderek Avrupa Merkez Bankası, Avrupa Komisyonu veya ulusötesi sermaye grupları gibi teknokratik kurumlara devredilmesi, yurttaşların demokratik süreçlere olan inancını zedelemiştir. Nancy Fraser (2016) bu tarihsel kırılmayı "ilerici neoliberalizmin" (*progressive neoliberalism*) çöküşü olarak tanımlar; ekonomik güvencesizlikle (*prekaryalaşma*) kültürel tanınma politikalarının bir araya geldiği bu sistemin iflası, küresel siyaset sahnesinde sağın radikal, popülist ve giderek daha bütüncül bir karakter kazanan yeni varyantlarının yükselişine zemin hazırlamıştır. Bu ekseninde, Katz ve Mair'in (1995) kavramsallaştırmasıyla, merkez sağ ve sol partilerin devlet kaynaklarını paylaşarak birbirine benzemesi ve "kartelleşmesi", seçmen nezdinde alternatifsizlik algısı yaratmış ve sistem dışı aktörlere muazzam bir manevra alanı açmıştır.

Bu küresel dönüşümün Avrupa kıtasındaki en somut, en sarsıcı ve tarihsel bağlamı itibarıyla en fazla dikkat çeken tezahürü, Almanya'da *Alternative für Deutschland* (Almanya için Alternatif- AfD) partisinin istikrarlı ve durdurulamaz yükselişi olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası inşa edilen "anayasal vatanseverlik" (*Verfassungspatriotismus*) ve Alman siyasal elitlerinin aşırı sağa karşı inşa ettiklerini iddia ettikleri "güvenlik duvarı" (*Brandmauer*) söylemleri, ülkedeki merkezin istikrarını on yıllar boyunca güvence altına almış ve Almanya

uzun süre bu küresel aşırı sağ dalgaya karşı bağışık (*Sonderweg*- istisnai yol) kabul edilmiştir. Ancak 2013'te Euro krizine tepki olarak doğan ve 2015 Göç Krizi ile birlikte etno-milliyetçi bir eksene kayan AfD, neoliberalizmin yapısal krizlerine kalıcı bir yanıt üreten hegemonik bir güce dönüşmüştür.

Almanya'da "trafik lambası" (*Ampel*) koalisyonunun borç freni (*Schuldenbremse*) anlaşmazlıkları nedeniyle Kasım 2024'te çökmesinin ardından gidilen 23 Şubat 2025 erken genel seçimlerinde AfD, oylarını ikiye katlayarak %20,8 gibi eşi görülmemiş bir orana ulaşmış ve 152 sandalye ile Federal Meclis'te (*Bundestag*) ikinci büyük parti konumuna yerleşmiştir. Bu tarihi başarı, Almanya'nın sağ radikalizme karşı bağışıklığının ve merkez siyasetin "güvenlik duvarı"nın fiilen çöktüğünün kesin kanıtıdır.

Bu tezin temel araştırma problemi, Almanya'da AfD şahsında somutlaşan bu radikal sağ dalganın yalnızca geçici bir "protesto oyu" (protest vote) veya indirgemeci bir "sağ popülizm" vakası olarak analiz edilmesinin teorik ve pratik yetersizliğinden doğmaktadır. Cas Mudde (2004) gibi önde gelen siyaset bilimcilerin sıklıkla başvurduğu popülizm paradigması; toplumu "saf halk" ve "yozlaşmış elitler" olarak ayıran ince merkezli (*thin-centered*) bir ideolojiye odaklanmakta, ancak AfD'nin devlet aygıtı içerisindeki kurumsal hedeflerini, Yeni Sağ (*Neue Rechte*) entelektüelleriyle yürüttüğü organik "metapolitika" stratejisini göz ardı etmektedir. Oysa AfD; devleti, sınırları, mülkiyet ilişkilerini ve geleneksel toplumsal hiyerarşileri yeniden tahkim etmeyi hedefleyen, anayasal düzeni dönüştürme kapasitesine sahip bütüncül bir projeye evrilmiştir.

Bu noktada çalışmanın araştırma problemi, aşırı sağın yükselişini Altınörs ve Chrysogelos (2024) tarafından kavramsallaştırılan "millî-muhafazakârlık" (*national-conservatism*) ideolojisi zemininde açıklamaktır. Millî-muhafazakârlık, neoliberal küreselleşmenin krizlerine sağ siyaset yelpazesinden verilen tutarlı bir yanıttır; devletin ekonomik rolünün merkantilist bağlamda yeniden onaylanması, geleneksel değerlerin toplumsal bir koalisyon aracı olarak inşası ve dış politikada liberal kurumların reddedilerek egemenlik odaklı çatışmacı bir tutum benimsenmesiyle karakterize edilir. AfD, neoliberal kapitalizmi bütünüyle yıkmak yerine, onu devlet kontrolünde "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) yaratarak parçalamayı ve içeride refah şovenizmi (*welfare chauvinism*) uygulayarak korumalı bir yapı inşa etmeyi vadetmektedir.

Dolayısıyla araştırmanın temel sorunu; Almanya'nın Soğuk Savaş sonrası geçirdiği ekonomi-politik dönüşümlerin, özellikle *Agenda 2010* reformlarının yarattığı "prekaryalaşma" ve "kurumsal anomî"nin (Nickel & Groß, 2023), AfD'nin bu millî-muhafazakâr devlet dönüşümü projesine nasıl zemin hazırladığını deşifre etmektir. AfD'nin yükselişi salt göçmen karşıtı bir kriz değil; Alman ekonomi-politiğinin tarihsel bir hesaplaşması, "Mavi Mutabakat" ve "Remigrasyon" gibi radikal sosyal mühendislik argümanlarıyla devleti yeniden yapılandırma arzusudur.

1.2. Tezin Amacı ve Önemi

Bu tezin temel amacı, Almanya'da *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin istikrarlı yükselişini, son yıllarda art arda yaşanan yapısal, ekonomik ve siyasi krizler bağlamında, makro düzeydeki ekonomi-politik dönüşümlerle mikro düzeydeki sosyolojik tepkilerin kesişim noktasında analiz etmektir. Çalışma; 2008 Küresel Finans Krizi'nin artçı şokları, 2015 Göç Krizi, pandemi sonrası toparlanma süreci ve özellikle 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı'nın tetiklediği enerji darboğazı ve ekonomik durgunluk (resesyon) gibi makro-ekonomik faktörlerin, AfD'nin siyasi başarılarına ve kitle mobilizasyonuna nasıl zemin hazırladığını incelemeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, neoliberalizmin yarattığı güvencesizliğin ve kurumsal anomînin sağ siyasete nasıl alan açtığını ampirik bir düzlemde irdelemek çalışmanın öncelikli gayesidir.

Çalışmanın kritik önemi, Alman siyasetindeki bu radikal eksen kaymasını, mevcut literatürün sıklıkla başvurduğu indirgemeci ve geçici bir "sağ popülizm" (*right-wing populism*) kavramıyla açıklamaya çalışmak yerine; onu devleti, mülkiyet ilişkilerini, ulusal sınırları ve geleneksel toplumsal hiyerarşileri yeniden tahkim etmeyi hedefleyen bütüncül ve tutarlı bir "millî-muhafazakâr" (*national-conservative*) iktidar projesi olarak okumasından ileri gelmektedir (Altınörs & Chrysosgelos, 2024). Bu analitik tercih son derece önemlidir çünkü AfD, sadece kurulu sistemi ve elitleri eleştiren (*anti-elitist*) bir protesto partisinin ötesine geçmiş; Yeni Sağ (*Neue Rechte*) entelektüelleriyle kurduğu organik bağlar üzerinden devletin zihniyetini, bürokrasisini ve anayasal düzenini içeriden dönüştürmeyi amaçlayan uzun vadeli bir "metapolitika" yürütmeye başlamıştır (Havertz, 2017).

Bununla birlikte, bu çalışmanın literatüre sağlayacağı en somut ampirik katkılardan biri, AfD'nin yükselişini Alman devletinin ve rekabet politikalarının yaşadığı dönüşümle entegre biçimde ele almasıdır. Bilindiği üzere Almanya, son yıllarda klasik serbest piyasa ideallerinden uzaklaşarak ekonomik korumacılığa yönelmektedir. Örneğin Schneider'in (2023) çalışmalarında kapsamlı bir biçimde incelenen Almanya'nın "2030 Ulusal Endüstriyel Stratejisi" (NIS 2030), Alman devlet aygıtının teknoloji-nötr bir pozisyonundan; AB devlet yardımı kurallarını ve düzenleyici reformları esneterek savunmacı merkantilizme ve devlet destekli "Avrupalı şampiyonlar" yaratma hedefine doğru kaydığını açıkça göstermektedir. Bu tez, İmamoğlu'nun (2026) da Avrupa'daki popülist radikal sağ üzerinden işaret ettiği "ekonomik milliyetçilik" argümanlarının, Alman devletinin rekabet ve sanayi politikalarındaki bu tarihsel sapmayla (devlet müdahaleciliğine dönüş) nasıl bir ideolojik paralellik gösterdiğini deşifre edecektir.

Son olarak çalışmanın bir diğer önemi, Almanya'daki bu siyasi ve kurumsal değişimin derinlemesine bir vaka analizini (*case study*) sunarak; AfD'nin iktidar vizyonunun ve millî-muhafazakâr restorasyon projesinin salt Alman istisnailiği ile sınırlı olmadığını, Avrupa'daki diğer sağ radikal hareketlerin evrimi (örneğin Fransa veya İtalya örnekleri) hakkında çok daha geniş, karşılaştırmalı ve teorik bir tartışma başlatma potansiyeli taşımasıdır.

1.3. Tezin Araştırma Soruları ve Hipotezler

Bu tez çalışması, Almanya'da radikal sağın istikrarlı yükselişinin yapısal kökenlerini ve hedeflerini deşifre etmek amacıyla, kuramsal altyapısını ampirik verilerle sınavan temel bir araştırma sorusuna ve bu soruyu destekleyen alt sorulara dayanmaktadır. Mevcut siyaset bilimi literatüründe sıklıkla başvuru alan indirgemeci "sağ popülizm" (Mudde, 2004; Brubaker, 2017) yaklaşımı; partinin entelektüel Yeni Sağ (*Neue Rechte*) ile kurduğu organik bağları (Havertz, 2017) ve Alman devlet aygıtını içeriden ele geçirmeye yönelik metapolitik (*metapolitics*) ajandasını izah etmekte analitik olarak yetersiz kalmaktadır. Literatürdeki bu kısıtlılıktan hareketle ve Altınörs ve Chrysogelos'un (2024) sunduğu teorik paradigma doğrultusunda, çalışmanın merkezine oturan temel araştırma sorusu şu şekilde formüle edilmiştir:

Neoliberal küreselleşme krizlerinin ve ekonomik-sosyal değişimlerin Almanya'da AfD'nin yükselişi üzerindeki etkisi, "millî-muhafazakârlık" denen yeni bir güç elde etme ve iktidar kurma modelini nasıl şekillendirmektedir?

Bu temel sorunsalı makro (ekonomi-politik), meso (kurumsal/toplumsal) ve mikro (bireysel biliş/oy verme davranışı) düzeylerde operasyonelleştirebilmek için aşağıdaki alt araştırma soruları geliştirilmiştir.

2000'li yılların başındaki *Agenda 2010* ve *Hartz IV* reformlarının Alman Sosyal Piyasa Ekonomisinde (*Soziale Marktwirtschaft*) yarattığı esnekleşme ve prekaryalaşma ortamı (Brady & Biegert, 2017), "*Kurumsal Anomi*" (Messner & Rosenfeld, 1994; Nickel & Groß, 2023) yaratarak AfD'nin sosyolojik kitle tabanını nasıl inşa etmiştir?

AfD, dijital platformlardaki (örneğin TikTok) katılımcı propaganda stratejilerini ve toplumsal cinsiyet karşıtı (*anti-gender*) söylemlerini kullanarak, sınıfsal öfke ve ontolojik güvensizliği yatay (göçmenler) ve dikey (elitler) tehdit algılarına nasıl tahvil etmektedir?

Partinin öne sürdüğü "*Mavi Mutabakat*" ve revizyonist dış politika vizyonu, Alman devletinin ulusal rekabet stratejileriyle (Schneider, 2023) ve ulusötesi kurumlarla (AB, NATO) nasıl bir yapısal çatışma sergilemektedir?

Hipotez ve Nedensel Mekanizmalar

Bu tezin merkezî hipotezi şudur: AfD, salt kurulu sistemi eleştiren veya protesto oylarını toplayan ince-merkezli bir popülist hareket değil; neoliberal küreselleşmenin krizlerinin ve ekonomik zorlukların tetiklediği toplumsal kaymalarla beslenen bütüncül ve tutarlı bir "millî-muhafazakârlık" (*national-conservatism*) modelini benimsemektedir. Parti bu model aracılığıyla; serbest piyasanın yıkıcı etkilerine karşı ekonomik devlet müdahalesini ve merkantilizmi savunmakta, katı bir göçmen karşıtlığı ile geleneksel/ataerkil değerleri yücelterek toplumsal meşruiyet kazanmakta ve ulusal egemenliği merkeze alan çatışmacı bir dış politika vizyonu dayatarak neoliberal/küreselci elitlerin iktidar alanını sınırlandırmayı hedeflemektedir.

Süreç izleme (*process tracing*) metodolojisinin prensipleri çerçevesinde (Bennett & Checkel, 2015; Ricks & Liu, 2018), bu hipotezin doğrulanacağı nedensel zincir mekanizmaları şu üç aşamada (Palier, 2010) kurgulanmıştır:

Ekonomi-Politik ve Anomik Mekanizma: Bağımsız değişken olan makro-ekonomik dönüşümler, özellikle prekaryalaşma (Brady & Biegert, 2017), Alman toplumunda derin bir "statü kaybı korkusu" (*Abstiegssorgen*) yaratmıştır (Lengfeld & Dilger, 2018). Kurumsal Anomi Teorisi'nin (IAT) öngördüğü gibi, ekonomik hedeflerin yüceltilip bunlara ulaşacak meşru kurumsal araçların daraldığı bu eşitsiz ortam (Messner & Rosenfeld, 1994; Nickel & Groß, 2023), bireyleri ontolojik bir boşluğa ve güvensizliğe (Giddens, 1991; Zeng, 2024)

sürükleyerek, onlara "refah şovenizmi" (*welfare chauvinism*) sunan radikal sağa sığınmalarına yol açmıştır.

Sosyolojik ve Biyopolitik Mekanizma: AfD, bu "ontolojik güvensizlik" hissini başarılı bir şekilde araçsallaştırarak, toplumsal cinsiyet karşıtlığını Spierings'in (2020) "trivotal (üç eksenli) cinsiyet teorisi" ile açıklanan radikal bir ailecilik (*familialism*) ve "trans paniği" üzerinden kurgulamaktadır (Volk, 2025). Holzberg'in (2025) psikanalitik (Kleinian) bir çerçevede belirttiği üzere, partinin söylemleri kitlelerde apokaliptik bir korku ve "kahramansı kurbanlaştırma" duygusu yaratarak federal kurumlara ve demokrasiye yönelik bir "politika sabotajı" eylemine (Roggeband & Krizsan; Stoffer, 2024) dönüşmektedir.

Dijital Çerçeveleme (Framing) Mekanizması: Bu sınıfsal ve kültürel anomi, dijital medyada (özellikle TikTok) YZ destekli konu modellemesiyle ispatlandığı üzere (Meyer, Niemann-Lenz, Rodeck, & Revers, 2025); sığınmacılara karşı "yatay korumacılık" ve elitlere karşı "dikey korumacılık" formunda yeniden üretilmektedir. AfD bu sayede, sanayisizleşme veya enflasyon gibi rasyonel ve somut endişeleri (*concerns*), ideolojik inançları doğrudan değiştirmeye gerek kalmaksızın, kendi millî-muhafazakâr restorasyon projesinin (örneğin "Remigrasyon" vizyonunun) meşrulaştırıcısı olarak kitlelere sunmaktadır.

Araştırma, bu hipotezleri ve mekanizmaları doğrulamak adına, AfD'nin karar alma süreçlerini, parti programlarını, meclis tutanaklarını ve anayasal bütçe krizine verdikleri reaksiyonları (süreç izleme adımlarıyla) analiz edecektir.

1.4. Tezin Teorik Çerçevesi ve Yöntemi

Bu tez çalışması, Almanya'da *Alternative für Deutschland* (AfD) şahsında somutlaşan radikal sağın yükselişini, çok boyutlu nedensel bağlar üzerinden açıklayabilmek amacıyla ikili bir analitik yapı üzerine inşa edilmiştir. Birinci eksen, partinin ideolojik ve ekonomi-politik hedeflerini anlamlandıran "Millî-Muhafazakârlık" ve sosyolojik tabanını açıklayan "Kurumsal Anomi" teorilerinden oluşan teorik çerçeveyi; ikinci eksen ise bu kuramsal mekanizmaların pratikte nasıl işlediğini ampirik olarak test eden "süreç izleme" (*process tracing*) yöntemini içermektedir.

1.4.1. Teorik çerçeve

Avrupa siyaseti üzerine yapılan mevcut araştırmalar, radikal sağın yükselişini sıklıkla Cas Mudde (2004) tarafından kavramsallaştırılan "sağ popülizm" paradigması üzerinden açıklamaktadır. Bu literatür (Laclau, 2005; Brubaker, 2017), siyaseti "saf halk" ile "yozlaşmış elitler" arasındaki söylemsel bir çatışmaya indirgeyen ince merkezli (*thin-centered*) bir

ideolojiye odaklanmaktadır. Ancak bu çerçeve; AfD'nin entelektüel Yeni Sağ (*Neue Rechte*) ile kurduğu organik "metapolitika" bağlarını (Havertz, 2017; Adorf, 2026), Alman anayasal düzenini içeriden dönüştürme arzusunu ve devletin kapitalist işleyişine dair sunduğu bütüncül projeyi açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Bu teorik daralmayı aşmak adına, çalışmanın ana analitik iskeleti, Altinörs ve Chrysosgelos (2024) tarafından geliştirilen "millî-muhafazakârlık" (*national-conservatism*) teorisine dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre AfD, salt sistemi eleştiren bir protesto partisi değil; neoliberal küreselleşmenin yarattığı yıkıcı şokları yönetebilmek adına devleti, aileyi, ulusal sınırları ve mülkiyet ilişkilerini yeniden merkeze alan sistematik bir iktidar projesidir. Millî-muhafazakârlık; ulusötesi kapitalizmi tamamen reddetmek yerine onu parçalayarak "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) yaratmayı, devlet müdahaleciliğini refah şovenizmi (*welfare chauvinism*) ile birleştirmeyi ve dış politikada liberal çok taraflılığı reddederek egemenlik odaklı revizyonist bir tutum (Avrasyacılık/çok kutupluluk) benimsemeyi hedefler (Altinörs & Chrysosgelos, 2024; Schneider, 2023).

Bu makro-politik değişimin kitleler (mikro/meso düzey) nezdinde nasıl karşılık bulduğunu sosyolojik olarak açıklamak için ise Kurumsal Anomi Teorisi (*Institutional Anomie Theory* - IAT) ve Ontolojik Güvenlik Teorisi temel alınmıştır. Aslen Messner ve Rosenfeld (1994) tarafından geliştirilen ve Almanya'nın bölgesel sağ radikalleşme dinamiklerine (özellikle Doğu-Batı yarılmaya) Nickel ve Groß (2023) tarafından uyarlanan IAT'ye göre; neoliberal reformların (*Agenda 2010*) rekabet ve ekonomik başarıyı tek yüce değer haline getirip meşru başarı yollarını tıkaması, Alman toplumunda kurumsal bir anomi (normsuzluk) ve yapısal bir çöküş yaratmıştır (Brady & Biegert, 2017). Giddens (1991) ve Zeng'in (2024) işaret ettiği üzere, güvencesizleşmenin (prekaryalaşma) yarattığı bu "ontolojik güvensizlik" ve "statü kaybı korkusu" (*Abstiegssorgen*), seçmenleri geleneksel, etno-kültürel ve otoriter bir sığınak vadeden AfD'ye yöneltmiştir (Nithammer, 2025; Volk, 2025).

1.4.2. Araştırma yöntemi

Bu çalışma, nedensel mekanizmaları (*causal mechanisms*) ölçmek ve teorik varsayımları ampirik verilerle sınamak amacıyla nitel araştırma desenlerinden "süreç izleme" (*process tracing*) metodolojisini kullanmaktadır (Bennett & Checkel, 2015; Beşgöl, 2022). Ricks ve Liu'nun (2018) da belirttiği üzere süreç izleme, tarihsel olayların sadece kronolojik bir sıralamasını yapmak yerine; "A olayının hangi aktörler, kurumlar ve bilişsel süreçler üzerinden B olayını yarattığını" deşifre eden nedensel bir akış diyagramı sunar.

Bu doğrultuda çalışma, Palier'in (2010) kurumsal değişim modelini takip ederek üç aşamalı bir nedensel zincir kurmaktadır:

Bağımsız Değişken: Almanya'da neoliberal yeniden yapılanma, işgücü esnekleşmesi ve 2030 Endüstriyel Stratejisi eksenindeki bütçe (Borç Freni) krizleri.

Ara Değişken: "Kafadaki Duvar" (Mauer im Kopf) sendromuyla birleşen statü kaybı korkusu, toplumsal anomi, ontolojik güvensizlik ve kültürel/biyopolitik (anti-gender) tepkisellik.

Bağımlı Değişken: Kitlelerin merkez siyasetten koparak, AfD'nin "*Mavi Mutabakat*" ve "*Remigrasyon*" gibi millî-muhafazakâr devlet dönüşümü politikalarına verdikleri siyasal destek.

Veri toplama ve analiz sürecinde ise nitel içerik analizi tekniği (Creswell & Creswell, 2018; Lune & Berg, 2017; Roller, 2023) kullanılacaktır. Araştırma problemi ekseninde AfD'nin ideolojik inşasını ve kitle mobilizasyon stratejilerini haritalandırmak için; partinin 2014-2025 arası seçim manifestoları (Volk, 2025), Federal Meclis (*Deutscher Bundestag*) yasa tasarıları ve konuşma tutanakları, Junge Freiheit ile Sezession gibi Yeni Sağ medya organları derinlemesine incelenecektir. Ayrıca partinin sınıfsal ve kültürel anomiyi nasıl araçsallaştırdığını gözlemlemek için, Meyer vd. (2025) ve Bösch'ün (2023) çalışmalarından da yararlanılarak, AfD'nin dijital "katılımcı propaganda" (özellikle TikTok) stratejilerindeki yatay (göçmenler) ve dikey (elitler) tehdit çerçevelmeleri analiz edilecektir.

1.5. Literatür Tartışması (Literatür Taramasının Özeti)

Avrupa siyaseti ve aşırı sağın yükselişi üzerine yapılan mevcut akademik çalışmalar, büyük ölçüde "sağ popülizm" (*right-wing populism*) paradigması etrafında şekillenmiştir. Cas Mudde (2004, 2007) ve Ernesto Laclau (2005) gibi isimlerin teorik kavramsallaştırmalarına göre popülizm, toplumu "saf halk" ve "yozlaşmış elitler" olarak iki homojen ve antagonist gruba ayıran "ince merkezli" (*thin-centered*) bir ideolojidir. Brubaker (2017) ise bu ince ideolojiyi "medeniyetçilik" (*civilizationism*) ile harmanlayarak, Avrupa sağının özellikle Hristiyanlık mirasını İslamofobik bir "öteki" inşası üzerinden savunduğuna dikkat çekmektedir. Ancak son yıllardaki eleştirel literatür, popülizm yaklaşımının, radikal partilerin iktidara geldiklerinde veya devlet aygıtına yaklaştıklarında sergiledikleri kurumsal ve devlet merkezli dönüşümü açıklamakta yetersiz kaldığını vurgulamaktadır. Ralf Havertz'in (2017) çalışmalarında işaret ettiği üzere popülizm kavramı, Almanya için Alternatif (AfD) partisinin entelektüel "Yeni Sağ"

(*Neue Rechte*) ile kurduğu organik bağları ve devletin kültürel/egitim aygıtlarını içeriden dönüştürmeyi hedefleyen "*metapolitika*" stratejisini göz ardı etmektedir.

Literatürdeki bu kuramsal kısırlığı aşmak adına, Altınörs ve Chryssogelos (2024) tarafından geliştirilen "millî-muhafazakârlık" (*national-conservatism*) teorisi, analizleri popülizmin ötesine ve "devletin içine" taşıyan yenilikçi bir çerçeve sunmaktadır. Millî-muhafazakârlık, neoliberalizmin yarattığı krizlere salt reaktif bir itiraz değil; serbest piyasa kapitalizmini tamamen yıkmak yerine onu "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) yaratarak parçalamayı ve devletin ekonomik müdahaleciliğini yeniden tesis etmeyi öngören tutarlı bir iktidar projesidir. İmamoğlu (2026) ve Schneider (2023) gibi araştırmacıların da "ekonomik milliyetçilik" ve "savunmacı merkantilizm" bağlamında tartıştıkları üzere, aşırı sağ artık rekabet düzenini ve endüstriyel stratejileri ulusal sınırlar etrafında korumacı bir yapıya (refah şovenizmine) dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Makro düzeydeki bu ekonomi-politik kırılmanın sosyolojik yansımaları, literatürde Kurumsal Anomi Teorisi (*Institutional Anomie Theory* - IAT) ve Ontolojik Güvenlik kavramlarıyla derinleştirilmektedir. Brady ve Biegert'in (2017) vurguladığı üzere Almanya'daki neoliberal reformların (*Agenda 2010*) yarattığı esnekleşme ve prekaryalaşma, Messner ve Rosenfeld (1994) tarafından temelleri atılan ve Nickel ile Groß (2023) tarafından AfD'nin bölgesel yükseliş dinamiklerine uyarlanan "kurumsal anomi" durumunu doğurmuştur. Bu eşitsiz ve güvencesiz yapı, bireyleri Zeng'in (2024) ve Giddens'in (1991) işaret ettiği "ontolojik güvensizlik" hissine ve derin bir statü kaybı korkusuna (*Abstiegssorgen*) sürüklemiştir. Rathgeb (2021) ve Duman'ın (2023) çalışmalarının da kanıtladığı gibi, bu sosyo-psikolojik kriz ve ekonomik kaygılar, devlet kaynaklarının yalnızca yerlilere tahsis edilmesini savunan "refah şovenizmi" (*welfare chauvinism*) ile kitleleri sağ siyasete entegre etmektedir.

Sınıfsal öfkenin ve ontolojik güvensizliğin kültürel fay hatlarına yönlendirilmesi bağlamında, antifeminizm ve biyopolitika literatürü son derece kritik bir işlev görür. Volk (2025), AfD manifestolarının söylem analizinde, Spierings'in (2020) "trivotal cinsiyet teorisinden" de beslenerek radikal bir "ailecilik" (*familialism*) ve "trans paniği" üretildiğini ortaya koymuştur. Benzer biçimde Stoffer (2024), Roggeband ve Krizsan'ın (2020) çerçevesini (politika çürümesi ve sabotajı) kullanarak AfD'nin devlet içi eşitlik kurumlarını ve sivil toplum fonlarını nasıl hedef aldığını belgelemiş; Holzberg (2025) ise bu "*anti-gender*" mobilizasyonun kitlelerde apokaliptik bir korku ve "kahramansı kurbanlaştırma" üzerinden duygusal politik devreler (*affective circuits*) yarattığını Kleinyen bir psikanalitik yaklaşımla saptamıştır. Nithammer ve LU (2025) da Federal Meclis tutanaklarındaki "normal çoğunluk" ve "marjinal

elitler" ayrımının ontolojik güvenlik kaygıları üzerinden inşa edildiğini eleştirel söylem analiziyle göstermiştir.

Son olarak, statü endişesi yaşayan anomik kitlelerin millî-muhafazakâr anlatılara nasıl ikna edildiği dijital popülizm ve sosyal medya stratejileri ile açıklanmaktadır. Meyer, Niemann-Lenz, Rodeck ve Revers (2025) tarafından yapılan TikTok odaklı yapay zekâ destekli (*LLM-enhanced topic modeling*) içerik analizleri; AfD'nin salt elit karşıtlığı veya dış gruplara (göçmenlere) nefret üzerinden değil, seçmenin gündelik somut endişelerini (enflasyon, sanayisizleşme, suç korkusu) kendi ideolojik çerçevesi içerisinde yeniden anlamlandırarak (*framing*) başarılı bir katılımcı propaganda yürüttüğünü ispatlamaktadır.

Özetle bu çalışma; popülizm literatürünün yetersizlikleri, Kurumsal Anomi'nin sosyolojik etkileri, biyopolitik cinsiyet karşıtlığı ve dijital çerçeveleme üzerine yapılan birbirinden kopuk akademik tartışmaları, Altınörs ve Chrysogelos'un "*millî-muhafazakârlık*" teorisi çatısı altında sentezleyerek, AfD'nin yükselişini Almanya'nın özgül ekonomi-politiği üzerinden bütüncül bir yaklaşımla analiz etmeyi hedeflemektedir.

1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu tezin temel kapsamı; kavramsal, uzamsal ve tarihsel boyutlar olmak üzere üç ana eksenle sınırlandırılmıştır. Uzamsal (coğrafi) olarak çalışma, Avrupa'daki aşırı sağ dalganın en sarsıcı örneklerinden biri olan Almanya Federal Cumhuriyeti ve *Alternative für Deutschland* (AfD) partisi üzerine odaklanmaktadır. Tarihsel kapsam, Almanya'nın geleneksel refah devleti modelinden esnek bir işgücü rejimine geçtiği (Baccaro & Pontusson, 2016) ve Schröder hükümetinin "*Agenda 2010*" ile "*Hartz IV*" reformlarını yürürlüğe koyduğu 2000'li yılların başından start almaktadır (Brady & Biegert, 2017). Süreç, 2008 Küresel Finans Krizi, 2015 Göç Krizi, pandemi, 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı'nın yarattığı enerji darboğazı ve nihayetinde Kasım 2024'te "Trafik Lambası" koalisyonunun çöküşüyle gidilen 23 Şubat 2025 erken genel seçimlerine kadar uzanan tarihsel bir bütünlüğü kapsamaktadır.

Kavramsal ve tematik kapsam ise, AfD'nin gelişimini "sağ popülizm" (Mudde, 2004; Brubaker, 2017) şemsiyesinin ötesine taşıyarak Altınörs ve Chrysogelos (2024) tarafından formüle edilen "*millî-muhafazakârlık*" (*national-conservatism*) teorisi etrafında örülmüştür. Bu bağlamda araştırma; makro düzeyde devletin ekonomiye müdahalesinin "*Mavi Mutabakat*" ve savunmacı merkantilizm ile nasıl dönüştüğünü (Schneider, 2023), meso düzeyde Messner ve Rosenfeld'in (1994) Kurumsal Anomi Teorisi'nin (IAT) Alman toplumunda (özellikle Doğu Almanya'da) AfD'ye nasıl taban yarattığını (Nickel & Groß, 2023) ve mikro düzeyde ise dijital

ağlar (TikTok) ile anti-toplumsal cinsiyet politikaları üzerinden sınıfsal öfkenin nasıl yatay ve dikey tehditlere tahvil edildiğini (Meyer, Niemann-Lenz, Rodeck, & Revers, 2025; Spierings, 2020) kapsamaktadır.

Çalışmanın barındırdığı sınırlılıklar (*limitations*) ise ampirik (vaka seçimi) ve metodolojik olmak üzere iki ana grupta toplanabilir:

Ampirik ve Karşılaştırmalı Sınırlılıklar: Millî-muhafazakârlık, doğası gereği ulusötesi kapitalizme karşı küresel bir siyasal aile ve kıta çapında bir fenomen olarak ortaya çıkmaktadır (Altinors & Chryssogelos, 2024). Ancak bu tezin sınırları gereği; İtalya'daki Lega (Öner, 2020) veya Fratelli d'Italia, Fransa'daki Ulusal Derleniş (RN) (İmamoğlu, 2026), Polonya'daki Hukuk ve Adalet (PiS) veya Macaristan'daki Fidesz partilerinin yürüttüğü radikal refah devleti reformları ve otoriter kurumsallaşma pratikleriyle (Lendvai-Bainton & Szelewa, 2021; Adascalitei, 2012) derinlemesine, çok-vakalı bir karşılaştırmalı analize (*comparative analysis*) girilmeyecektir. Tezin ana odağı sadece Almanya örneği ile sınırlandırılmıştır; diğer millî-muhafazakâr veya sağ popülist aktörlere yalnızca ideolojik paralellikleri veya farklılıkları (Avrupa Parlamentosu'ndaki ESN grubu gibi) belirtmek amacıyla kısaca değinilecektir.

Metodolojik Sınırlılıklar ve Genellenebilirlik: Makro-ekonomik krizlerle mikro-siyasal yönelimler arasındaki mekanizmayı açıklamak için tezin ana yöntemi olarak "süreç izleme" (*process tracing*) metodolojisi (Bennett & Checkel, 2015; Ricks & Liu, 2018) benimsenmiştir. Beşgül'ün (2022) de vurguladığı üzere bu yöntem, belirli bir vaka içerisindeki nedensel zincirleri (neden-sonuç akışını) haritalandırmak için son derece güçlü bir araçtır (Palier, 2010). Ancak süreç izleme modelinin doğası gereği, Alman anayasal sistemindeki Borç Freni (*Schuldenbremse*) kilitlenmesi, Soğuk Savaş sonrası Doğu Almanya'da kalan "Kafadaki Duvar" (Mauer im Kopf) sendromu ve Anayasal Düşmanlara karşı kurulan "Militer Demokrasi" aygıtı (Havertz, 2017) gibi tamamıyla Almanya'ya özgü yapısal dinamikler (*idiosyncrasies*) üzerinden sonuçlar üretilecektir. Dolayısıyla, tez kapsamında Almanya vakasında kanıtlanan kurumsal ve toplumsal sonuçların doğrudan diğer Avrupa ülkelerine istatistiksel ve ampirik bir kesinlikle genellenebilirliği doğal bir metodolojik kısıtlılık barındırmaktadır.

1.7. Tezin Kısa Özeti

Bu tez çalışması, Almanya'da radikal sağın ve özelinde *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin yükselişini analiz etmek üzere, giriş ve sonuç bölümleri dâhil olmak üzere toplam beş ana bölümden oluşacak şekilde yapılandırılmıştır.

Birinci Bölüm (Giriş), araştırmanın temel problematiğini ve sınırlarını çizmektedir. Bu bölümde, küresel sağın yükselişi, 2008 Finans Krizi, 2015 Göç Krizi ve COVID-19 pandemisi gibi neoliberal küreselleşmenin çoklu kriz (*polycrisis*) ortamı bağlamında sorunsallaştırılmaktadır (Tooze, 2018). AfD'nin salt popülist bir dalga olmadığı; devleti ve toplumu içeriden dönüştürmeyi hedefleyen yapısal bir restorasyon projesi olduğu tezi öne sürülerek, araştırmanın soruları, hipotezi ve metodolojisi (süreç izleme / process tracing) (Ricks & Liu, 2018) okuyucuya sunulmaktadır.

İkinci Bölüm (Literatür Taraması ve Teorik Çerçeve), mevcut siyaset bilimi literatüründe sıklıkla başvurulanan "sağ popülizm" kavramının (Mudde, 2004; Brubaker, 2017) neden AfD'yi açıklamada yetersiz kaldığını tartışmaktadır. Popülizmin ince merkezli yapısına karşı, partinin *Neue Rechte* (Yeni Sağ) ile kurduğu organik "*metapolitika*" bağları (Havertz, 2017) incelenmektedir. Çalışmanın ana teorik iskeleti, Altınörs ve Chryssoyelos (2024) tarafından kavramsallaştırılan "Millî-Muhafazakârlık" (*National-Conservatism*) modeli üzerine inşa edilmiştir. Ayrıca makro-ekonomik krizlerin kitlelere nasıl yansıdığını açıklamak için Messner ve Rosenfeld'in (1994) Kurumsal Anomi Teorisi (IAT) (Nickel & Groß, 2023) ve Refah Şovenizmi (Rathgeb, 2021) kavramları kuramsal çerçeveye entegre edilmiştir.

Üçüncü Bölüm (Tarihsel Arka Plan), AfD'nin otoriter devlet özlemini salt güncel bir kriz reaksiyonu olarak değil, Almanya'nın tarihsel fay hatları üzerinden analitik bir zeminde incelemektedir. Bölüm; 1648 Westfalya Barışı'ndan günümüze uzanan süreçte "Gecikmiş Ulus" (*verspätete Nation*) sendromunu, Bismarck'ın "Kan ve Demir" politikalarını, Weimar demokrasisinin çöküşünü hazırlayan "Muhafazakâr Devrim" entelektüellerinin mirasını ve İkinci Dünya Savaşı sonrası anayasal düşmanlara karşı kurulan "Militer Demokrasi" aygıtını ele alır. Ayrıca 1990'daki yeniden birleşmenin Doğu Almanya'da yarattığı sanayisizleşme travması ve "Kafadaki Duvar" (Mauer im Kopf) sendromunun günümüz sağ radikalizmine nasıl taban oluşturduğu tartışılmaktadır.

Dördüncü Bölüm (Bulgular ve Tartışma), tezin ampirik omurgasını oluşturmakta ve üç temel alt başlıkta incelenmektedir.

Politik Ekonomi: Schröder döneminin "*Agenda 2010*" reformlarıyla ivme kazanan prekaryalaşma (Brady & Biegert, 2017) ve statü kaybı korkusu analiz edilmektedir. AfD'nin, "Borç Freni" (*Schuldenbremse*) krizini ve SVIK fonu fiyaskosunu kullanarak, serbest piyasa ilkeleri ile etnik dışlamayı birleştiren "Mavi Mutabakat" (*Blue Deal*) ve "Refah Şovenizmi" politikalarını ("Önce Almanlar" söylemini) nasıl inşa ettiği (Schneider, 2023) ortaya konmaktadır.

Siyaset Sosyolojisi: Neoliberalizmin yarattığı ontolojik güvensizlik (Giddens, 1991; Zeng, 2024) bağlamında, AfD'nin geleneksel aileyi kutsayan demografik politikaları ve "anti-gender" (toplumsal cinsiyet karşıtı) söylemleri (Volk, 2025; Spierings, 2020) tartışılmaktadır. Etnik homojenlik arayışının bir sonucu olan "*Remigrasyon*" (Tersine Göç) ajandası ve TikTok üzerinden sınıfsal öfkenin dikey (elitler) ve yatay (göçmenler) tehditlere nasıl tahvil edildiği (Meyer vd., 2025) deşifre edilmektedir.

Dış Politika: AfD'nin liberal uluslararası düzeni reddeden revizyonist vizyonu incelenmektedir. Avrupa Parlamentosu'ndaki "Egemen Uluslar Avrupası" (ESN) grubunun kuruluşu, NATO şüpheciliği, Prusya pragmatizmi ekseninde Rusya ile ideolojik hizalanma ve Çin ile çok kutupluluk (*multipolarite*) arayışları dış politika analizi kapsamında değerlendirilmektedir.

Beşinci Bölüm (Sonuç ve Değerlendirme), araştırma sorularına verilen nihai yanıtları içermektedir. Bu bölümde, AfD'nin millî-muhafazakâr bir devlet dönüşümü stratejisi yürüttüğüne dair hipotezlerin doğrulandığı özetlenmekte; çalışmanın Avrupa'nın politik ekonomisi ile popülizm literatürüne sunduğu kuramsal/ampirik katkılar vurgulanarak, araştırmanın sınırlılıkları ve gelecek çalışmalar için potansiyel öneriler (özellikle diğer Avrupa ülkeleriyle karşılaştırmalı analizler) sunulmaktadır.

2. TEORİK ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARTIŞMASI

2.1. Sağ Popülizm Kavramının Eleştirisi, Yeni Sağ (Neue Rechte) ve Metapolitika Stratejisi

Son yirmi yılda Avrupa'da ve dünyada yükselen radikal sağ partileri ve siyasal hareketleri tanımlamak için çağdaş siyaset bilimi literatüründe sıklıkla "sağ popülizm" (*right-wing populism*) veya "popülist radikal sağ" kavramlarına başvurulmuştur. Cas Mudde (2004) tarafından literatüre kazandırılan ve geniş kabul gören kavramsallaştırmaya göre popülizm; toplumu "saf halk" (*pure people*) ve "yozlaşmış elitler" (*corrupt elite*) olarak iki homojen ve antagonist (düşman) gruba ayıran, siyasetin halkın genel iradesinin (*volonté générale*) doğrudan bir ifadesi olması gerektiğini savunan "ince merkezli" (*thin-centered*) bir ideolojidir. Ernesto Laclau (2005) gibi düşünürler de popülizmi mantıksal ve söylemsel bir siyasal kurgu biçimi olarak ele almış; Rogers Brubaker (2017) ise bu ince ideolojinin, Avrupa bağlamında "medeniyetçilik" (*civilizationism*) ile birleşerek Hristiyan Batı mirasını İslam'a veya dışarıdan gelenlere karşı savunan daha yapısal bir dışlayıcı kimliğe dönüştüğünü vurgulamıştır.

Ancak bu hâkim "popülizm" paradigması, özellikle *Alternative für Deutschland* (AfD) gibi partilerin siyasal gelişim yörüngesi derinlemesine incelendiğinde, bu hareketlerin devleti ve kurumları hedef alan eylemlerini analiz etmekte ciddi bir teorik yetersizlik barındırmaktadır. Altınörs ve Chrysosgelos'un (2024) ortaya koyduğu eleştiriye göre, sağ hareketleri salt "karizmatik demagogların manipülasyonlarına" veya "elit karşıtı reaktif bir söyleme" indirgeyen bu kuramsal çerçeve, söz konusu hareketlerin devlet aygıtını içeriden ele geçirmeye yönelik yapısal, bütüncül ve ekonomi-politik iktidar inşası hedeflerini gizlemektedir. AfD, göçmen karşıtı sıradan bir protesto partisinin ötesine geçerek; devleti, mülkiyet ilişkilerini, ulusal sınırları ve geleneksel hiyerarşileri yeniden tahkim etmeyi hedefleyen uzun vadeli bir projenin taşıyıcısıdır.

Bu noktada popülizm kavramının asıl kör noktası, partinin Almanya'nın entelektüel "Yeni Sağ" (*Neue Rechte*) hareketiyle kurduğu organik ve stratejik bağları göz ardı etmesidir. Ralf Havertz'in (2017) belirttiği gibi, AfD, sivil toplumda ve akademi sınırlarında örgütlenen entelektüel Yeni Sağ'ın doğrudan "siyasi kolu" (*political arm*) işlevini görmektedir. Yeni Sağ, Soğuk Savaş sonrası dönemde Armin Mohler tarafından temelleri atılan ve kökleri Weimar Cumhuriyeti'nin "Muhafazakâr Devrim" (*Konservative Revolution*) düşünürlerine (Oswald Spengler, Arthur Moeller van den Bruck, Carl Schmitt, Ernst Jünger) dayanan bir ideolojik

mirası devralmıştır. Samuel Salzborn'un (2016) analizlerine göre bu hareket, Aydınlanma değerlerini ve liberal bireyciliği reddederek, bunun yerine organik bir "Halk Topluluğu" (*Volksgemeinschaft*) ve etno-kültürel bir aidiyet (*neo-nationalism*) tasavvur etmektedir.

Yeni Sağ'ın, demokratik ve liberal siyaseti yıkmak için kullandığı en temel araç "*metapolitika*" stratejisidir. İtalyan Marksist düşünür Antonio Gramsci'nin (1971) "kültürel hegemonya" teorisi, Yeni Sağ entelektüelleri tarafından sağcı bir perspektifle tersine çevrilerek uygulanmaktadır. Tarik Kochi'nin (2026) belirttiği üzere, radikal sağ entelektüeller (Amerikan soluk-muhafazakârları ve Fransız Yeni Sağı dahil) Gramsci'nin teorisini kısıtlı bir şekilde okuyarak büyük bir tarihsel anlatı inşa etmiş ve liberal ya da sosyal demokrat kurumların "evrensel insan hakları" gibi söylemlerini bütünüyle "aldatıcı" (*deceptive*) olarak çerçevelemişlerdir. Bu bağlamda metapolitikanın temel amacı, doğrudan seçim kazanmaktan ziyade; toplumun dilini, kültürel algılarını ve nelerin tartışılabilir olduğunu (Overton Penceresi) değiştirerek devletin zihniyetini siyaset öncesi alanda (*pre-political sphere*) ele geçirmektir.

Philipp Adorf (2026), bu metapolitik mimariyi "*metapolitik çeper*" (Vorfeld) kavramı üzerinden açıklar. Götz Kubitschek ve Benedikt Kaiser gibi Yeni Sağ ideologlarının yönlendirdiği bu çeper; *Institut für Staatspolitik* (IfS- Devlet Politikası Enstitüsü) gibi düşünce kuruluşlarını, Antaios gibi yayınevlerini, *Sezession* ve *Junge Freiheit* gibi dergileri ve *Identitäre Bewegung* (Kimlikçi Hareket) gibi sokak inisiyatiflerini kapsar. Bu ağ, anayasa dışı ve aşırı sağcı olan "*Remigrasyon*" (Tersine Göç) veya "Büyük Yer Değiştirme" gibi kavramları sistemli bir biçimde entelektüelleştirerek kamuoyuna sunmakta ve AfD'nin siyasal radikalizminin geniş kitleler nezdinde normalleşmesini (*mainstreaming*) sağlamaktadır.

Bu metapolitik strateji, günümüzde özellikle dijital medya platformları aracılığıyla hızla toplumsallaşmaktadır. H. Meyer, J. Niemann-Lenz, L. Rodeck ve M. Revers (2025) tarafından yapılan geniş çaplı araştırmalar, AfD'nin TikTok gibi platformlardaki söyleminin, Mudde'nin bahsettiği basit bir "elit karşıtlığının" çok ötesine geçtiğini kanıtlamaktadır. Parti, yalnızca soyut bir kimlik inşası yapmamakta; aynı zamanda enflasyon, barınma, sanayisizleşme ve asayiş gibi halkın gündelik hayattaki somut, gerçek sosyo-ekonomik endişelerini (*real-world concerns*) kullanarak "katılımcı bir propaganda" yürütmektedir. Klawier'in (2023) çalışmalarında da işaret edildiği üzere, aşırı sağcı alternatif medya ağları nesnellik gibi geleneksel gazetecilik ilkelerini reddetmekte, "*Lügenpresse*" (yalan basını) retoriği ile ana akım medyayı itibarsızlaştırırken kendi gündem belirleme (agenda-setting) gücünü maksimize etmektedir.

Sonuç olarak; popülizm kavramı, AfD'nin yüzeysel söylem stilini açıklamakta bir yere kadar faydalı olsa da partinin devleti ve anayasal nizamı Weimar dönemi muhafazakâr

devrimciliğine öykünerek içeriden dönüştürme planlarını, Yeni Sağ (*Neue Rechte*) ile yürüttüğü organik *Vorfeld* (*metapolitik* çeper) inşasını ve dijital platformlar üzerinden kurduğu sağ hegemonya stratejisini açıklamada kısıtlı kalmaktadır. AfD, ince merkezli bir popülizm değil; kurumsal, yapısal ve kalın (*thick*) bir "*millî-muhafazakâr*" devrim projesidir.

2.2. Teorik Çerçeve Olarak Millî-Muhafazakârlık Modeli (Altınörs & Chryssogelos, 2024)

Çağdaş Avrupa siyaseti literatüründe aşırı sağın yükselişini açıklamak için sıklıkla başvurulmuş ve Cas Mudde (2004) ile Ernesto Laclau (2005) gibi düşünürler tarafından formüle edilen "sağ popülizm" paradigması, radikal hareketlerin siyasal eylemlerini "halk" ile "elitler" arasındaki söylemsel bir çatışmaya indirgeyerek ince merkezli (*thin-centered*) bir çerçeve çizmektedir. Ancak bu yaklaşım; Almanya için Alternatif (AfD) gibi partilerin, yalnızca kurulu sistemi eleştiren birer "protesto" hareketi olmanın ötesine geçerek devleti, anayasal mimariyi ve kapitalist piyasa ilişkilerini içeriden dönüştürmeye yönelik yapısal iktidar stratejilerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır (Havertz, 2017).

Bu kuramsal daralmayı ve analitik kısıtlılığını aşmak adına, bu tezin temel omurgasını siyaset ekonomistleri Görkem Altınörs ve Angelos Chryssogelos (2024) tarafından literatüre kazandırılan "*millî-muhafazakârlık*" (*national-conservatism*) teorisi oluşturmaktadır. Yazarlara göre millî-muhafazakârlık; neoliberal küreselleşmenin yarattığı yıkıcı ekonomik krizlere, kültürel belirsizliklere ve kurumsal anomiyeye sağ siyaset yelpazesinden verilen tutarlı, yapısal ve kalın (*thick*) bir yanittir. Bu modelde popülizm tek başına bir nihai ideoloji değil, yeni sağ siyasetin kitleleri mobilize etmek için kullandığı geçici bir söylem ve devlet aygıtını ele geçirme yolunda işlevsel bir basamaktır. Millî-muhafazakârlar, küreselleşmeyi bütünüyle reddetmek veya kapitalizmi yıkmak yerine, ulusötesi neoliberalizmi sınırlandırarak birbirine kapalı "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) yaratmayı hedeflerler (Altinörs & Chryssogelos, 2024). Bu yalıtlmış alanlar, ulusal sermayeyi ve neoliberal elitleri dışarıdaki yıkıcı jeopolitik rekabetten koruyan; içerideki işçi sınıfının ise sendikal veya radikal sol "yeniden dağıtım" (*redistribution*) taleplerine karşı kalkan görevi gören birer "sığınak" işlevi görmektedir.

Altınörs ve Chryssogelos'un (2024) teorik iskeletine göre, millî-muhafazakârlığın devlet dönüşüm projesi birbirini tamamlayan üç temel sacayağı üzerine inşa edilmiştir:

Devletin iktisadi rolünün yeniden onaylanması ve savunmacı merkantilizm bağlamında; 1970'lerden itibaren hegemonik hale gelen ve devletin piyasadan asgari düzeyde müdahaleyle

çekilmesini öngören klasik neoliberal "bırakınız yapsınlar" (*laissez-faire*) mantığının aksine, millî-muhafazakârlık devleti sermaye birikim sürecinin tam merkezine geri çağırır (Altinors & Chrysosgelos, 2024). Devlet; stratejik sektörleri yabancı (özellikle Çin ve ABD merkezli) rekabete karşı koruyan, ekonomik sınırları yeniden çizen ve ulusal sanayiye teşvik eden aktif bir aktör olarak kurgulanır. Schneider'in (2023) analiz ettiği Almanya'nın 2030 Ulusal Endüstriyel Stratejisi örneğindeki gibi, ulus-devlet "savunmacı merkantilizm" uygulayarak kendi "Avrupalı şampiyonlarını" yaratmayı hedefler. Ancak bu müdahalecilik sol/sosyalist bir yeniden dağıtım mantığı taşımaz; Philip Rathgeb'in (2021) "refah devleti şovenizmi" (*welfare chauvinism*) kavramsallaştırmasında belirttiği gibi, daralan devlet kaynaklarının yalnızca etnik ve kültürel olarak makbul görülen "yerli" kitleye (Önce Almanlar) aktarılmasını meşrulaştıran otoriter bir piyasa korumacılığıdır.

Geleneksel değerler, biyopolitika ve toplumsal hiyerarşilerin yeniden tesisi ekseninde; İkinci sacayağı, serbest piyasanın ve neoliberal esnekleşmenin yarattığı atomizasyonun, sınıfsal öfkenin ve ontolojik güvensizliğin (Giddens, 1991) kültürel araçlarla disipline edilmesidir. Melinda Cooper'ın (2017) vurguladığı üzere, millî-muhafazakârlık, bozulan toplumsal dokuyu onarmak ve yeni bir itaat kültürü yaratmak için din, geleneksel heteronormatif aile yapısı ve ataerkil cinsiyet rollerini devreye sokar. Kozmopolit elitlerin teşvik ettiği çeşitlilik, feminizm, çokkültürlülük ve "göç", ulusun ahlaki yapısına yönelik ontolojik tehditler olarak kodlanır. Bu kültürel unsurlar, atomize olmuş kitleleri hiyerarşik bir aidiyet duygusu etrafında yeniden birleştirir. Böylece emek ile sermaye arasındaki dikey sınıfsal çatışma kurnazca yön değiştirerek; yerliler ile göçmenler (yatay düşman) ve "woke" kültürü savunan yozlaşmış elitler (dikey düşman) arasındaki hayalî bir kültür savaşına tahvil edilir.

Proaktif, çatışmacı ve egemenlik odaklı dış politika ekseninde; Millî-muhafazakârlığın üçüncü boyutu, dış politikanın ulusötesi işbirliği odaklı yapısını reddederek, onu ulusal egemenliğin katı bir gösterisine dönüştürmesidir. Uluslararası kural temelli liberal düzen, AB regülasyonları veya çok taraflı iklim mutabakatları (Yeşil Mutabakat), ulusal egemenliğe birer saldırı olarak görülür (Macmillan, 2022). Dış politika, salt diplomatik bir fayda arayışından çıkarak; iç siyasetteki kutuplaşmayı artıran, liderin/otoritenin içerideki hegemonyasını pekiştiren ve küresel jeopolitikte "çok kutupluluk" (*multipolarity*) arayışını (örneğin Rusya ve Çin ile pragmatik hizalanmaları) savunan revizyonist bir araca dönüşür.

Sonuç olarak, Bob Jessop'un (2016) "otoriter devletçilik" (*authoritarian statism*) ve Michel Foucault'nun (2008) "*ordoliberalizm*" okumalarıyla da organik bir bağ içerisinde olan bu millî-muhafazakârlık projesi, Alman devletini piyasa karşısında pasif bir hakem olarak değil;

rekabeti, mülkiyeti ve sınırları güvence altına alan silahlı ve kültürel bir muhafız ("*starker Staat*" / güçlü devlet) olarak tasarlar. Bu teori, AfD'nin yalnızca popülist bir dalga olmadığını, aksine Weimar dönemi Muhafazakâr Devrim (*Konservative Revolution*) entelektüellerinden beslenerek neoliberalizmin krizlerine kurumsal, tutarlı ve kalın (*thick*) bir devlet restorasyonu sunduğunu ispatlayan en kapsamlı analitik çerçevedir.

2.3. Otoriter Neoliberalizm ve Refah Şovenizmi (Welfare Chauvinism)

Millî-muhafazakârlığın ekonomi-politiği, çağdaş kapitalizmin yapısal krizlerine karşı geliştirilen ve demokratik süreçleri baypas etmeyi hedefleyen "otoriter neoliberalizm" (*authoritarian neoliberalism*) kavramıyla organik bir bağ içerisindedir. Ian Bruff'un (2014) ve Henry Giroux'un (2015) çalışmalarında vurgulandığı üzere otoriter neoliberalizm; piyasa kurallarını anayasal güvencelerle demokratik denetimden yalıtmayı, alt sınıfların toplumsal taleplerini devletin zor aygıtlarıyla marjinalize etmeyi ve güvencesizliği bir korku siyaseti üzerinden normalleştirmeyi öngören yapısal bir rejim pratiğidir. Bu bağlamda devlet, serbest piyasa ideallerinin sürdürülebilmesi için demokratik hesap verebilirlikten uzaklaşarak, Bob Jessop'un (2016) siyaset sosyolojisinde kavramsallaştırdığı "otoriter devletçilik" (*authoritarian statism*) formuna bürünmektedir.

Almanya özelinde bu otoriter devletçilik eğilimi, ülkenin tarihsel ordoliberal mirasıyla (Sosyal Piyasa Ekonomisi) paradoksal ancak güçlü bir şekilde örtüşmektedir. Michel Foucault'nun (2008) Biyopolitiğin Doğuşu eserinde analiz ettiği üzere Alman ordoliberalizmi (Freiburg Okulu), yaygın kanının aksine devletin ekonomiye müdahale etmemesini savunmaz; aksine rekabet düzenini, fiyat istikrarını ve özel mülkiyeti kitlelerin demokratik ve sosyal taleplerine karşı korumak için devletin katı bir hukuki çerçeve oluşturmasını şart koşar. Almanya için Alternatif (AfD), bu ordoliberal "güçlü devlet" (*starker Staat*) tahayyülünü devralarak onu milliyetçi, dışlayıcı ve otoriter bir projenin hizmetine sunmaktadır. Plehwe ve Slobodian'ın (2019) da ifade ettiği gibi, parti piyasa köktencilliği ile milliyetçiliği sentezleyerek; Borç Freni (*Schuldenbremse*) gibi anayasal mali mekanizmaları sınıf siyasetine ve yeniden dağıtım taleplerine karşı bir silah olarak kullanmayı hedeflemektedir.

Neoliberal politikaların (sosyal kesintiler, zenginlere vergi indirimleri, emeğin esnekleştirilmesi) partinin kendi oy tabanını oluşturan işçi sınıfı ve prekarya üzerindeki yıkıcı etkilerini perdelemek ve bu sınıfsal öfkeyi yönetmek için AfD'nin başvurduğu temel mekanizma ise "refah şovenizmi"dir (*welfare chauvinism*). Siyaset bilimi literatüründe ilk olarak Andersen ve Bjørklund (1990) ile Kitschelt ve McGann (1995) tarafından radikal sağın yükselişini açıklamak için kullanılan bu kavram; daralan refah devleti imkânlarının (işsizlik

maaşı, barınma, sağlık, çocuk destekleri) evrensel sosyal haklar olmaktan çıkarılıp, yalnızca etnik ve ulusal olarak makbul görülen "yerli vatandaşlara" tahsis edilmesini savunur. Mewes ve Mau'nun (2012, 2013) araştırmalarının işaret ettiği gibi, küreselleşmenin sosyo-ekonomik kaybedenleri (işçi sınıfı), daralan devlet kaynaklarını korumak içgüdüleriyle bu dışlayıcı sosyal politika anlayışını benimsemekte ve sınıfsal mağduriyetlerini etnik bir kalkanla savunmaya çalışmaktadır.

Bu dışlayıcı mekanizma, Philip Rathgeb'in (2021) refah devleti analizinde belirttiği "üretenler" (*makers*- sistemin asıl sahibi etnik Almanlar) ile "alanlar" (*takers* - sisteme yük olarak kodlanan göçmenler ve azınlıklar) arasındaki sahte bir dikotomi üzerine kuruludur. Refah şovenizmi aracılığıyla Alman devleti; sosyal adaleti sağlayan tarafsız bir hakem olmaktan çıkarak, kültürel ve ekonomik sınırların silahlı bir muhafızına dönüştürülmektedir. Duman'ın (2023) ampirik çalışmalarının açıkça ortaya koyduğu üzere, bireylerin işgücü piyasasında hissettikleri "özel güvencesizlik" (*subjective insecurity*) ve statü kaybı korkusu (*Abstiegssorgen*), refah şovenizmi eğilimlerini doğrudan ve güçlü bir biçimde artıran en kritik unsurdur. Kurumsal anominin yarattığı bu ontolojik güvensizlik hissi, kitleleri radikal sağın "Önce Almanlar" söylemine sığınmaya itmekte ve göçmenleri ekonomik buhranın günah keçisi ilan etmektedir.

Sonuç olarak, AfD'nin benimsediği bu yapı, popülist radikal sağın kendi ekonomi politikalarını gizlediğini öne süren "stratejik muğlaklık" (*strategy blurring*) (Rovny, 2013) tezlerini ampirik olarak çürütmektedir. AfD, zenginleri ve KOBİ sermayesini (*Mittelstand*) koruyan otoriter neoliberalizmi ile alt sınıfların statü kaygılarını sömüren refah şovenizmini kusursuz bir şekilde birleştiren rasyonel bir "Kazanan Formül" (*Winning Formula*) (De Lange, 2007) inşa etmiştir. Altınörs ve Chrysosgelos'un (2024) da belirttiği üzere millî-muhafazakârlık; ulusötesi neoliberalizmi parçalara ayırıp "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) yaratarak, hem ulusal sermayeyi dışsal jeopolitik rekabetten korumakta hem de içerideki emekçilerin radikal veya sol "yeniden dağıtım" taleplerini, refah şovenizmi üzerinden göçmen düşmanlığına tahvil ederek başarıyla sönmlemektedir.

2.4. Küreselleşmenin Sosyolojik Fay Hatları ve Kurumsal Anomi Teorisi (IAT)

Neoliberal küreselleşmenin Batı toplumlarında yarattığı derin sosyo-ekonomik dönüşümler, siyasal alanda geleneksel sağ-sol (sermaye-emek) ekseninin ötesine geçen yapısal bir kırıma (*cleavage*) yaratmıştır. Kriesi vd. (2008) ile Hooghe ve Marks'ın (2018) "küreselleşmenin kazananları ve kaybedenleri" (*integration-demarcation*) olarak kavramsallaştırdığı bu yeni fay hattı, radikal sağın ve millî-muhafazakârlığın yükselişinin temel

sosyolojik zeminini oluşturmaktadır. Oesch ve Rennwald'ın (2018) çalışmalarında da kanıtlandığı üzere, küreselleşmenin yıkıcı rekabetine maruz kalan geleneksel işçi sınıfı, bu "kaybedenler" duygusuyla merkez sol partilerden koparak kültürel korumacılık ve katı ulusal sınırlar vadeden sağ partilere yönelmektedir (Bornschiefer, 2018).

Bu makro sosyolojik kırılmanın kitlelerin bilişsel dünyasına nasıl etki ettiğini ve onları radikal sağa nasıl ittiğini daha derinden analiz edebilmek için siyaset sosyolojisinde Kurumsal Anomi Teorisi'ne (*Institutional Anomie Theory- IAT*) başvurulmaktadır. Aslen kriminoloji literatüründe Steven F. Messner ve Richard Rosenfeld (1994) tarafından geliştirilen ve son yıllarda aşırı sağın yükselişine uyarlanan IAT; Émile Durkheim'ın (1893, 1897) normatif çöküşü ifade eden "anomi" kavramı ile Karl Polanyi'nin (1944) ekonominin toplumsal denetimden koparak kendi başına buyruk hale gelmesini anlatan "köklerinden koparılmış piyasa" (*disembedded economy*) düşüncesini kusursuz bir biçimde sentezler (Durkheim, 1987, 1992; Polanyi, 2001; Nickel & Groß, 2023). Teoriye göre, neoliberal kapitalizm ekonomik başarıyı, bireyciliği ve rekabeti en yüce toplumsal değerler olarak dayatırken; aile, eğitim, din ve siyaset gibi ekonomi dışı kurumları piyasanın boyunduruğu altına sokarak bir "ekonomik tahakküm" (*economic dominance*) yaratır (Chamlin & Cochran, 2007; Hughes, Schaible, & Gibbs, 2015).

Nikos Passas (2000), bu yapısal bozulmayı Küresel Anomi Teorisi (*Global Anomie Theory- GAT*) ile ulusötesi düzleme taşıyarak; neoliberal küreselleşmenin "kriminonejik asimetrier" (*criminogenic asymmetries*) ürettiğini, evrensel bir tüketim arzusu pompalarken meşru başarı yollarını (refah devleti güvencelerini) daralttığını belirtir (Passas, 2000; Twyman-Ghoshal & Passas, 2015). Makro düzeydeki bu anomik yapı, bireylerin mikro düzeydeki pratiklerine "piyasalaşmış zihniyet" (*marketized mentality*) olarak yansır. Hövermann, Groß, Zick ve Messner'in (2015) ampirik çalışmalarına göre piyasalaşmış zihniyet; bireylerin kendi değerlerini ve diğer insanların varoluşsal değerini salt ekonomik fayda, verimlilik ve kârlılık üzerinden ölçmesine neden olmaktadır (Groß, Hövermann, & Messner, 2018; Hövermann, Groß, & Messner, 2016). Bu acımasız zihniyet, toplumdaki düşük statülü ve ekonomik açıdan "kârsız" (*unprofitable*) görülen savunmasız grupların (göçmenler, sığınmacılar, işsizler) sistematik olarak değersizleştirilmesini, dışlanmasını ve günah keçisi ilan edilmesini beraberinde getirir.

Bu anomik iklim, Almanya'da *Agenda 2010* reformlarıyla kurumsallaşan esnek istihdam ve prekaryalaşma (Brady & Biegert, 2017) ile birleştiğinde kitlelerde derin bir "statü kaybı korkusu" (*Abstiegssorgen*) yaratmıştır (Lengfeld & Dilger, 2018). Anthony Giddens (1991) ve Jennifer Mitzen'in (2006) formüle ettiği "ontolojik güvensizlik" (*ontological insecurity*)

hissinin tetiklenmesi tam da bu döneme denk gelir. Bireyler, mesleki kimliklerinin eridiği ve refah devletinin zayıfladığı bu ortamda yaşadıkları bilişsel boşluğu ve anomiyi, radikal sağın sunduğu dışlayıcı aidiyetlerle gidermeye çalışmaktadır (Zeng, 2024).

Almanya özelinde Amelie Nickel ve Eva Groß (2023) tarafından 401 ilçe düzeyinde gerçekleştirilen kapsamlı IAT analizi, ekonomik gücün ve eşitsizliğin (ekonomik tahakkümün) yüksek olduğu, sosyal kurumların zayıfladığı bölgelerde *Alternative für Deutschland* (AfD) partisine verilen oy oranlarının ampirik olarak çok daha yüksek olduğunu ispatlamıştır. Özellikle Doğu Almanya'da 1990 yılındaki yeniden birleşme (*Wiedervereinigung*) sonrasında Treuhandanstalt politikalarının yarattığı ani sanayisizleşme, "ikinci sınıf vatandaşlık" hissi ve "Kafadaki Duvar" (Mauer im Kopf) sendromu, bu bölgeleri anomik tepkilere ve radikalleşmeye son derece açık hale getirmiştir (Weisskircher, 2020).

Sonuç itibarıyla AfD; neoliberalizmin yarattığı bu kurumsal anomiyeye ve ontolojik krize karşı, Durkheim'ın "mekanik dayanışmasına" geri dönüşü simgeleyen "gerileyici bir kolektivizm" (*regressive collectivism*) vadederek yükselmektedir (Nickel & Groß, 2023). Parti, kitlelere karmaşık küresel gerçeklikler yerine; göçmenleri sistemin yükü olarak kodlayan, geleneksel aile değerlerini yücelten ve devleti piyasa yıkımına karşı zırhlı bir "sığınak" olarak yeniden inşa etmeyi hedefleyen millî-muhafazakâr bir düzen vadetmektedir (Altınörs & Chryssoelos, 2024).

3. TARİHSEL ARKA PLAN

3.1. 1871'e Kadar Almanya: Westfalya Barışı, Parçalanmışlık ve "Gecikmiş Ulus" Sendromu

Almanya'da yükselen millî-muhafazakâr siyasetin kökenlerini ve "güçlü devlet" (*starker Staat*) tahayyülünü anlamak için, Alman devlet aygıtının inşasına ve ulusal kimliğin gecikmişliğine tarihsel bir perspektiften bakmak zorunludur. Alman siyasal kültüründe merkezi otoriteye atfedilen tarihsel kutsallık, yüzyıllar süren derin siyasi parçalanmışlığın ve varoluşsal krizlerin bir sonucudur. İngiltere veya Fransa'nın aksine Almanya'da ulus-devlet inşası, aşağıdan yukarıya evrilen demokratik bir süreçle değil, feodal prensliklerin çatışmalarıyla şekillenmiştir.

Bu tarihsel kırılmanın ilk önemli eşiği, 1517 yılında Martin Luther'in 95 Tezi'ni Wittenberg Kilisesi'nin kapısına çivileyerek başlattığı Protestan Reformu'dur. İncil'in Almancaya çevrilmesiyle dini metinlerin sıradan halk tarafından okunabilmesi, dilsel bir ulusal bilinç yaratmış olsa da; Katolik Hristiyanlığı reddeden bu anlayış Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nu mezhepsel bir iç savaşa sürüklemiştir.

Mezhep farklılıklarıyla alevlenen ve 1618-1648 yılları arasında tüm Avrupa'yı sarsan Otuz Yıl Savaşları'nın ardından imzalanan 1648 Westfalya Barış Antlaşması, Alman kolektif bilinçaltında derin travmatik izler bırakmıştır. Bu antlaşma ile Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu, siyasal literatürde *Kleinstaateri* olarak adlandırılan ve her birinin içişlerinde bağımsız hareket ettiği yüzlerce küçük egemen devletçiğe bölünmüştür. Antlaşma neticesinde Almanya; İsviçre ve Hollanda gibi bölgelerin imparatorluktan ayrılmasıyla ve Fransa ile İsveç'e verilen geniş topraklarla beraber devasa bir nüfus ve ekonomik kapasite kaybı yaşamıştır. Yaşanan bu yıkım ve coğrafi ufanma, Alman toplumunda yüzyıllar boyu sürecek olan köklü bir "bölünmüşlük korkusu" ve dış tehditlere karşı koruyucu, katı bir merkezi devlet arayışı miras bırakmıştır.

Alman ulusunun sınırları belli, tek bir siyasi devlet çatısı altında toplanamaması ve siyasi birliğini diğer Avrupalı rakiplerine göre oldukça geç tamamlaması, Alman sosyolojisi ve siyaset biliminde Helmuth Plessner tarafından kavramsallaştırılan "gecikmiş ulus" (*verspätete Nation*) sendromu olarak tanımlanmaktadır. Bu tarihsel gecikmişlik duygusu, Alman siyasal aklında Batı tarzı liberal bireyciliğe ve Aydınlanma ilkelerine karşı kronik bir şüphe; dışarıdan gelebilecek müdahalelere karşı ise devleti, otoriteyi ve disiplini merkeze alan otoriter bir "Özel Yol" (*Sonderweg*) algısının yeşermesine güçlü bir zemin hazırlamıştır.

Günümüzde Almanya için Alternatif (AfD) partisi şahsında somutlaşan millî-muhafazakâr siyasetin sosyolojik tabanı ve söylem inşası, tam da bu tarihsel fay hatlarında gizlidir. AfD'nin ulusötesi kapitalizm, Avrupa Birliği entegrasyonu ve çok taraflı liberal düzen karşısında Alman ulusal egemenliğinin kaybolduğuna dair yaydığı varoluşsal (ontolojik) panik, "*Festung Europa*" (Avrupa Kalesi) retoriği ile sınırların yeniden tahkim edilmesi talebiyle doğrudan örtüşmektedir. Partinin kitlelere vaat ettiği dışlayıcı ve "güçlü devlet" anlatısı, Almanya'nın bu yüzlerce yıllık "bölünmüşlük ve dış müdahaleye açıklık" travmasından beslenmekte; gecikmiş ulus olmanın getirdiği bu tarihsel güvensizlik hissi, radikal sağ tarafından siyasal bir meşruiyet devşirme aracı olarak sistematik biçimde kullanılmaktadır.

3.2. 1871-1919: Bismarck, "Kan ve Demir" Politikası ve Otoriter Ulus-Devletin İnşası

Almanya'nın parçalanmışlık travmasını sona erdiren ve onu kıtasal bir güce dönüştüren süreç, İngiltere veya Fransa'daki gibi sivil burjuvazinin aşağıdan yukarıya yürüttüğü demokratik devrimlerle değil; Prusya askeri bürokrasisinin güdümünde, "tepeden inme" (*top-down*) ve otoriter bir devlet aklıyla gerçekleşmiştir. Prusya Şansölyesi Otto von Bismarck'ın 1862'de liberal ağırlıklı parlamentoda yaptığı ve "Zamanın büyük sorunları konuşmalarla ve çoğunluk kararlarıyla değil, ancak kan ve demirle (*Blut und Eisen*) çözülecektir" sözleriyle formüle ettiği bu acımasız *Realpolitik* vizyonu, Alman siyasal kültürünün genlerine kazınmıştır (Evans, 2011). Bismarck'ın 1871'de Fransa'ya karşı kazanılan zaferin ardından Versay Sarayı'nda Alman İmparatorluğu'nu (İkinci *Reich*) ilan etmesi, Almanya'da parlamenter uzlaşma kültürünün yerine devlet otoritesini, militarizmi ve katı hiyerarşiyi ikame eden tarihsel bir kırılma yaratmıştır (Bilmen, 2012).

Bu dönemde inşa edilen devlet yapısı, siyaset bilimi ve tarih literatüründe sıklıkla "*Sonderweg*" (İstisnai/Özel Yol) paradigması ile açıklanmaktadır. Hans-Ulrich Wehler'in (1985) klasikleşen analizinde belirttiği üzere, Alman İmparatorluğu muazzam bir hızla sanayileşip ekonomik ve teknolojik bir dev haline gelirken, siyasal alanda demokratikleşmeyi reddederek "geri kalmış" bir yapı sergilemiştir. İngiliz tarihçi Richard J. Evans'ın (2003) vurguladığı gibi Bismarck Almanyası; Prusya militarizminin ve toprak sahibi aristokrasinin (*Junkerler*) tahakküm ettiği, orta sınıfın devlete biat ettiği, eğitim ve yargı sisteminin "bağımsız yurttaşlar" yerine "sorgulamayan itaatkâr tebaalar" ürettiği, feodal kalıntılar barındıran otoriter bir düzendir (Evans, 2003, akt. Bilmen, 2012).

Bismarck'ın devlet yönetimi, liberalizme, sosyalizme ve parlamentarizme duyduğu derin bir nefrete dayanıyordu (Craig, 1980). Devletin bekası ve ulusal birlik adına, muhalif

gördüğü tüm sivil ve siyasal unsurları ezmekten çekinmemiştir. Katolik Kilisesi'nin devlet üzerindeki etkisini kırmak için başlattığı *Kulturkampf* (Kültür Savaşı) ve 1878'de yürürlüğe koyduğu Anti-Sosyalist Yasalar, toplumda derin fay hatları yaratmış; ancak Bismarck bu krizleri, devlete sadık kitleleri konsolide eden bir "negatif entegrasyon" (*negative integration*) aracı olarak kullanmıştır (Wehler, 1985). Aynı zamanda Bismarck, işçi sınıfının radikalleşip Marksist ideolojiye kaymasını önlemek ve onları devlete bağımlı kılmak amacıyla, tarihteki ilk modern sosyal güvenlik sistemini (hastalık, kaza ve yaşlılık sigortaları) paternalist (babacı) bir anlayışla kurmuştur (Palier, 2010). Bu modelde devlet, sosyal adaleti sağlayan demokratik bir aygıt değil; sınıf mücadelesini sönmüleyen, nizamı ve kapitalist üretimi güvence altına alan buyurgan bir aktördür.

Dış politikada ise Bismarck'ın "Kan ve Demir" politikası, imparatorluk kurulduktan sonra yerini katı bir güç dengesi (*balance of power*) ve *Realpolitik* stratejisine bırakmıştır. Alper Çakmak'ın (2015) analizlerinde işaret ettiği üzere, Bismarck'ın dış politika felsefesi Kantçı "Ebedi Barış" (*Perpetual Peace*) ideallerini bütünüyle reddeden, Machyavelyen bir ulusal çıkar (*material interests*) maksimizasyonudur. Almanya'nın Avrupa'nın merkezindeki kırılgan jeopolitik konumunu ("koalisyonlar kâbusu"- *le cauchemar des coalitions*) güvence altına almak için, ideolojik farklılık gözetmeksizin (Rus Çarlığı veya Avusturya-Macaristan ile) karmaşık ittifaklar kurmuş, değerler (*values*) yerine gücü ve ulusal bekayı (*para bellum*) önclemiştir (Taylor, 1955; Çakmak, 2015; Canbolat, 2019).

Bismarck'ın 1890'da görevden alınmasının ardından Kayzer II. Wilhelm, bu ince diplomasiyi terk ederek Almanya'yı küresel bir sömürgeci güç yapmayı hedefleyen *Weltpolitik* (Dünya Politikası) stratejisine yönelmiştir (Canbolat, 2019). İngiltere ile girdiği donanma yarışı ve saldırgan emperyalist hevesler, kıtayı hızla Birinci Dünya Savaşı'nın felaketine sürüklemiştir. Savaşın başladığı 1914 yılında ilan edilen *Burgfrieden* (Kale Barışı), tüm sınıf çatışmalarının ve siyasi ayrılıkların ulus uğruna rafa kaldırıldığı yapay bir *Volksgemeinschaft* (Halk Topluluğu) illüzyonu yaratmıştır. Ancak bu illüzyon, savaşın kaybedilmesiyle yerini ağır bir travmaya bırakacaktır (Peukert, 1993).

Bismarck'ın Almanyası'nın AfD ve Millî-Muhafazakârlik İdeolojisindeki analitik izdüşümü bağlamında; bugün Almanya'da yükselen popülist radikal sağ ve *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin ideolojik cephaneliği, İkinci *Reich'in* (1871-1918) bu otoriter, anti-liberal ve güç odaklı mirasından derinlemesine beslenmektedir. AfD'nin küreselleşme, Avrupa Birliği (Brüksel bürokrasisi) ve "woke" kültürü karşısında hissettiği ontolojik tehdit

algısı; devleti, düzeni ve sınırları sarsılmaz bir kale (*Festung*) olarak savunan Prusya militarizmine ve "Güçlü Devlet" (*Starker Staat*) özlemine dayanmaktadır.

Partinin dış politika vizyonunda, Batı merkezli değerler ittifakına (NATO) ve Kantçı ulusötesi entegrasyon modellerine yöneltilen sert eleştirilerin entelektüel kökleri doğrudan Bismarck'ın *Realpolitik* ve "denge" diplomasisine (özellikle Rusya ile iyi ilişkiler kurma-*Ostpolitik/Putinpolitik* arzusuna) uzanmaktadır (Çakmak, 2015). Aynı şekilde, AfD'nin sınıfsal gerilimleri bastırıp tüm Almanları etno-kültürel bir homojenlik (*Volksgemeinschaft*) içinde eritme çabası ve refah devletini yalnızca "etnik Almanlara" hizmet eden dışlayıcı bir aygıt (Refah Şovenizmi) olarak kurgulaması, Bismarck'ın "negatif entegrasyon" ve paternalist sosyal devlet anlayışının 21. yüzyıldaki millî-muhafazakâr bir restorasyonudur (Altınörs & Chrysosgelos, 2024). Dolayısıyla AfD, bir 21. yüzyıl anomalisinden ziyade, Alman gecikmiş ulus-devletinin ve Prusya otoriterizminin neoliberal kriz çağında güncellenmiş tarihsel bir tezahürüdür.

3.3. 1919-1945: Weimar Demokrasisinin Krizleri, "Muhafazakâr Devrim" Mirası ve Nasyonal Sosyalizm

1919'da kurulan Weimar Cumhuriyeti, Almanya'nın ilk gerçek demokratik deneyimi olmasına rağmen, Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı yenilgisi ve Versay Antlaşması'nın getirdiği ağır siyasi, ekonomik ve psikolojik yüklerin gölgesinde doğmuş; bu nedenle toplum nezdinde kurumsal bir meşruiyet zemini inşa edememiştir (Bilmen, 2012). Özellikle Versay Antlaşması'nın 231. maddesinde yer alan "Savaş Suçu" (*War Guilt Clause*) ibaresi ve dayatılan devasa savaş tazminatları (*reparations*), Alman toplumunda onur kırıcı bir dış müdahale olarak algılanmış, cumhuriyet rejiminin "sistemin hainleri" tarafından dış güçlere teslimiyetle kurulduğu inancını (*Dolchstoßlegende*- arkadan bıçaklanma efsanesi) pekiştirmiştir (Peukert, 1993; Bilmen, 2012). 1920'lerin başındaki yıkıcı hiperenflasyon, Spartakist ayaklanmalar ve peş peşe gelen siyasi suikastlarla birleşen bu kaos ortamı, demokrasinin kurumsallaşmasını felç etmiş ve Alman siyasal kültüründeki Bismarckyten otoriter geleneklere (*Sonderweg*) duyulan nostaljik geri dönüş özlemini körüklemiştir (Craig, 1980; Lee, 1998; Bilmen, 2012).

Tam da bu tarihsel ve kurumsal kriz ikliminde; liberalizmi, Aydınlanma değerlerini ve parlamenter demokrasiyi Batılı (*Anglo-Sakson*) ve yozlaşmış bir dayatma olarak görerek kategorik bir biçimde reddeden, günümüz Alman Yeni Sağ'ının (*Neue Rechte*) entelektüel köklerini oluşturan "Muhafazakâr Devrim" (*Konservative Revolution*) hareketi tarih sahnesine çıkmıştır (Mohler, 1989; Woods, 1996). Armin Mohler tarafından siyaset bilimi literatüründe

kapsamlı bir şekilde haritalandırılan bu düşünsel akım; Oswald Spengler, Arthur Moeller van den Bruck, Carl Schmitt, Hans Freyer ve Ernst Jünger gibi anti-liberal entelektüelleri aynı çatı altında bir araya getirmiştir (Breuer, 1993; Salzborn, 2016). Bu düşünürler, bireyciliğin ve parlamenter parti çoğulculuğunun Alman ulusal ruhuna aykırı olduğunu savunarak; sınıf çatışmalarını ve siyasi bölünmeleri aşan, organik, hiyerarşik ve mutlak bir liderliğe dayalı "*Volksgemeinschaft*" (Halk Topluluğu) vizyonunu idealleştirmişlerdir (Moeller van den Bruck, 1923; Spengler, 1926; Herf, 1984). "Muhafazakâr Devrimciler", devleti zayıflattığına inandıkları demokratik müzakere kültürünü küçümseyerek, teknolojik modernite ile radikal etno-milliyetçiliği (*neo-nationalism*) sentezleyen yeni, buyurgan ve otoriter bir Üçüncü Reich (*Dritte Reich*) tasavvur etmişlerdir (Moeller van den Bruck, 2006; Steinback, 2019).

Weimar Cumhuriyeti'nin aşılmaz yapısal zayıflıkları ve 1929 Büyük Buhranı'nın yarattığı devasa sosyo-ekonomik enkaz, kitleleri rasyonel siyasetten bütünüyle kopararak "*völkisch*" (etno-kültürel) milliyetçiliğe ve karizmatik, totaliter bir "kurtarıcı" arayışına itmiştir (Steinback, 2019; Bracher, 1971). Adolf Hitler liderliğindeki Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP), "Muhafazakâr Devrim"i yarattığı anti-demokratik entelektüel zemini manipüle edip araçsallaştırarak, kitlelerin derin statü kaybı korkusunu ve ontolojik güvensizliğini "Kan ve Toprak" (*Blut und Boden*) ideolojisi etrafında radikalize etmiştir (Kershaw, 1998; Childers, 2017). 1933 yılında Hitler'in şansölye atanmasıyla Weimar demokrasisi fiilen çökmüş; devlet aygıtı bütünüyle tek partili, ırkçı ve yayılmacı bir Nasyonal Sosyalist diktatörlüğe dönüşerek Holokost felaketine, Avrupa'nın harabeye dönmesine ve İkinci Dünya Savaşı sonrası ülkenin mutlak bir çöküşle (*Stunde Null*) baş başa kalmasına neden olmuştur (Evans, 2003; Shirer, 1962).

Bu sancılı tarihsel arka plan, bugün *Alternative für Deutschland* (AfD) şahsında somutlaşan millî-muhafazakâr siyasetin ideolojik genetiğini ve otoriter devlet tahayyülünü analitik olarak çözümlemek açısından kritik bir işleve sahiptir (Altınörs & Chrysosgelos, 2024; Havertz, 2017). Günümüzdeki AfD ve bilhassa partinin radikal kanadı (eski Der Flügel grubu ve Björn Höcke gibi figürler), Nasyonal Sosyalizm'in tarihsel utancından ve Holokost'un ağır mirasından (*Schuld kult*- suçluluk kültürü) sıyrılmak amacıyla, kurumsal meşruiyetlerini Hitler'den ziyade doğrudan Weimar dönemi "Muhafazakâr Devrim" düşünürlerinin tezlerine dayandırmaktadır (Salzborn, 2016; Weisskircher, 2020). Götz Kubitschek gibi "Yeni Sağ" ideologlarının (*Institut für Staatspolitik* vb. kurumlar etrafında) yönlendirdiği metapolitik ağlar, liberal demokrasiye ve anayasal merkeze karşı Weimar dönemindekine benzer bir "ontolojik varoluş krizi" söylemi üreterek, devleti kendi otoriter-muhafazakâr sınırları içerisinde yeniden

inşa etmeyi hedeflemektedir (Adorf, 2026; Kochi, 2026). Dolayısıyla AfD'nin yükselişi, salt neoliberal küreselleşmenin güncel ekonomik krizlerine verilen tepkisel bir yanıt değil; aynı zamanda Alman tarihinin en derin anti-liberal fay hatlarından ve Weimar'ın çöküşünü hazırlayan muhafazakâr-devrimci ideolojik mirastan beslenen yapısal bir "devlet restorasyonu" projesidir (Altınörs & Chrysosgelos, 2024).

3.4. 1945-1990: Ordoliberalizm, Bölünmüşlük ve Anayasal Düşmanlara Karşı "Milan Demokrasi"

İkinci Dünya Savaşı'nın Nasyonal Sosyalizm diktatörlüğünün mutlak yenilgisiyle sonuçlanması, Almanya için sadece askeri bir çöküş değil, aynı zamanda siyasi, kurumsal ve ahlaki bir "Sıfır Saati" (*Stunde Null*) anlamına gelmiştir. 1945 sonrasında ülke; Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği, İngiltere ve Fransa tarafından işgal edilmiş ve giderek derinleşen Soğuk Savaş dinamikleri neticesinde Doğu (Demokratik Almanya Cumhuriyeti-DDR) ve Batı (Federal Almanya Cumhuriyeti- BRD) olmak üzere ideolojik ve fiziki olarak ikiye bölünmüştür (Bilmen, 2012). Batı Almanya, Şansölye Konrad Adenauer önderliğinde, geçmişin "*Sonderweg*" (İstisnai Yol) travmasından ve Nazi utancından sıyrılmak, uluslararası meşruiyet kazanmak ve Sovyet komünizminin yayılmacılığına karşı durmak amacıyla Batı bloğuna, NATO'ya ve Avrupa entegrasyonuna koşulsuz bir şekilde entegre olmayı devletin temel varlık sebebi (*Staatsraison*) haline getirmiştir.

Bu yeniden inşa sürecinde Batı Almanya'nın ekonomi-politiğini belirleyen ve günümüzde aşırı sağın ekonomi vizyonunun (özellikle AfD'nin kuruluş felsefesinin) köklerini oluşturan en temel paradigma Ordoliberalizm olmuştur. Walter Eucken, Franz Böhm ve Wilhelm Röpke gibi Freiburg Okulu düşünürleri tarafından teorize edilen ve Federal Ekonomi Bakanı Ludwig Erhard (1958) tarafından "Sosyal Piyasa Ekonomisi" (*Soziale Marktwirtschaft*) adıyla hayata geçirilen bu model, klasik laissez-faire (bırakınız yapsınlar) liberalizminden kesin çizgilerle ayrılır. Michel Foucault'nun (2008) Biyopolitiğin Doğuşu eserinde son derece keskin bir biçimde analiz ettiği üzere Alman ordoliberalizmi; devletin piyasadan tamamen çekilmesini değil, aksine rekabet düzenini (*Wettbewerbsordnung*), fiyat istikrarını ve mülkiyeti korumak için katı bir hukuki ve idari çerçeve oluşturmalarını şart koşar. Foucault'ya (2008) göre ordoliberal devlette piyasa kuralları, kitlelerin demokratik ve sosyal "yeniden dağıtım" (*redistribution*) taleplerine karşı devletin zora dayalı aygıtlarıyla korunur. Bu model, Soğuk Savaş dönemi boyunca Batı Almanya'nın olağanüstü "ekonomik mucizesinin" (*Wirtschaftswunder*) mimarı olurken, aynı zamanda Alman siyasal kültüründe enflasyondan

kaçınma, mali disiplin ve katı bütçe kuralları (siyah sıfır/borç freni) takıntılarının da sosyolojik temelini atmıştır.

Plehwe ve Slobodian'ın (2019) altını çizdiği üzere, 2013 yılında Euro Bölgesi krizine tepki olarak kurulan *Alternative für Deutschland* (AfD), başlangıçta tam olarak bu "ordoliberal" köklerden beslenmiştir. AfD, Avrupa Merkez Bankası'nın (ECB) Güney Avrupa ülkelerini kurtarma paketlerini ve genişlemeci para politikalarını, Alman ordoliberalizminin kurucu ilkelerine (mali disiplin ve rekabetin korunması) bir ihanet olarak görmüştür. Bugün AfD'nin neoliberal merkez partilere yönelttiği eleştiriler, serbest piyasa düşmanlığından ziyade; piyasa köktenciliği ile milliyetçiliğin sentezlendiği ve devletin sadece "ulusal sermayeyi" koruyan güçlü bir bekçi (*starker Staat*) olmasını öngören ordoliberal "otoriter devletçilik" arzusunun güncellenmiş bir formudur (Altinors & Chryssogelos, 2024; Havertz, 2017).

Siyasal ve anayasal düzlemde ise Batı Almanya, Weimar Cumhuriyeti'nin acı hatıralarından (demokrasinin kendi düşmanlarına ifade özgürlüğü tanıyarak intihar etmesi sürecinden) tarihi bir ders çıkarmış ve 1949'da kabul edilen Temel Yasa (*Grundgesetz*) ile "Militer Demokrasi" (*Streitbare Demokratie / Wehrhafte Demokratie*) doktrinini inşa etmiştir. Siyaset bilimci Karl Loewenstein (1937) tarafından kavramsallaştırılan bu ilke, özgürlükçü demokratik temel düzeni (*freiheitliche demokratische Grundordnung*) yıkmayı veya ortadan kaldırmayı hedefleyen kişi, dernek ve siyasi partilerin, demokratik haklardan mahrum bırakılarak tasfiye edilmesini öngörür. Temel Yasa'nın 21. Maddesi uyarınca Federal Anayasa Mahkemesi (*Bundesverfassungsgericht*), anayasal düşmanları yasaklama yetkisiyle donatılmış ve bu yetki 1952'de neo-Nazi Sosyalist Reich Partisi (SRP) ile 1956'da Almanya Komünist Partisi'nin (KPD) kapatılmasında doğrudan kullanılmıştır (Bilmen, 2012; Kouroutakis, 2025). Sistemin korunması görevi ise iç istihbarat teşkilatı olan Anayasayı Koruma Federal Dairesi'ne (*Bundesamt für Verfassungsschutz - BfV*) verilmiştir.

Günümüzde AfD'nin yükselişi, Alman devletinin kurduğu bu Soğuk Savaş dönemi "Militer Demokrasi" aygıtı ile doğrudan ve varoluşsal bir çatışma yaratmaktadır. AfD'nin millî-muhafazakâr restorasyon projesi, göçmenleri hedef alan "Remigrasyon" planları ve tarihsel revizyonizmi nedeniyle parti, Alman iç istihbaratı tarafından yapısal bir tehdit olarak algılanmaktadır. Partinin Thüringen, Saksonya ve Saksonya-Anhalt eyalet teşkilatları ile gençlik yapılanması (*Junge Alternative*), BfV tarafından "kesinleşmiş aşırı sağcı" (*gesichert rechtsextremistisch*) olarak sınıflandırılmıştır. Ancak, partinin anayasa mahkemesi kararıyla yasaklanmasına (*Parteiverbot*) yönelik hukuki ve siyasi tartışmalar derin bir açmaz yaratmaktadır (IndraStra Global, 2025). Müller-Elmau ve Zillesen'in (2024) belirttikleri üzere,

halkın beşte birinin oyunu alan devasa bir kitle partisinin bürokratik ve yargısal bir kararla kapatılması, devasa bir meşruiyet krizine ve AfD'nin "sistem kurbanı" anlatısının güçlenmesine yol açacaktır. Bu nedenle uzmanlar, salt istihbarat önlemleri yerine "Sivil Anayasal Koruma" (*Civilian Constitutional Protection*) mekanizmalarının devreye sokulmasını önermektedir.

Sonuç itibarıyla 1945-1990 dönemi, Almanya'nın Weimar ve Nasyonal Sosyalizm travmalarını aşmak için kurduğu ordoliberal piyasa disiplini ile militan demokrasi çemberini ifade eder. Ancak günümüzde AfD, neoliberal küreselleşmenin yarattığı krizleri ustaca kullanarak, devletin ekonomik disiplin mirasını merkeze (kendine) çekmekte ve militan demokrasiyi "yozlaşmış elitlerin halk iradesini bastırma aracı" olarak kodlayarak, Alman anayasal sistemini kendi tarihsel silahlarıyla içeriden kitlemektedir.

3.5. 1990'dan Günümüze Almanya: Yeniden Birleşmenin Travması,

Sanayisizleşme ve "Kafadaki Duvar" (Mauer im Kopf)

1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ve 1990'da iki Almanya'nın resmi olarak birleşmesi (*Wiedervereinigung*), Soğuk Savaş'ın bitişini simgeleyen ve dönemin siyasal elitleri tarafından "çiçek açan manzaralar" (*blühende Landschaften*) vadiyle sunulan tarihi bir zafer olarak kurgulanmıştır. Ancak gerçekte yaşanan süreç, iki eşit egemen devletin birleşmesinden ziyade; çökmüş ve iflas etmiş komünist Doğu Almanya'nın (DDR), kurumsal, ekonomik ve hukuki olarak Federal Almanya Cumhuriyeti (BRD) tarafından yutulması ve asimile edilmesi şeklinde gerçekleşmiştir (Zeng, 2024). Bu eşitsiz entegrasyon modeli, Almanya'nın doğusunda günümüzde aşırı sağın ve *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin kitle partisi (*Volkspartei*) konumuna yükselmesini sağlayan devasa bir sosyo-ekonomik ve psikolojik fay hattı yaratmıştır (Weisskircher, 2020, 2022).

Yeniden birleşmenin ardından Doğu Almanya ekonomisinin Batı kapitalizmine entegrasyonu, *Treuhandanstalt* (Özelleştirme İdaresi) adı verilen federal bir kurum aracılığıyla son derece acımasız ve şok edici bir neoliberal tasfiye süreciyle yürütülmüştür (BPB, 2020). Kellermann'ın (2024) ampirik çalışmalarında ve Columbia ASIT raporlarında (2021) detaylıca incelendiği üzere, *Treuhandanstalt*; Doğu Alman sanayisinin büyük bir bölümünü rekabet edemez bularak kapatmış veya Batılı sermaye gruplarına yok pahasına devretmiştir. Bu radikal sanayisizleşme politikası, milyonlarca Doğu Alman işçisinin bir gecede işsiz kalmasına, bölgenin ekonomik omurgasının kırılmasına ve özellikle genç ve eğitimli nüfusun kitleler halinde Batı eyaletlerine göç etmesine (beyin göçü ve demografik çöküş) neden olmuştur (Dornbusch, Wolf, & Alexander, 1992). Batı sermayesinin Doğu'yu adeta bir "iç sömürge" gibi

devralması, bölge halkında derin bir ontolojik güvensizlik ve yapısal bir aşağılanma duygusu yaratmıştır.

Fiziksel sınırların kalkmasına rağmen sosyo-ekonomik eşitsizliklerin ve kültürel dışlanmanın devam etmesi, Alman siyaset sosyolojisinde Baoyi Zeng (2024) tarafından da kapsamlı bir şekilde analiz edilen "Kafadaki Duvar" (Mauer im Kopf) sendromunu kalıcı hale getirmiştir (Pickel & Pickel, 2023). Aradan geçen on yıllara rağmen, Doğu Almanlar; federal siyaset, yargı, üniversiteler, medya yöneticilikleri ve büyük holdinglerin CEO kadroları gibi elit pozisyonlarda sistematik olarak eksik temsil edilmektedir. Bu dışlanmışlık hissi, Batı Alman elitleri tarafından üretilen ve Doğu Almanları sürekli şikâyet eden, tembel ve nankör bireyler olarak karikatürize eden "*Jammer-Ossi*" (Mızımızlanan Doğulu) stereotipiyle daha da derinleşmiştir (Zeng, 2024; Foroutan, Simon, & Zajak, 2023). Eski DDR vatandaşları, kendilerini kendi ülkelerinde "ikinci sınıf vatandaş" olarak hissetmiş ve Batı menşeli ana akım demokratik kurumlara (*Altparteien* - eski partiler) karşı köklü bir siyasi yabancılaşma (*political alienation*) ve güvensizlik geliştirmişlerdir (Reiser & Reiter, 2023; Kellermann, 2024).

Bu tarihsel travma, Amelie Nickel ve Eva Groß'un (2023) çalışmalarında merkezî bir yer tutan Kurumsal Anomi Teorisi (IAT) bağlamında incelendiğinde; komünist paternalist devlet güvencesinden bir gecede vahşi piyasa rekabetine fırlatılan Doğu Alman toplumunun derin bir kurumsal çöküş (anomi) yaşadığını göstermektedir. Geleneksel dayanışma ağlarının parçalandığı ve "statü kaybı korkusunun" (*Abstiegssorgen*) kalıcılaştığı bu anomik iklim, 2000'li yılların başındaki *Agenda 2010* reformlarıyla (*prekaryalaşma*) ve 2015 Göçmen Krizi ile birleştiğinde kusursuz bir patlama zemini yaratmıştır (Brady & Biegert, 2017; Lengfeld & Dilger, 2018).

Alternative für Deutschland (AfD), Doğu Almanya'nın bu tarihsel travmasını ve "Kafadaki Duvar" sendromunu olağanüstü bir stratejik zekayla araçsallaştırmıştır. Schmalenberger'in (2024) analizlerinde belirttiği gibi AfD, 1989'daki komünist rejimi yıkan Barışçıl Devrim'in (*Friedliche Revolution*) tamamlanmadığını iddia ederek, kendisini Doğu'nun gerçek sesi ve "*Wende 2.0*" (İkinci Dönüşüm/Devrim) olarak konumlandırmıştır. "Doğu ayağa kalkıyor" (*Der Osten steht auf*) sloganlarıyla yürütülen kampanyalar, Doğu Almanların Batı hegemonyasına karşı duyduğu öfkeyi millî-muhafazakâr bir restorasyon projesine tahvil etmiştir. Nitekim 2024 eyalet seçimleri (Thüringen, Saksonya, Brandenburg) ve 2025 federal erken seçimlerinde AfD'nin Batı eyaletlerinde %17-18 bandında kalırken, Doğu eyaletlerinde %30-35 oranlarıyla açık ara birinci kitle partisi (*Volkspartei*) konumuna erişmesi, bu tarihsel

sosyolojinin ampirik ve tartışılmaz bir sonucudur (Weisskircher, 2022; Götzel, 2023; Infratest Dimap, 2024).

Sonuç olarak, Almanya'da radikal sağın yükselişi ve AfD'nin devletin kurumsal mimarisini sarsan bir güce ulaşması; salt güncel ekonomik darboğazların bir sonucu değil, 1871'den beri süregelen gecikmiş ulus-devlet travmasının, Weimar'ın anti-demokratik "Muhafazakâr Devrim" mirasının ve 1990 sonrası Yeniden Birleşme sürecinde (*Treuhandanstalt*) Doğu Almanya'da yaratılan devasa sosyo-ekonomik ve ontolojik yıkımın (Mauer im Kopf) tarihsel bir reaksiyonudur (Altınörs & Chrysogelos, 2024).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Almanya’da Devletin Ekonomideki Rolünün Politik Ekonomisi

4.1.1. Neoliberal yeniden yapılanma: Agenda 2010, prekaryalaşma ve statü kaybı korkusu

Almanya'da radikal sağın yükselişini ve *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin ekonomi-politik konumlanışını anlayabilmek için, milenyumun başında Alman refah devletinin geçirdiği derin yapısal sarsıntıyı incelemek elzemdir. 1990'lı yılların sonu ve 2000'li yılların başında Almanya, yüksek işsizlik oranları, katı işgücü piyasaları ve yavaşlayan ekonomik büyümesi nedeniyle uluslararası ekonomi literatüründe sıklıkla "Avrupa'nın Hasta Adamı" (*Sick Man of Europe*) olarak nitelendirilmekte (Dustmann, Fitzenberger, Schönberg, & Spitz-Oener, 2014) ve siyaset biliminde reform yapamayan "Bloke Olmuş Cumhuriyet" (*Die blockierte Republik*) olarak tanımlanmaktaydı (Helms, 2003). Ülkenin geleneksel ihracata dayalı (export-led) büyüme modelini (Baccaro & Pontusson, 2016) küresel rekabete karşı güvence altına almak ve sermaye birikimini yeniden canlandırmak amacıyla, dönemin merkez-sol Sosyal Demokrat Parti (SPD) ve Yeşiller (*Die Grünen*) koalisyon hükümetinin Şansölyesi Gerhard Schröder, 14 Mart 2003'te tarihi "*Agenda 2010*" reformlarını ilan etmiştir (Hassel & Schiller, 2010).

Bu arz yönlü (*supply-side*) neoliberal paket ve onun kalbini oluşturan "*Hartz IV*" işgücü piyasası reformları, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana Alman sosyal devletinin (ordoliberal Sosyal Piyasa Ekonomisi mirasının) yaşadığı en kapsamlı ve en sarsıcı tasfiye sürecini temsil ediyordu. Plehwe ve Slobodian'ın (2019) analiz ettiği üzere, *Agenda 2010* reformları, işten çıkarma korumalarını esnetmiş, işsizlik ödeneklerini radikal bir biçimde düşürmüş ve işsizleri buldukları her türlü düşük ücretli işi kabul etmeye zorlayan katı bir yaptırım mekanizması (*işfare/workfare*) kurmuştur. Kısa vadede Alman ihracat rekabetçiliğini devasa ölçüde artıran ve işsizlik istatistiklerini düşüren bu hamle, sosyolojik düzeyde telafisi imkânsız yaralar açmış; geleneksel, güvenceli ve ömür boyu süren işçi sınıfı istihdamı parçalanmıştır (Streeck, 2009). Bunun yerine, düşük ücretli sektörün (*Niedriglohnsektor*) patlama yaptığı, yarı zamanlı, taşeron ve geçici sözleşmelerle çalışan devasa bir kitle doğmuştur.

Siyaset ve çalışma sosyolojisi literatüründe Guy Standing (2011) tarafından "Prekarya" (*The Precariat- The New Dangerous Class*) olarak kavramsallaştırılan bu yeni sınıf, esnekleştirilmiş emek piyasalarının doğrudan bir ürünüdür. Vosko, Zukewich ve Cranford'un (2003) ile Arnold ve Bongiovi'nin (2012) çalışmalarında belirttikleri gibi prekaryalaşma; sadece

düşük gelir değil, aynı zamanda varoluşsal bir güvencesizlik, yasal hakların aşınması ve geleceğin öngörülemezliği üzerine kuruludur. David Brady ve Thomas Biegert (2017) tarafından yapılan ampirik ölçümler, Almanya'da prekaryalaşmanın 2000'li yıllarla birlikte dramatik bir yükseliş gösterdiğini ve yoksulluk riski taşıyan çalışan (*working poor*) oranının tarihin en yüksek seviyelerine ulaştığını kanıtlamaktadır.

İşgücü piyasasındaki bu yapısal prekarizasyon, toplumun orta ve alt katmanlarında şiddetli bir "statü kaybı korkusu" (*Abstiegssorgen*) doğurmuştur. Lengfeld ve Dilger (2018) ile Kurer (2020), Alman işçi sınıfının ve orta sınıfın alt dilimlerinin, ekonomik küreselleşmenin yarattığı yıkıcı rekabet karşısında yaşadıkları bu aşağı doğru kayma endişesinin, sağ popülizme yönelimin en güçlü yordayıcılarından biri olduğunu ampirik olarak göstermektedir. Geleneksel mesleki kimliklerin erozyona uğraması ve refah devleti şemsiyesinin koruyuculuğunu yitirmesi, bireylerde Jennifer Mitzen (2006) ve Anthony Giddens'in (1991) kavramsallaştırdığı derin bir "ontolojik güvensizlik" (*ontological insecurity*) hissi yaratmıştır. Baoyi Zeng'in (2024) de işaret ettiği üzere, bireylerin kendi yaşam anlatılarındaki sürekliliğin ve gündelik hayatın öngörülebilirliğinin parçalanması; onları bilişsel bir boşluğa sürüklemiş, karmaşık küresel gerçeklikler yerine basit, net, katı ve dışlayıcı aidiyetler sunan (Steele, 2008) radikal sağ anlatılara açık hâle getirmiştir.

Bu makro-ekonomik yıkımın kitlelerin zihin dünyasında yarattığı tahribatı daha net deşifre edebilmek için Messner ve Rosenfeld (1994, 1997) tarafından geliştirilen Kurumsal Anomi Teorisi (*Institutional Anomie Theory* - IAT) son derece açıklayıcıdır. Nickel ve Groß (2023) ile Groß, Hövermann ve Messner (2018) tarafından Almanya'nın güncel sağ radikalleşme dinamiklerine uyarlanan IAT'ye göre; neoliberalizm, bireylere ekonomik rekabeti ve finansal başarıyı en yüce değer olarak dayatırken (ekonomik tahakküm), aynı zamanda *Agenda 2010* gibi esnekleşme politikalarıyla bu başarıya ulaşmak için gereken meşru kurumsal yolları daraltmıştır. Kültürel/ekonomik hedefler ile kurumsal araçlar arasındaki bu uyumsuzluk, toplumda "anomi" (normsuzluk ve ahlaki çözülme) yaratmıştır. Piyasalaşmış ve acımasızlaşmış bu anomik iklimde, bireyler kendi güvencesizliklerini aşabilmek veya rasyonalize edebilmek adına, sistemin dışında kalan "diğerlerini" hedef alma eğilimi göstermektedir.

İşte *Alternative für Deutschland* (AfD), *Agenda 2010*'un yarattığı bu kurumsal anomiyi ve ontolojik güvensizliği kusursuz bir "millî-muhafazakâr" (*national-conservative*) siyasal projeye tahvil etmiştir (Altınörs & Chrysosgelos, 2024). Parti, neoliberal küreselleşmenin getirdiği sınıfsal mağduriyeti ve "statü kaybı korkusunu" (*Abstiegssorgen*) sermaye karşıtı sol bir öfkeye dönüşmekten kurtararak; refah şovenizmi ekseninde mültecilere (yatay tehdit) ve

kozmpolit elitlere (dikey tehdit) yönlendirmiştir. Böylece Duman'ın (2023) da belirttiği gibi ekonomik güvencesizlik, kitleleri daralan refah kaynaklarının yalnızca yerlilere dağıtılmasını savunan dışlayıcı ve otoriter bir korumacılığın kollarına itmiştir. Sonuç itibarıyla AfD'nin yükselişi, doğrudan Alman refah devletinin neoliberal reformlarla parçalanmasının ve işgücü piyasasının esnekleştirilmesinin yarattığı tarihsel enkazın üzerinde yükselmektedir.

4.1.2. Borç freni (Schuldenbremse) krizi, SVIK fonu fiyaskosu ve müdahaleci merkantilizm

Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrasında inşa ettiği ve "ekonomik mucize" (*Wirtschaftswunder*) olarak adlandırılan büyüme ivmesi, onyıllar boyunca ucuz Rus enerjisine, Amerikan güvenlik şemsiyesine ve Çin'in devasa ithalat kapasitesine bağımlı olan dışa açık, ihracata dayalı (*export-led*) bir birikim modeline dayanmıştır (Baccaro & Pontusson, 2016). Ancak 2008 Küresel Finans Krizi'nin artçı şokları, 2022 yılında patlak veren Rusya-Ukrayna Savaşı'nın tetiklediği akut enerji darboğazı ve ABD ile Çin arasında giderek tırmanan jeopolitik bloklaşma, bu geleneksel modeli sürdürülemez kılmış ve Alman ekonomisini yapısal bir resesyona döngüsüne sürüklemiştir. Neoliberal küreselleşmenin bu yıkıcı dışsal şoklarına karşı Alman devleti, geleneksel "teknoloji-nötr" ve piyasa hakemi rolünden vazgeçerek, stratejik sektörleri korumayı ve ulusal sermayeyi desteklemeyi önceleyen müdahaleci bir dönüşüm geçirmiştir. Schneider'in (2023) "2030 Ulusal Endüstriyel Stratejisi" (NIS 2030) üzerinden analiz ettiği bu kırılma, devletin AB rekabet kurallarını esneterek belirli "Avrupalı şampiyonlar" yaratmayı hedeflediği "savunmacı merkantilizme" (*defensive mercantilism*) ve devlet kapitalizmine geçişini simgelemektedir (Kofner, 2021).

Fakat Alman devletinin ekonomiye müdahale etme ve yapısal modernizasyonu (yeşil ve dijital dönüşüm) finanse etme kapasitesi, bizzat kendi kurduğu anayasal mimari tarafından felç edilmiştir. 2009 yılında Küresel Finans Krizi'nin ardından Alman Temel Yasası'na (Madde 109 ve 115) eklenen "Borç Freni" (*Schuldenbremse*) kuralı, federal hükümetin yapısal borçlanmasını GSYH'nin yalnızca %0,35'i ile sınırlandırırken, eyalet bütçelerinin yapısal olarak sıfır açıkla (*schwarze Null*) kapanmasını zorunlu kılmıştır (Breuer, 2021; Koriath, 2009; Waldhoff, 2024). Devletin mali kapasitesini demokratik denetimden ve siyasal taleplerden yalıtın bu kural, Ian Bruff'un (2014) kavramsallaştırdığı "otoriter neoliberalizm" ve Bob Jessop'un (2016) işaret ettiği "otoriter devletçilik" eğilimlerinin anayasal bir tezahürüdür. Borç freni, Almanya'nın yaşlanan altyapısını yenilemesini ve enerji maliyetlerini sübvansetmesini engellemiş; 2021 yılında kurulan Şansölye Olaf Scholz liderliğindeki "Trafik Lambası" (*Ampel*) koalisyonunu (SPD, Yeşiller, FDP) aşılma bir kilitlenmeye sürüklemiştir.

Bu kurumsal kilitlenme, 15 Kasım 2023 tarihinde Federal Anayasa Mahkemesi'nin (*Bundesverfassungsgericht*), pandemi döneminden artan 60 milyar Euro'luk fonların "İklim ve Dönüşüm Fonu"na (KTF) aktarılmasını anayasaya ve borç freni kuralına aykırı bularak iptal etmesiyle devasa bir devlet krizine dönüşmüştür (Bundesverfassungsgericht, 2023). Bütçede açılan bu devasa delik ve derinleşen resesyon karşısında koalisyon ortakları uzlaşamamış; FDP lideri ve Maliye Bakanı Christian Lindner'in iklim hedeflerini askıya alan ve sosyal yardımları tırpanlayan neoliberal kemer sıkma belgesini sızdırmasının ardından, Scholz'un Lindner'i görevden almasıyla koalisyon Kasım 2024'te resmen çökmüş ve Almanya erken seçime sürüklenmiştir (Clean Energy Wire, 2024).

Merkez partilerin ekonomiyi yönetememe krizi, 23 Şubat 2025 erken seçimleri öncesinde eski meclis aritmetiğiyle anayasada yapılan apar topar değişiklikler ve "SVIK Fonu" (*Sondervermögen für Infrastruktur und Klimaneutralität* - Altyapı ve İklim Nötrlüğü Özel Fonu) fiyaskosu ile zirveye ulaşmıştır. GSYH'nin %1'ini aşan savunma harcamalarının borç freninden muaf tutulması ve ulaşım, dijitalleşme ile enerji projeleri için bütçe dışı 500 milyar Euro'luk devasa bir SVIK fonu kurulması, kâğıt üzerinde bir çözüm gibi sunulmuştur. Ancak Alman ekonomi enstitülerinin yayımladığı ampirik veriler, fonun amacından tamamen saparak bir skandala dönüştüğünü kanıtlamıştır. Köln Ekonomi Araştırma Enstitüsü'nden (IW) Tobias Hentze'nin raporu, SVIK fonlarının %86'sının yapısal yeni yatırımlara değil, Alman Demir Yolları'nın (DB) ve otoyolların (A1, A45 vb.) on yıllardır biriken cari açıklarını kapatmaya aktarıldığını ortaya koymuştur. Benzer biçimde Münih Ifo Enstitüsü Başkanı Clemens Fuest, borçla finanse edilen bu 500 milyar Euro'luk kaynağın %95 oranında günü kurtarmaya ve bütçe deliklerini örtmeye harcandığını belirterek, büyüme ve dönüşüm hedefinin yerleşik partiler tarafından heba edildiğini tescillemiştir.

Alternative für Deutschland (AfD), merkez siyasetin içerisine düştüğü bu anayasal ve mali iflası, kendi millî-muhafazakâr iktidar projesini meşrulaştırmak için olağanüstü bir stratejik zekayla araçsallaştırmıştır (Altinors & Chryssogelos, 2024). Parti, meclis grubunun oylarıyla SVIK fonuna ve savunma harcamalarındaki borç muafiyetlerine şiddetle karşı çıkmış; yetkisi kalmayan eski meclisin anayasayı alelacele değiştirmesini "yetki gaspı" olarak niteleyerek konuyu Federal Anayasa Mahkemesi'ne (*Organstreitverfahren*) taşımıştır. Bu hamleyle AfD, yerleşik partileri (*Altparteien*) halkın sırtına nesiller boyu sürecek devasa borçlar yüklemek, iklim histerisi uğruna ülkenin refahını yok etmek ve salt kendi siyasi bekaları için Alman anayasasını çiğnemekle suçlamıştır. AfD, "Mavi Mutabakat" (*Blue Deal*) adını verdiği ekonomi-politik vizyonu; borç frenine ve mali disipline sadık kalınmasını, milyarlarca

euroluk uluslararası iklim yardımlarının ve Yeşil Mutabakat regülasyonlarının iptal edilmesini, devlet bütçesinin (ve SVIK benzeri fonların) sadece ulusal sanayiye, nükleer enerjiyi ve "etnik Almanların" refahını (refah şovenizmi) korumak için kullanılmasını talep etmiştir. Sonuç itibarıyla SVIK fiyaskosu ve borç freni krizi, AfD'nin neoliberal elitleri liyakatsizlikle suçlayan ve "güçlü, müdahaleci, ulusal devlet" arzusunu meşrulaştıran tarihsel bir katalizör işlevi görmüştür.

4.1.3. AfD'nin "Mavi Mutabakat"ı (Blue Deal), enerji milliyetçiliği ve mittelstand korumacılığı

Almanya'da merkez sağ ve merkez sol koalisyonların (özellikle "Trafik Lambası" koalisyonunun) küresel krizlere karşı ürettiği teknokratik ve regülatif çözümlerin tılandığı bir evrede, *Alternative für Deutschland* (AfD) partisi, Avrupa'daki diğer popülist radikal sağ partilerden farklılaşarak son derece net, yapısal ve ideolojik olarak tutarlı bir ekonomi-politik vizyon inşa etmiştir. Siyaset ekonomisti Matthias Diermeier'in (2020) geniş çaplı ampirik analizlerinde kanıtladığı üzere AfD, diğer radikal sağ partilerin başvurduğu "ekonomik strateji muğlaklığı" (*economic strategy blurring* - Rovny, 2013) taktiğine ihtiyaç duymamaktadır. Zira parti, neoliberalizmin yarattığı güvencesizlikleri tamamen reddedip anti-kapitalist bir çizgiye kaymak yerine; sermaye dostu, vergi indirimlerini savunan ve mülkiyeti kutsayan Alman ordoliberal geleneği ile milliyetçi/dışlayıcı bir korumacılığı kusursuz bir biçimde sentezleyen rasyonel bir "Kazanan Formül" (*Winning Formula*) uygulamaktadır (Diermeier, 2020; Plehwe & Slobodian, 2019).

Bu "Kazanan Formül"ün ekonomi-politik sahadaki en somut manifestosu, Avrupa Birliği'nin (AB) neo-Keynesyen bir müdahalecilikle dayattığı "Avrupa Yeşil Mutabakatı"na (*European Green Deal*) ve Alman hükümetinin "Enerji Dönüşümü" (*Energiewende*) politikalarına karşı AfD'nin formüle ettiği "Mavi Mutabakat" (*Blue Deal*) stratejisidir. AfD milletvekili Joana Cotar (2021) tarafından "Yeşil Mutabakat'ın karşısına Mavi Mutabakat'ı koyuyoruz!" sözleriyle ilan edilen ve Yeni Sağ'a yakın MIWI Enstitüsü uzmanlarından Yuri Kofner (2021) tarafından teorize edilen bu program; Alman ekonomisinin refahını ve uluslararası rekabet gücünü yeniden tesis etmek için ordoliberal köklere (Sosyal Piyasa Ekonomisi ilkelerine) dönülmesini öngörmektedir. Mavi Mutabakat'ın temel hedefi; devletin enerji piyasalarındaki karbon vergileri, yenilenebilir enerji sübvansiyonları ve iklim regülasyonları gibi ideolojik müdahalelerini bütünüyle sonlandırmak; elektrik ve enerji fiyatlarını radikal biçimde düşürmek, bürokrasiyi (kırmızı kurdeleyi) kesmek ve serbest ticaret

inisiyatiflerini salt "ulusal çıkarlar" ekseninde yeniden kurgulamaktır (Cotar, 2021; Kofner, 2021; AfD, 2024).

Mavi Mutabakat'ın belkemiğini "Enerji Milliyetçiliği" oluşturmaktadır. AfD, ana akım Alman siyasetinde insan kaynaklı (antropojenik) iklim değişikliği konsensüsünü açıkça reddeden yegâne siyasi aktördür. Anne Küppers'in (2022, 2024) AfD manifestoları ve siyasal söylemleri üzerine yaptığı derinlemesine analizlerin ortaya koyduğu üzere parti; iklim koruma politikalarını ve yeşil enerji hedeflerini "iklim-Sovyetleri" (*Climate-Soviets*), "iklim histerisi" (*Alarmism*) ve Alman ağır sanayisini kasten yok etmeye yönelik bir "eko-diktatörlük" (*Eco-Dictatorship*) olarak çerçevelemektedir (Küppers, 2022; Clean Energy Wire, 2023). Alman sanayisinin (özellikle otomotiv ve kimya sektörlerinin) küresel rekabetçiliğinin, ucuz ve kesintisiz enerji arzına bağlı olduğu gerçeğinden hareket eden AfD; rüzgâr ve güneş enerjisi gibi istikrarsız yenilenebilir kaynakların terk edilmesini talep etmektedir (Diermeier vd., 2026). Parti, enerji milliyetçiliği ekseninde nükleer santrallerin ivedilikle yeniden açılmasını, yerli kömür madenciliğinin sürdürülmesini ve en önemlisi Batı ittifakının uyguladığı yaptırımların (ambargoların) kaldırılarak Rusya ile Nord Stream 2 boru hattının aktif hale getirilip ucuz Rus fosil yakıtlarına derhal geri dönülmesini savunmaktadır (Brandt, 2015; Lukov, 2025).

AfD'nin Mavi Mutabakat vizyonunun sınıfsal müttefiki ve temel koruma nesnesi ise çok uluslu küresel şirketler değil, tarihsel olarak Alman ekonomisinin ve istihdamının omurgası olan orta ölçekli aile işletmeleri, yani Mittelstand'dır. Küresel teknoloji ve finans devlerinin (Amazon, Google vb.) vergi kaçırmasını önlemek için ulusal düzeyde dijital hizmet vergileri önerirken; parti, KOBİ'ler ve Alman orta sınıfı üzerindeki yıkıcı vergi ve bürokrasi yüklerini kaldırmayı hedefler. AfD'nin 2021 ve 2024 seçim programlarında (*Programm für Deutschland*) açıkça taahhüt edildiği üzere parti; kurumlar vergisinin %25'e düşürülmesini, gelir vergisinin enflasyona göre otomatik eşitlenmesini, dayanışma vergisinin (*Solidaritätszuschlag*), miras vergisinin ve mülk vergisinin (*Grundsteuer*) tamamen ilga edilmesini talep etmektedir (AfD, 2021; AfD, 2024; Nocun, 2016). AfD, sol ve sosyal demokrat partilerin (örneğin BSW veya *Die Linke*) savunduğu "zenginlik vergisi" ve "radikal yeniden dağıtımcı" (*redistributive*) refah devleti politikalarını "sosyalist müdahalecilik" olarak şiddetle reddetmektedir (Bagus, 2021; Berger, 2022).

Bu politika seti, Altınörs ve Chryssogelos'un (2024) millî-muhafazakârlık teorisi ile birebir örtüşmektedir. AfD, Alman sanayicisini (*Mittelstand*) ve ulusal sermayeyi AB'nin ulusötesi iklim regülasyonlarından (Yeşil Mutabakat'tan) ve Çin'in ucuz üretim kapasitesinden korumak için "yalıtılmış bir ulusal alan" (*discrete national domain*) inşa etmektedir. Eşzamanlı

olarak, iklim politikalarının getirdiği yüksek karbon vergilerinden ve ısınma maliyetlerinden bunalan Alman işçi sınıfının öfkesi, zenginlerden vergi almak (sınıfsal çatışma) yerine dışsal düşmanlara (Yeşiller partisine, AB bürokratlarına ve sığınmacılara) yönlendirilmektedir. Sonuç olarak Mavi Mutabakat ve Mittelstand korumacılığı; Michel Foucault'nun (2008) betimlediği mülkiyeti kutsayan ordoliberal disiplini, katı bir enerji milliyetçiliği ile harmanlayarak, AfD'ye devleti yeniden dizayn etme yolunda muazzam bir kurumsal iktidar kapasitesi sağlamaktadır.

4.1.4. Sınıfsal öfkenin yönetimi: Refah şovenizmi olarak "Önce Almanlar"

Alternative für Deutschland (AfD) partisinin ekonomi politiğinde ilk bakışta paradoksal görünen derin bir yapısal çelişki göze çarpar: Parti, bir yandan kurumlar vergisinin düşürülmesini, "borç freni" kuralının katı bir şekilde uygulanmasını ve KOBİ'lerin (*Mittelstand*) çıkarlarını savunan sermaye dostu bir ordoliberal çerçeveyi sahiplenmekte; diğer yandan ise Agenda 2010 reformlarının yarattığı prekaryalaşma ve güvencesizlikten en çok etkilenen, sistemin kaybedeni konumundaki mavi yakalı işçi sınıfının oylarını devasa bir ivmeyle toplamaktadır (Diermeier, 2020; Plehwe & Slobodian, 2019). Altınörs ve Chrysosgelos'un (2024) "millî-muhafazakârlık" teorisinde işaret ettiği üzere, birbirine zıt gibi görünen bu iki sınıfın (sermaye ve emek) çıkarlarının radikal sağ bir blokta nasıl uzlaştırıldığı sorusunun analitik yanıtı, "sınıfsal öfkenin yönetimi" ve "refah şovenizmi" (*welfare chauvinism*) stratejisinde yatmaktadır.

Siyaset bilimi literatüründe ilk olarak Andersen ve Bjørklund (1990) ile Kitschelt ve McGann (1995) tarafından radikal sağın iktisadi söylemini açıklamak için formüle edilen "refah şovenizmi"; daralan sosyal devlet imkânlarının, işsizlik ödeneklerinin, barınma ve sağlık hizmetlerinin evrensel bir insan hakkı olmaktan çıkarılıp, yalnızca etnik ve kültürel olarak "yerli" (*native*) kabul edilen vatandaşlara tahsis edilmesini öngören dışlayıcı bir yaklaşımdır (Mewes & Mau, 2012, 2013). AfD, neoliberal küreselleşmenin yarattığı eşitsizlikleri ve Alman orta/alt sınıfındaki "statü kaybı korkusunu" (*Abstiegsorgen*) (Kurer, 2020; Lengfeld & Dilger, 2018), sistemi tehdit edecek radikal sol bir yeniden dağıtım (zenginlik vergisi vb.) talebine veya sınıf çatışmasına dönüşmeden sönmölemek zorundadır. Bu nedenle, toplumdaki sosyo-ekonomik öfke, ustaca bir manevrayla dikey eksenden (emek ile sermaye arası) yatay eksene (yerliler ile göçmenler arası) ve kültürel bir savaşa kaydırılmaktadır (Cooper, 2017).

Duman'ın (2023) ampirik çalışmaları, bireylerin işgücü piyasasında esnekleşme neticesinde hissettikleri "öznel güvencesizlik" (*subjective insecurity*) algısının, göçmenlerin sosyal haklardan dışlanması (refah şovenizmi) talebini doğrudan ve güçlü bir biçimde tetiklediğini kanıtlamaktadır. Güvencesizlik, kitlelerde derin bir "ontolojik güvensizlik"

yaratırken (Zeng, 2024), AfD bu anomik ortamda Philip Rathgeb'in (2021) literatüre kazandırdığı "üretenler" (*makers*) ve "alanlar" (*takers*) dikotomisini başarılı bir şekilde devreye sokar. Bu söylemsel kurguda; sistemin asıl sahibi, vergi ödeyen ve "üretenleri" olan etnik Almanların hakları radikal biçimde savunulurken, sığınmacılar, göçmenler ve marjinalize edilmiş azınlıklar refah sistemine kasten yük olan, asalak "alanlar" olarak şeytanlaştırılır (Häusermann & Kriesi, 2015; Heizmann, Jedinger, & Perry, 2018).

Crepaz'ın (2020) vurguladığı üzere, Almanya'da göç sonrası kriz ortamında refah şovenizminin kökleri, "otoriter devlet" beklentisiyle doğrudan ilişkilidir. AfD'nin "Önce Almanlar" söylemi, devletin sosyal adalet sağlayan tarafsız bir hakem rolünü terk ederek, kısıtlı "*Bürgergeld*" (yurttaşlık parası) ve kamu kaynaklarını yalnızca "saf ulus" mensuplarına lütfeden silahlı bir sınır muhafızına dönüşmesini talep eder (Marx & Naumann, 2018). Bu durum, radikal sağın ekonomi politikalarını gizlediğini öne süren "stratejik muğlaklık" (*strategy blurring*) tezini (Rovny, 2013) çürütmektedir. Zira AfD, vergi indirimlerini ve sendikal gücün zayıflatılmasını savunarak (Cavaillé, 2023) kendi ekonomi politikasını hiç gizlemez; bu neoliberal çehreyi salt göçmenleri hedef alan sosyal popülizmle başarılı bir "Kazanan Formül'e" (*Winning Formula*) dönüştürür (Diermeier, 2020).

Sonuç itibarıyla "refah şovenizmi", AfD'nin elinde salt bir ırkçı söylem değil, sermaye birikim rejimini ve piyasa kurallarını koruyan rasyonel bir kurumsal mekanizmadır. Altınörs ve Chrysosgelos'un (2024) tespit ettiği gibi, millî-muhafazakârlık ulusötesi neoliberalizmi parçalara ayırarak "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) inşa eder. Bu yalıtılmış alanlar, bir yandan Alman sermayesini dışarıdaki jeopolitik şoklara karşı korurken, diğer yandan içerideki işçi sınıfının sisteme (kapitalizme) duyduğu öfkeyi refahın ırksallaştırılması yoluyla yatıştırır ve yeniden dağıtım taleplerine karşı bir kalkan işlevi görür (Tansel, 2018; Scheiring & Szombati, 2020). Böylece AfD, neoliberalizmin yarattığı kurumsal anomi ve ekonomik yıkımı (Messner & Rosenfeld, 1997; Nickel & Groß, 2023), otoriter ve millî-muhafazakâr bir devlet mimarisinin inşası için toplumsal rızaya çevirmeyi başarmaktadır.

4.2. Almanya'da Geleneksel Değerler ve Toplumsal Hiyerarşilerin Siyaset

Sosyolojisi

4.2.1. Biyopolitika ve geleneksel ailenin kutsanması (Demografik mühendislik ve anti-gender söylemleri)

Siyaset sosyolojisi literatüründe modern devletlerin nüfusu kontrol etme, düzenleme ve optimize etme pratiklerini açıklayan "biyopolitika" (*biopolitics*) kavramı, Almanya'da radikal

sağın ideolojik omurgasında "ailecilik" (*familialism*) olarak somutlaşmaktadır. Cas Mudde (2007) tarafından kavramsallaştırılan bu ideolojik form, geleneksel ve heteronormatif çekirdek aileyi, ulusun hem biyolojik hem de ahlaki olarak hayatta kalmasının yegâne meşru temeli olarak kurgular. Bu biyopolitik yaklaşıma göre; toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları, feminizm, LGBTQ+ hakları ve kapsayıcı cinsel eğitim müfredatları, Alman ulusal kimliğini ve demografik yapısını içeriden çökertmeyi hedefleyen elitist birer "toplumsal cinsiyet ideolojisi" (*gender ideology / Genderwahn*) saldırısı olarak kodlanmaktadır (Nithammer, 2025).

Alternative für Deutschland (AfD) partisinin toplumsal cinsiyet politikalarına yönelik söylemsel dönüşümü, Sabine Volk (2025) tarafından *German Politics* dergisinde yayımlanan kapsamlı manifesto analiziyle derinlemesine deşifre edilmiştir. Volk (2025), AfD'nin federal parti düzeyinin yanı sıra özellikle Saksonya ve Thüringen eyalet teşkilatlarının 2014-2025 yılları arasındaki resmî belgelerini nitel karşılaştırmalı analize tabi tutmuştur. Araştırma bulguları, AfD'nin antifeminist pozisyonlarının son on yılda son derece istikrarlı ve homojen bir yapı sergilediğini, ancak söylemin son yıllarda özellikle "trans karşıtlığı" ve "trans paniği" (*trans panic*) ekseninde radikalleştiğini ortaya koymaktadır. Volk (2025), analizini Niels Spierings'in (2020) "*trivotal*" (trivial ve pivotal kelimelerinin birleşimiyle oluşturulan, hem önemsiz gibi görünen hem de merkezî olan) toplumsal cinsiyet teorisi üzerine kurarak; AfD'nin anti-gender söyleminin nativizm, otoriterlik ve popülizm olmak üzere üç temel ideolojik sütunu birbirine bağlayan kusursuz bir "sembolik tutkal" işlevi gördüğünü ampirik olarak ispatlamıştır.

AfD'nin biyopolitik kurgusu, salt muhafazakâr bir ahlak arayışının ötesine geçerek, derin bir demografik kaygı ve apokaliptik komplo teorileriyle harmanlanmaktadır. Holzberg (2025) tarafından kaleme alınan ve anti-gender politikasının duygusal dinamiklerini Kleinyen psikanalitik bir yaklaşımla inceleyen çalışmada, Alman aşırı sağının toplumsal cinsiyet eşitliği girişimlerini küresel bir "Büyük İkame" (*Great Replacement*) planının parçası olarak sunduğu saptanmıştır. Bu anlatıya göre; kürtaj haklarının savunulması, eşcinsel evliliklerin yasallaşması ve okullardaki kapsamlı cinsel eğitim programları, beyaz Alman nüfusunun doğum oranlarını düşürmeyi ve Alman medeniyetini çökerterek yerine Müslüman ve ırksallaştırılmış göçmenleri ikame etmeyi hedefleyen bilinçli bir komplodur (Holzberg, 2025). Buna karşı AfD, 2017 yılından itibaren resmi programlarına giren "kitlesele göç yerine büyük aileler" (*larger families instead of mass migration*) şiarını merkeze almış; "Evlilik-Başlangıç-Kredisi" (*Ehe-Start-Kredit*) ve doğan her çocuk için ebeveynlere 20.000 Euro tutarında emeklilik primi iadesi yapılması gibi devasa *pro-natalist* (doğum yanlısı) demografik mühendislik politikaları vadetmiştir. Bu durum, partinin devleti sadece bir yasa koyucu değil, toplumun biyolojik

hücrelerine (*Keimzelle*) kadar nüfuz eden ahlaki bir muhafız olarak tasarladığını göstermektedir.

Söylemsel inşanın meclis (parlamento) boyutundaki yansımaları, Mark Nithammer ve Amelie Elisa LU (2025) tarafından yürütülen ve Almanya Federal Meclisi'ndeki (*Bundestag*) 2021-2025 yasama dönemi konuşmalarını inceleyen eleştirel söylem analiziyle ortaya konmuştur. Çalışma, AfD'nin anti-gender söyleminin toplumu "normal insanlar" ile "toplumsal cinsiyet ideologları" arasında yapay bir ikiliğe (*dikotomi*) böldüğünü saptamıştır. AfD milletvekilleri, tarihsel olarak ayrıcalıklı konumda olan beyaz, heteroseksüel, ataerkil aile modelini "tehlike altındaki mağdurlar" olarak sunmaktadır (Nithammer, 2025). Bu stratejik duygusallaştırma ve mağduriyet inşası, toplumda Anthony Giddens'in (1991) tanımladığı tarzda bir "ontolojik güvensizlik" (*ontological insecurity*) yaratarak, kitlelerin kimliksel bir sığınak olarak AfD'ye yönelmesini kolaylaştırmaktadır.

Kurumsal düzeyde ise bu söylem, devletin eşitlik mekanizmalarını felç etmeye yönelik bilinçli bir "politika sabotajına" dönüşmektedir. Lena Stoffer (2024), Roggeband ve Krizsán'ın (2020) "demokratik gerileme" (*democratic backsliding*) çerçevesini kullanarak yaptığı analizde, AfD'nin 2017-2024 yılları arasındaki meclis önergelerini incelemiş ve partinin üç temel sabotaj stratejisi izlediğini tespit etmiştir: politika çürümesi (*policy decay*), uygulama mekanizmalarının baltalanması ve sivil toplumla danışma mekanizmalarının aşındırılması (Stoffer, 2024; Roggeband & Krizsán, 2020). Bu kurumsal sabotaj pratikleri; okullardaki cinsel eğitim programlarının çocukların "erken cinselleştirilmesi" (*early sexualisation*) olarak yaftalanıp yasaklanması talepleriyle ve "Demo für Alle" gibi aşırı sağcı, köktendinci sivil inisiyatiflerin meclis kürsülerinden fonlanıp desteklenmesiyle fiilen yürütülmektedir.

Son olarak, AfD'nin biyopolitik stratejisi, İslamofobik bir "medeniyet hiyerarşisi" kurmak amacıyla feminist söylemlerin araçsallaştırıldığı "femonasyonalizm" (*femonationalism*) pratikleriyle iç içe geçmektedir (Farris, 2012, 2017). Katrine Fanger'in (2021) "*Kinder, Kirche and Küche*" (Çocuk, Kilise ve Mutfak) retorliğini incelediği çalışmasında belirttiği üzere; AfD, Gençlik Alternatifi (JA), Ulusal Demokratik Parti (NPD) ve Kimlikçi Hareket (IBD) gibi aktörler, "Alman kadını" kimliğini salt "annelik" üzerinden kurgulamaktadır. Femonasyonalist düzlemde AfD, başörtüsü takan Müslüman kadınları "ezilmiş ve kurtarılması gereken ötekiler", Müslüman erkekleri ise "Batılı özgür kadınların güvenliğini tehdit eden canavarlar" olarak resmederek göçmen karşıtlığına sahte bir feminist meşruiyet kılıfı giydirmektedir (Sprengholz, 2021; Farris, 2017). Ancak Sprengholz'un (2021) post-feminist söylem analizinin açıkça kanıtladığı gibi, kendisini Batılı kadın haklarının hamisi

gibi gösteren AfD; kendi iç siyasetinde toplumsal cinsiyete dayalı ücret eşitsizliğini (*gender pay gap*) kategorik olarak reddetmekte, eşitlik mücadelesinin zaten tamamlandığını iddia ederek yerleşik kazanımları geriletmeyi amaçlamakta ve feministleri "çirkin ve korkunç" olarak nitelendirerek ikiyüzlü bir biyopolitik strateji sergilemektedir.

4.2.2. Ontolojik güvenlik, kimlik inşası ve "Remigrasyon" (Tersine Göç) ajandası

Almanya'nın neoliberal küreselleşme, demografik yaşlanma ve 2015 sonrası ivme kazanan sığınmacı akınları karşısında yaşadığı radikal toplumsal dönüşüm, Alman toplumunda bireysel ve kolektif düzeyde derin bir "ontolojik güvenlik" (*ontological security*) krizini tetiklemiştir. Siyaset sosyolojisi ve uluslararası ilişkiler literatüründe Anthony Giddens (1991) ve Jennifer Mitzen (2006) tarafından kavramsallaştırılan ontolojik güvenlik; bir öznenin (birey veya devlet) kendi biyografik sürekliliğine, kimliğinin istikrarına ve çevresindeki sosyal/fiziksel dünyanın öngörülebilirliğine duyduğu temel varoluşsal güvendir. Siyasal alanda popülist radikal sağın yükselişi, devletin bu varoluşsal sürekliliği (sınır güvenliği, kültürel homojenlik ve ekonomik istikrar yoluyla) sağlama kapasitesini yitirdiği algısının yarattığı anksiyetenin sömürülmesiyle doğrudan ilişkilidir. Catarina Kinnvall'ın (2004) da belirttiği üzere, küreselleşmenin getirdiği belirsizlikler karşısında ontolojik güvenliğini yitiren kitleler, etno-milliyetçi aidiyetleri "sabit ve güvenli birer sığınak" olarak benimseyerek sağ siyasete yönelmektedir.

Bu ontolojik kriz ortamında *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin oynadığı yapısal rol, Maximilian Tkocz ve Rachel Herring (2026) tarafından *Global Studies Quarterly* dergisinde geliştirilen "ontolojik musibet" (*ontological nuisance*) kavramıyla analitik bir zemine oturtulmuştur. Yazarlar, geleneksel kuramların devlet elitlerini ulusal kimliği onaran yapılar (*ontological repairers*) olarak görmesini eleştirerek; AfD gibi radikal muhalefet aktörlerinin yerleşik siyasi elitlerin kurduğu tarihsel ve biyografik ulusal kimlik anlatılarını meclis kürsüleri ve dijital mecralardan bilinçli bir biçimde sabote ettiğini (öngörülebilir zararlar verdiğini) ileri sürmektedir.

Tkocz ve Herring (2026) ile Löffmann ve Riemann'ın (2025) ampirik çalışmalarının ortaya koyduğu üzere AfD, Alman devletinin üç temel ontolojik kimlik boyutunu yıkıcı bir şekilde sabote etmektedir:

Ulusal Benlik (*Internal Self*): Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndaki militarist ve soykırımcı geçmişinden duyduğu ahlaki sorumluluk üzerine kurulan "kefare" (*redemption*) kültürü ve "sivil güç" (*civilian power*) anlatısı AfD tarafından şiddetle reddedilmektedir. Parti,

tarihsel suçluluğu (*Schuldkult*) bir pranga olarak görmekte ve ulusal gururun (*national pride*) restorasyonunu savunmaktadır.

Önemli Ötekiler (*Intersubjective Others*): Almanya'nın Batı ittifakı (NATO ve AB) ile entegrasyonuna dayanan dış politika konsensüsü bozularak, Rusya ile stratejik ve ideolojik bir yakınlaşma (*Putinpolitik*) meşrulaştırılmaktadır.

Uluslararası Düzen (*Systemic Dimension*): Kural temelli liberal çok taraflı (*multilateral*) küresel düzene alternatif olarak, egemen ulus-devletlerin etno-merkezci iş birliğine dayalı çok kutuplu (*multipolar*) bir sistem talep edilmektedir.

Psikanalitik açıdan bu ontolojik güvensizlik yönetimi, Melanie Klein'ın nesne ilişkileri teorisindeki "*paranoid-şizoid*" ve "depresif" pozisyonlar üzerinden deşifre edilebilmektedir. Holzberg'in (2025) analizlerinde ve 2022 yılında *Political Psychology* dergisinde yayımlanan çalışmalarda belirtildiği üzere; kriz dönemlerinde gruplar paranoid-şizoid savunma mekanizmalarına (bölünme, yansıtımlı özdeşim ve dışsallaştırma) başvururlar. Aşırı sağ bu psikanalitik mekanizmayı ustaca araçsallaştırarak, toplumda biriken tüm varoluşsal kaygıları, ekonomik güvencesizlikleri (prekaryalaşma) ve statü kaybı korkularını doğrudan göçmenlere ve kozmopolit elitlere yansıtır. Böylece karmaşık küresel krizler; "saf ve mağdur yerli halk" ile "şeytani ve asalak ötekiler" (göçmenler) arasında geçen, kahramansı bir kurbanlaştırma ve apokaliptik bir korku döngüsüne indirgenir.

Bu ontolojik kimlik korumacılığının en radikal, en tehlikeli ve somut siyasal çıktısı ise son yıllarda Alman aşırı sağının ana akımlaştırdığı "*Remigrasyon*" (Remigration / Tersine Göç) ajandasıdır. Bergström'ün (2025) söylem-semantik (*discourse-semantic*) analizinde tarihsel olarak izini sürdüğü üzere; "*remigrasyon*" kavramı aslında İkinci Dünya Savaşı sonrasında sürgündeki Yahudilerin ve siyasi göçmenlerin gönüllü geri dönüşünü ifade eden tarafsız bir sosyolojik terimdir. Ancak terim, Kimlikçi Hareket (*Identitäre Bewegung*) ve AfD tarafından sinsi bir biçimde gasp edilmiş (*hijacked*); zorla sınır dışı etme (*forced deportations*) ve etnik temizlik pratiklerini maskeleyen neolojik bir örtmeceye (*euphemism*) dönüştürülmüştür. Bu gasp o kadar etkilidir ki terim, 2023 yılında Almanya'da "Yılın En Kötü Kelimesi" (*Unwort des Jahres*) seçilmiştir. Remigrasyon, Fransız yazar Renaud Camus'nün kurguladığı "Büyük İkame" (*Great Replacement*) komplo teorisine—yani beyaz Hristiyan Avrupalıların bilinçli olarak Müslüman göçmenlerle değiştirildiği paranoyasına—karşı AfD'nin sunduğu "nihai kurumsal çözüm" olarak pazarlanmaktadır.

Remigrasyon planının anayasal düzeni yerle bir eden operasyonel arka planı, Ocak 2024'te bağımsız araştırmacı gazetecilik ağı Correctiv (Bensmann vd., 2024) tarafından deşifre edilen "Potsdam Gizli Toplantısı" ile tüm çıplaklığıyla tescillenmiştir. Kasım 2023'te Potsdam'da gerçekleşen bu toplantıya, AfD lideri Alice Weidel'in eski özel danışmanı Roland Hartwig, Avusturyalı aşırı sağ ideolog Martin Sellner, Maximilian Krah'ın ekibi ve CDU/Mittelstand mensubu iş insanları katılmıştır. Tartışılan "*master plan*"; sığınmacıların, yasal oturma hakkına sahip yabancıların ve en sarsıcı olanı "yeterince asimile olmamış" (*unassimilated*) yabancı kökenli yasal Alman vatandaşlarının dahi toplu olarak Kuzey Afrika'daki bir "remigrasyon merkezine" (model devlete) sürülmesini (*deportasyonunu*) öngörmektedir. Bu plan, AfD'nin anayasal "yurttaşlık" (*citoyen*) tanımını bütünüyle reddederek, kökeni Weimar Cumhuriyetine dayanan, etnik ve kana dayalı dışlayıcı "Halk Topluluğu" (*Volksgemeinschaft*) anlayışına yapısal bir geri dönüş yaptığının en net ampirik kanıtıdır.

Bu denli radikal ve anayasa dışı fikirlerin toplum nezdinde normalleşmesi, Philipp Adorf'un (2026) *German Politics and Society* dergisinde yayınlanan çalışmalarında kavramsallaştırdığı "metapolitik çeper" (*Vorfeld*) stratejisiyle sağlanmaktadır. Götz Kubitschek ve Benedikt Kaiser gibi Alman Yeni Sağ (*Neue Rechte*) ideologları, Gramscici kültürel hegemonya teorisini sağcı bir perspektifle yeniden yorumlamışlardır. Kurumsal siyaseti (devleti) ele geçirmeden önce; *Institut für Staatspolitik*, Antaios yayınevi ve *Sezession* dergisi gibi entelektüel ağlardan (*Vorfeld*) oluşan bir çeper aracılığıyla kültürel söylemin (Overton Penceresi'nin) esnetilmesi hedeflenmektedir. Bu metapolitik mimari; remigrasyon, etno-çoğulculuk ve ontolojik musibet gibi kavramları sistemli bir biçimde entelektüelleştirerek dijital mecralara (TikTok) zerk etmekte, böylece AfD'nin etnik temizlik vizyonunun merkez seçmen (özellikle güvencesiz gençler) nezdinde rasyonelleşmesini ve meşrulaşmasını (*mainstreaming*) garanti altına almaktadır.

4.2.3. Sınıfsal analiz ve dijital popülizmin işlevi: TikTok stratejisi üzerinden yatay ve dikey tehdit inşası

Modern siyaset sosyolojisinde radikal sağın yükselişini besleyen iktisadi ve kültürel faktörler arasındaki nedensellik ilişkileri uzun süredir tartışılmaktadır. Geleneksel refah devletinin piyasa dinamikleri karşısında bireyleri koruma kapasitesini yitirmesi (*Agenda 2010* ve *Hartz IV* reformları) ve artan prekaryalaşma, eğitim düzeyi ve bölgesel sosyo-ekonomik eşitsizliklere dayalı yeni bir toplumsal kırılma (*cleavage*) hattı yaratmıştır (Kriesi vd., 2008; Hooghe & Marks, 2018). Holger Lengfeld ve Clara Dilger'in (2018) sosyolojik analizlerinde ile Thomas Kurer'in (2020) çalışmalarında vurgulandığı üzere, küreselleşmenin yarattığı bu

vahşi rekabet ortamında Alman işçi sınıfı ve orta sınıfın alt katmanlarında derin bir "statü kaybı korkusu" (*Abstiegssorgen*) kök salmıştır. Bireylerin yaşadığı bu iktisadi anksiyetenin, ontolojik güvensizliğin ve kurumsal anominin (Nickel & Groß, 2023) radikal sağ bir parti lehine kitlesel bir sandık desteğine ve siyasal rızaya dönüştürülmesinde, *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin sosyal medya platformlarındaki, bilhassa da TikTok'taki stratejik dijital popülizmi kurucu ve katalizör bir rol oynamaktadır.

Eğlence değil ideoloji ekseninde şekillenen AfD'nin TikTok'taki kurumsal markalaması, partinin dijital popülizminin sıklıkla varsayıldığı gibi gençleri apolitik eğlence içerikleriyle manipüle eden yüzeysel bir strateji değildir. Classen, Kollmer, Schlage, Schöpflin, Winkler ve Witterspan (2024) tarafından SSOAR'da yayımlanan ve Kuckartz'ın (2018) nitel içerik analizi metodolojisi kullanılarak 120 AfD TikTok videosunun incelendiği araştırmada, partinin platform kurallarını kendi ideolojik amaçları doğrultusunda nasıl büküp adapte ettiği kanıtlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre AfD; TikTok'un tavsiye ettiği dans akımlarına (trends), platforma özgü interaktif özelliklere (düet yapma vb.) veya popüler arka plan müziklerine neredeyse hiç başvurmamaktadır. Bunun yerine parti, doğrudan orijinal ses kullanımını, katı bir görsel markalamayı (parti logoları ve renkleri) ve korku/öfke uyandıran ciddi siyasal mesajları (*financial stability, crime, war*) tercih etmektedir (Classen vd., 2024). Bösch'ün (2023) çalışmalarında da işaret edildiği üzere AfD, TikTok'ta eğlendirmekten ziyade "gerçek, cesaret ve özgürlük" anlatısı satarak, ana akım medyayı bypass eden, geleneksel gazetecilik filtrelerinden bağımsız alternatif bir kamusal alan (*counterpublic*) inşa etmektedir.

Sınıfsal gerilimlerin AfD tarafından dijital alanda nasıl yönetildiğini LLM-destekli konu modellemesiyle en somut şekilde ortaya koyan çalışma, Hendrik Meyer, Julia Niemann-Lenz, Lasse Rodeck ve Matthias Revers (2025) tarafından *Information, Communication & Society* dergisinde yayımlanmıştır. Yazarlar, 2024 Avrupa Parlamentosu seçimleri öncesinde AfD siyasetçilerinin TikTok videolarını Yapay Zekâ destekli Büyük Dil Modeli (LLM-enhanced topic modeling- Lam vd., 2024) ve metin dökümleri üzerinden inceleyerek, söz konusu popülist iletişim stratejilerini yatay tehditler, dikey tehditler ve halkın endişeleri olmak üzere üç temel boyutta ele almaktadır.

Bu doğrultuda incelenen ilk boyut olan Yatay Tehditlere Karşı Korumacılık (*Horizontal Protectionism*) toplumla aynı "göz hizasında" (*eye level*) bulunduğu iddia edilen ve toplumsal hiyerarşiyi bozduğu varsayılan "ötekilere" karşı yürütülür. Birincil hedefler göçmenler ve "woke" kültürü temsilcileridir (Meyer vd., 2025). Göçmenler, suç oranlarını artıran ve daralan sosyal refah kaynaklarını sömüren (refah şövenizmi) asalaklar olarak resmedilirken; "woke"

kültür, Alman dilini, geleneksel heteronormatif aileyi ve biyopolitik güvenliği (*anti-gender*) tahrip eden yatay düşmanlar olarak konumlandırılır.

Dikey Tehditlere Karşı Korumacılık (*Vertical Protectionism*): Yapısal gücü elinde bulunduran ve "halktan kopuk" olarak kodlanan yerleşik siyasi elitlere (özellikle Şansölye Scholz'a, Yeşiller Partisi'ne ve Brüksel/AB bürokrasisine) yönelik klasik anti-elitist retoriktir (Meyer vd., 2025). Bu söylem, devlet kurumlarına ve yerleşik merkez partilere (*Altparteien*) duyulan güvensizliği körükleyerek kurumsal anomiyi derinleştirir.

Araştırmada ele alınan bir diğer boyut olan halkın somut endişeleri (*Concerns of the people*), AfD'nin TikTok stratejisinin en özgün ve başarılı boyutunu oluşturmaktadır. Parti, yalnızca kimliksel öfke pompalamaz; aynı zamanda enflasyon, barınma krizi, deendüstriyelleşme, enerji faturaları ve Ukrayna Savaşı'nın yarattığı fiziksel güvenlik kaygıları gibi sıradan vatandaşın gerçek dünyadaki sosyo-ekonomik dertlerini (*real-world concerns*) sistemli olarak işler (Meyer vd., 2025).

Meyer vd. (2025) araştırmasının ortaya koyduğu en çarpıcı bulgu; TikTok algoritmasında dikey anti-elitizm ile yatay göçmen karşıtlığı en yüksek "etkileşimi" (*engagement/likes*) alsa da AfD'nin video hacminin çok büyük bir bölümünün doğrudan "halkın somut endişelerine" ayrılmış olmasıdır. Parti, bu sayede aşırıcı ideolojisini (örneğin Remigrasyon/sınır dışı planlarını) sıradan endişelerin arkasına gizleyerek merkeze hitap etme ve kendini rasyonalize etme (*mainstreaming*) stratejisi uygulamakta; Alman siyasetindeki diğer tüm partilerin toplamından daha fazla dijital etkileşim koparmaktadır.

Dijital popülizmin seçmen tercihlerini doğrudan değiştirip değiştirmediği sorusu, siyaset bilimi literatüründe uzun süredir tartışılmaktadır. Philipp Heyna (2024), Almanya özelinde bu etkiyi ölçmek için GLES (*German Longitudinal Election Study*) çevrimiçi anket verilerini kullanarak, Kaba Tam Eşleştirme (*Coarsened Exact Matching*) ve Araç Değişken (*Instrumental Variable*) yöntemleriyle kapsamlı bir nedensellik (*causal*) analizi gerçekleştirmiştir. Heyna'nın (2024) ampirik bulguları son derece nettir: TikTok kullanımı, AfD partisine ve adaylarına yönelik siyasal desteği ve oy verme eğilimini istatistiksel olarak doğrudan ve anlamlı bir şekilde artırmaktadır. Ancak araştırma, TikTok kullanımının bireylerin göçmenlere yönelik genel tutumlarını veya temel ideolojik inançlarını sıfırdan radikal bir biçimde değiştirmediğini saptamıştır.

Benzer şekilde, Jochen Kinast ve Franziska Marquart'ın Kopenhag Üniversitesi'nde 48.000 video üzerinden yürüttükleri araştırmalar (2025), #afd etiketinin organik yayılımının

sadece partinin resmi hesaplarından değil, algoritmanın ödüllendirdiği çatışma kültürüne dahil olan sıradan kullanıcıların ("katılımcı propaganda") üretimlerinden kaynaklandığını göstermiştir. Bu veriler ışığında dijital popülizmin işlevi netleşmektedir: TikTok ve AfD'nin dijital mekanizmaları, sıradan kitleleri bir gecede ideolojik ırkçılara dönüştüren bir sihirli değnek değildir. Aksine bu platformlar, neoliberal esnekleşmenin yarattığı ekonomik güvencesizlikleri, kurumsal anomiyi ve "statü kaybı korkusunu" algoritmik olarak yakalamakta; bu kaygıları yatay ve dikey düşman inşası yoluyla sömürerek AfD'ye yönelik kitlesel bir "seçimsel mobilizasyon" aracına (sandık desteğine) dönüştürmektedir (Heyna, 2024).

Sonuç itibarıyla AfD'nin TikTok üzerinden yürüttüğü bu dijital strateji, Altınörs ve Chrysosgelos'un (2024) millî-muhafazakârlık teorisindeki iktidar inşası modelinin pratik bir tezahürüdür. Parti, işçi sınıfının ve prekaryanın küreselleşmeye ve kapitalizme karşı biriktirdiği sınıfsal öfkeyi; yatay (göçmenler/wokeizm) ve dikey (küreselci AB elitleri/Yeşiller) tehditler üzerinden kültürel bir alana hapsederek yeniden çerçevelemekte (*framing*) ve böylece kapitalist üretim ilişkilerine zarar vermeden otoriter/korumacı bir devlet inşasına kitleleri rıza göstermeye ikna etmektedir.

4.3. Alman Dış Politikasının Analizi: Radikal Jeopolitik Dönüşümler ve

Konsensüsün Çöküşü

4.3.1. Avrupa Birliği karşıtlığı ve Transnasyonel aşırı sağ: "Egemen Uluslar

Avrupası" (ESN)

Alman siyasal yelpazesinde Avrupa entegrasyonuna yönelik muhalefet, merkez sağın rasyonel ekonomik eleştirilerinden beslenen marjinal bir duruştan, Avrupa Birliği'nin (AB) kurumsal ve supranasyonal varlığını doğrudan hedef alan sistemik bir radikal sağ direnişe dönüşmüştür (Baloge, 2021). Bu dönüşümün merkezinde yer alan *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin uluslararası entegrasyon vizyonunda, Brüksel merkezli AB bürokrasisi; Alman ulusal egemenliğinin gaspından, sınırların yok edilmesinden ve etno-kültürel kimliğin silikleşmesinden sorumlu gayrimeşru bir ulus-ötesi tahakküm mekanizması olarak konumlandırılmaktadır (Altinors & Chrysosgelos, 2024; Szczerbiak & Taggart, 2008).

Tarihsel sürece bakıldığında, AfD başlangıçta salt Euro para birimine karşı çıkan teknokratik bir "Euro-şüpheciliği" (*Euroscepticism*) üzerine kurulmuş olsa da zamanla Almanya'nın AB'den tamamen ayrılmasını (*Dexit*) dillendiren veya Birliği "içeriden fethetme" (*subvert from within*) stratejisini güden "millî-muhafazakâr" bir revizyonizme evrilmiştir

(Arzheimer, 2015; Taggart & Szczerbiak, 2018). Bu stratejik evrimin Avrupa Parlamentosu (AP) boyutundaki en somut ve sarsıcı teşkilatlanması ise 2024 yılında kurulan "Egemen Uluslar Avrupası" (*Europe of Sovereign Nations*- ESN) grubudur (Institut Jacques Delors, 2024).

Sürecin fitilini, 2024 AP seçimleri öncesinde AfD liste başı adayı Maximilian Krah'ın, Nazi SS subaylarını aklayan ve tarihsel suçluluğu (*Schuldkult*) önemsizleştiren revizyonist açıklamaları ateşlemiştir (Crispin, 2024; The Guardian, 2024). Bu aşırı radikalizm, Avrupa sağındaki daha pragmatik müttefikleri olan Marine Le Pen (Fransa- RN) ve Matteo Salvini (İtalya- Lega) tarafından bile "toksik" ve siyasi bir yük olarak değerlendirilmiş; sonuç olarak AfD, Kimlik ve Demokrasi (ID) grubundan ihraç edilerek parlamenter bir tecride maruz bırakılmıştır (The Guardian, 2024; Institut Jacques Delors, 2024). Ancak bu dışlanma, partiyi zayıflatmamış; aksine Temmuz 2024'te Doğu ve Orta Avrupa'nın en sistem karşıtı, radikal ve Rusya yanlısı partileriyle (Polonya'nın Konfederasyon'u, Bulgaristan'ın Yeniden Doğu'su vb.) birleşerek AP bünyesinde 25 sandalyeli yeni bir blok olan ESN grubunu kurmasını sağlamıştır (European Parliament, 2024; Institut Jacques Delors, 2024).

AFD'nin öncülüğünde kurulan ESN grubu, Avrupa siyaset biliminde derin bir teorik paradoksa işaret etmektedir. Szöcsik ve Zuber (2021) ile Chatham House (2026) raporlarında vurgulandığı üzere; katı bir şekilde ulusal egemenliği savunan, sınırları kapatmayı vadeden ve ulusötesi kurumlardan nefret eden aşırı sağ partilerin, ortak düşman olarak kodladıkları "liberal AB entegrasyonunu" yıkmak için mecburen sınır ötesi (*transnasyonel*) bir dayanışma ağı kurmaları yapısal bir çelişkidir (Chatham House, 2026; Szöcsik & Zuber, 2021). Tarihsel olarak, ulusal çıkarları önceleyen aşırı sağ partilerin AP'de kalıcı, kohezyonu (uyumu) yüksek ve disiplinli bir blok oluşturmakta zorlandıkları bilinmektedir (Szczerbiak & Taggart, 2008). Ancak ESN, sığınmacıların üye ülkelere dağıtılmasına yönelik ortak direnç ve Brüksel merkezli iklim politikalarının (*Green Deal*) reddi gibi çoklu kriz alanlarında, bu ontolojik bölünmüşlüğü aşarak taktiksel bir söylem birliği üretmeyi başarmıştır (Altinors & Chryssoelos, 2024; Clean Energy Wire, 2023).

ESN'nin entelektüel omurgasını oluşturan bu transnasyonel dayanışma, "*Alt-Europe*" (Alternatif Avrupa) jeopolitik anlatısı etrafında şekillenmektedir. "Alt-Europe" vizyonu, Avrupa entegrasyonuna yönelik toptancı bir yıkım talebinden ziyade, AB'nin kurumsal mimarisini millî-muhafazakâr bir devlet aklıyla içeriden dönüştürmeyi hedefleyen hegemonik bir stratejiyi temsil eder (Altinors & Chryssoelos, 2024). Dexit kartının rasyonel seçmen nezdinde yaratabileceği ekonomik kaygıları gözlemleyen AfD, federalist ve supranasyonel bir "Avrupa Birleşik Devletleri" modeline karşı; mutlak Westfalya egemenliğine, ulusal parlamentoların

veto yetkisine ve katı bütçe bağımsızlığına (ortak borçlanmanın reddine) dayanan bir "Güçlü Ulusların Egemen Topluluğu" (Babayurtlar Avrupası) modelini öne sürmektedir (Altinors & Chrysosgelos, 2024). ESN'nin bu egemenlikçi vizyonunu ayakta tutan asıl "sembolik tutkal" ise, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın (*Green Deal*) iptal edilmesi ve Schengen bölgesinin askıya alınarak kıta çapında etno-kültürel homojenliği sağlayacak katı bir "*Remigrasyon*" (Tersine Göç) politikasının koordineli bir şekilde uygulanması talebidir (Clean Energy Wire, 2023; European Parliament, 2024).

Sonuç olarak, AfD'nin AP'deki ESN stratejisi, Altinörs ve Chrysosgelos'un (2024) millî-muhafazakârlık teorisinde belirttikleri gibi, ulusötesi neoliberalizmi parçalayarak "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) yaratma hedefinin diplomatik ve kurumsal karşılığıdır. Parti, AB normlarını evrensel bir değer olarak değil, ulusal sermayeyi ve kültürel hiyerarşileri tehdit eden dışsal bir dayatma olarak görmekte; bu tahakkümü kırmak için kıta Avrupası'ndaki diğer radikal sağ aktörlerle paradoksal ancak işlevsel bir ulusötesi "otoriter devletçilik" cephesi inşa etmektedir.

4.3.2. NATO şüpheciliği, Prusya pragmatizmi ve Rusya ile ideolojik hizalanma

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Federal Almanya Cumhuriyeti'nin dış politika aklı (*Staatsräson*), sarsılmaz bir biçimde Amerika Birleşik Devletleri liderliğindeki NATO şemsiyesinde vücut bulan güvenlik garantilerine, yani "Atlantikçilik" veya "Batı'ya Bağlılık" (*Westbindung*) ilkesine dayanmıştır (Maull, 2018). Bu stratejik yönelim, Almanya'nın askeri güç kullanımından özenle kaçınan, çatışmaları çok taraflı kurumsal mekanizmalarla çözen normatif bir "sivil güç" (*civilian power*) ve salt ihracata dayalı bir "ticaret devleti" (*trading state*) olarak kalmasını sağlamıştır (Eberle & Handl, 2020). Ancak neoliberal küreselleşmenin meşruiyet krizine girdiği, Amerikan hegemonyasının sarsıldığı ve çok kutuplu (*multipolar*) yeni bir dünya düzeninin belirlediği 21. yüzyılın ilk çeyreğinde; *Alternative für Deutschland* (AfD) partisi, bu yerleşik kurumsal konsensüse kategorik bir başkaldırı sergilemiştir. AfD'nin dış politika vizyonu, uluslararası sistemi evrensel değerler (insan hakları, liberal demokrasi) üzerinden değil, katı bir güç politikası ve ulusal egemenlik üzerinden okuyan radikal bir millî-muhafazakâr revizyonizm inşa etmektedir (Altinors & Chrysosgelos, 2024). Partinin NATO şüpheciliği, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un Avrupa için öne sürdüğü "Stratejik Özerklik" (Strategic Autonomy) kavramını alıp çarpıtarak; bunu Avrupa'nın değil, Almanya'nın Washington'un vesayetinden ve "küreselci" NATO boyunduruğundan kurtulması gerektiği şeklinde anti-Atlantikçi bir argümanla sahiplenmesinde açıkça görülmektedir.

AfD'nin NATO karşıtlığının ve Atlantikçi güvenlik mimarisini reddetmesinin entelektüel referansları, kökleri 19. yüzyıla dayanan "Prusya Pragmatizmi"ne ve Otto von Bismarck'ın diplomatik mirasına uzanmaktadır. Alper Çakmak'ın (2015) ve Löffmann ile Riemann'ın (2025) analizlerinde vurgulandığı üzere; popülist radikal sağ, liberal uluslararasııcılığın temelini oluşturan Kantçı "Ebedi Barış" ideallerini bütünüyle reddederek, bunun yerine Bismarck'ın değerlerden arındırılmış, ulusal çıkarları ve güç dengesini (*balance of power*) merkeze alan Realpolitik modelini yüceltmektedir. Bismarck'ın dış politika felsefesi, Almanya'nın coğrafi olarak Avrupa'nın merkezindeki kırılgan konumundan ötürü her an karşı karşıya kalabileceği "koalisyonlar kâbusu" (*le cauchemar des coalitions*) üzerine kuruluydu (Simms, 1997). Günümüzde AfD, bu tarihsel hafızayı canlandırarak; Federal Almanya'nın kendisini kayıtsız şartsız Washington merkezli bir değerler ittifakına entegre etmesinin ve NATO'nun Doğu'ya doğru genişlemesinin, ülkenin kıtasal çıkarlarını zedelediğini ve Rusya gibi tarihsel komşularıyla olan ilişkilerini gereksiz bir çatışma sarmalına soktuğunu savunmaktadır.

Bu jeopolitik kopuş, 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'yı topyekûn işgaliyle başlayan krizde (ve Şansölye Scholz'un ilan ettiği Zeitenwende sürecinde) en somut ampirik tezahürünü bulmuştur. Soğuk Savaş yıllarında Willy Brandt ile başlayan ve "yakınlaşma yoluyla değişim" (*Wandel durch Annäherung*) şiarına dayanan tarihsel Ostpolitik (Doğu Politikası), Rus enerji kaynaklarına aşırı bağımlılık ve NATO caydırıcılığının ihmal edilmesi gibi yapısal hatalar nedeniyle çökmüştür (Forsberg, 2016; Kundnani, 2015). Ancak bu çöküş karşısında AfD (ve sol-muhafazakâr kanattaki BSW), faturayı Rus saldırganlığına değil, "Batı'nın ve NATO'nun kışkırtmalarına" kesmiştir (Puglierin & Mehrer, 2024). AfD, Ukrayna'ya yapılan milyarlarca euroluk ağır silah (Leopard tankları vb.) ve mali yardımları "Amerikan taşeronluğu" ve Almanya'yı Üçüncü Dünya Savaşı'na sürükleyen bir emperyalist proje olarak nitelendirerek kategorik olarak reddetmektedir. Orce'nin (2025) Federal Meclis tutanakları üzerine yaptığı içerik analizinde açıkça görüldüğü üzere; AfD milletvekilleri (örneğin René Springer ve Steffen Kotré), ABD'yi "küresel hegemonyasını korumak için Avrupa'yı ateşe atan bir emperyalist güç" olarak tanımlamakta ve acil bir ateşkes dikte edilerek Rusya'ya yönelik tüm ekonomik yaptırımların kaldırılmasını talep etmektedir.

AfD'nin bu açık "*Rusofili*" (Rusya yanlılığı) tutumu, yalnızca Alman ağır sanayisinin (*Mittelstand*) ihtiyaç duyduğu "Kuzey Akım" kaynaklı ucuz enerjiye (Mavi Mutabakat vizyonuna) duyulan pragmatik bir dönüş arzusuyla açıklanamaz. Bu tutum, aynı zamanda tarihsel Ostpolitik'in radikal sağ bir revizyonla "*Putinpolitik*"e dönüşmesidir (Orce, 2025). Altınörs ve Chryssogeolos'un (2024) millî-muhafazakârlık teorisinin işaret ettiği gibi, burada

derin bir ideolojik hizalanma (*ideological alignment*) söz konusudur. Vladimir Putin'in Batı merkezli liberal düzene, eşcinsel evliliklere ve LGBT+ haklarına savaş açan; devleti, geleneksel Hristiyan/ortodoks aileyi, "saf" ulusal kimliği ve otoriter devletçiliği savunan Avrasyacı çok kutuplu dünya vizyonu, AfD'nin inşa etmeye çalıştığı millî-muhafazakâr toplum projesiyle kusursuz bir biçimde örtüşmektedir (Lukov, 2025; Geifmann & Teper, 2014). Batı'nın "*Woke*" kültürü ve evrenselci insan hakları söylemleri ortak bir ontolojik tehdit (*ontological nuisance*) olarak kodlanırken; Rusya, liberal yozlaşmaya karşı "geleneksel değerlerin son kalesi" ve küresel çok kutuplulukta doğal bir dengeleyici müttefik olarak yüceltilmektedir (Tkocz & Herring, 2026).

Son olarak, AfD'nin Rusya ile kurduğu bu ideolojik ve stratejik hizalanmanın sosyolojik tabanı, eski Demokratik Almanya Cumhuriyeti (DDR) sınırları içindeki Doğu eyaletlerinde yatmaktadır. Orce'nin (2025) tarihsel materyalist analizlerinde ve Zeng'in (2024) ontolojik güvensizlik çalışmalarında kanıtlandığı üzere; Doğu Almanya seçmeni, 1990'daki yeniden birleşmenin (*Wiedervereinigung*) ardından maruz kaldığı ağır sanayisizleşmeyi ve hissettiği "ikinci sınıf vatandaşlık" (Mauer im Kopf) duygusunu, Batı Almanya merkezli liberal siyasi seçkinlere ve ABD emperyalizmine karşı derin bir öfkeye dönüştürmüştür. DDR döneminde Sovyet kültürüyle kurulan organik bağlar ve Rusya'ya duyulan tarihsel nostalji, AfD'nin (ve BSW'nin) NATO karşıtı, pasifist ve Rusya yanlısı retoriğiyle doğrudan rezonansa girmektedir.

Sonuç itibarıyla AfD'nin NATO şüphecililiği ve Rusya ile ideolojik hizalanması; salt konjonktürel bir enerji kaygısı değil, Alman devletinin Soğuk Savaş sonrası kurduğu Atlantikçi ve liberal-evrenselci dış politika kimliğinin bütünüyle reddedilerek; ulusal egemenliği, ekonomik merkantilizmi ve geleneksel hiyerarşileri merkeze alan kalın (*thick*) bir "millî-muhafazakâr" (*national-conservative*) devlet restorasyonu projesinin uluslararası boyuttaki yansımasıdır.

4.3.3. Çin ile ekonomik ilişkiler ve küresel çok kutupluluk (Multipolarite) arayışı

Alman dış politikasındaki yapısal kırılganlığın ve *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin yürüttüğü millî-muhafazakâr revizyonizmin en net biçimde gözlemlendiği alanlardan biri, uluslararası sistemin "çok kutupluluğa" (*multipolarity*) geçiş süreci ve bu bağlamda Çin Halk Cumhuriyeti ile kurulan ekonomik/stratejik ilişkilerdir. Soğuk Savaş'ın bitiminden bu yana devam eden ABD merkezli "tek kutuplu" (*unipolar*) liberal hegemonya dönemi (*post-Wall world*), ekonomik ve askeri gücün Asya'ya (özellikle Çin'e ve BRICS ülkelerine) kaymasıyla birlikte geri döndürülemez bir biçimde sona ermiştir (Bunde, Eisentraut, & Schütte, 2025; Heiduk, Müller, Aydın, Kluge, Scholz, Stanzel, & Thimm, 2026). Bu tarihsel dönüm noktasında

"çok kutupluluk" kavramı, siyaset bilimi literatüründe yalnızca güç dağılımındaki matematiksel bir değişimi (analitik bir aracı) ifade etmez; aynı zamanda uluslararası düzenin nasıl olması ve yönetilmesi gerektiğine dair normatif ve ideolojik bir savaş alanını temsil eder (Heiduk vd., 2026).

Almanya'nın yerleşik merkez siyaseti (özellikle Şansölye Olaf Scholz ve "Trafik Lambası" koalisyonu), bu çok kutuplu dönemi Birleşmiş Milletler merkezli çok taraflılıkla (*multilateralism*) ehliştirmeyi ve "kurallara dayalı bir çok kutupluluk" (*rules-based multipolarity*) inşa etmeyi hedeflemektedir (Scholz, 2023). Buna karşılık AfD, uluslararası sistemi evrensel değerler (insan hakları, liberal demokrasi ihracı) üzerinden değil, katı bir güç politikası ve Westfalya egemenliği üzerinden okuyan "Popülist Transaksiyonel Çok Kutupluluk" vizyonunu benimsemektedir (Puglierin & Mehrer, 2024). Partinin başını çektiği bu radikal sağ dış politika aklı, çok kutupluluğu; Almanya'nın ABD hegemonyasından, NATO vesayetinden ve "woke" değerleri dayatan küresel liberal düzenden kurtulması için tarihi bir fırsat penceresi olarak görmektedir.

Bu jeopolitik ve ideolojik kopuşun kalbinde, Almanya'nın en büyük ticaret ortağı olan Çin ile yürüttüğü derin ekonomik entegrasyon yatmaktadır. Alman ekonomik modeli onyıllar boyunca büyük otomotiv (Volkswagen, BMW, Mercedes-Benz) ve kimya (BASF) kartellerinin Çin'in devasa pazarına ve ucuz üretim/hammadde kapasitesine entegre olmasıyla devasa ticaret fazlaları vermiştir (Baccaro & Pontusson, 2016). Ancak Sander Tordoir ve Brad Setser'in (2026) "Çin Şoku 2.0" (China Shock 2.0) olarak adlandırdıkları güncel süreçte Çin; yalnızca Batı'nın endüstriyel ürünlerini satın alan bir pazar olmaktan çıkmış, elektrikli araçlar (EV) ve yeşil teknolojiler gibi kritik alanlarda devasa devlet sübvansiyonlarıyla Alman sanayisinin küresel pazar payını gasp eden birincil ekonomik rakibe dönüşmüştür (Bradsher, 2023; Tordoir & Setser, 2026).

Bu dönüşüm ve ABD'nin artan stratejik baskıları neticesinde Alman merkez siyaseti, Çin'i liberal demokrasilere yönelik bir "sistemsal rakip" (*systemic rival*) olarak tanımlamaya başlamış; Çin ile olan ekonomik ilişkilerde "risk azaltma" (*de-risking*) ve teknolojik/stratejik bağımlılıkları koparma (*de-coupling*) politikalarına yönelmiştir. İşte tam bu noktada AfD, Alman sanayicisinin (*Mittelstand*) ve ihracata dayalı işçi sınıfının varoluşsal çıkarlarını koruma iddiasıyla bu liberal-Atlantikçi konsensüse şiddetle karşı çıkmaktadır. Avrupa Dış İlişkiler Konseyi (ECFR) raporlarında da vurgulandığı üzere AfD; Çin'i ontolojik bir tehdit veya sistemsal rakip olarak kınamak yerine, ABD hegemonyasına ve Brüksel'in ulusötesi

iklim/ticaret dayatmalarına karşı doğal bir "dengeleyici güç" (*counterweight*) olarak kodlamaktadır (Puglierin & Mehrer, 2024).

Parti ideologları (örneğin Maximilian Krah), ABD öncülüğündeki anti-Çin cephesine (teknolojik ambargolara, gümrük vergilerine) eklemlenmenin Almanya'nın ihracat temelli ekonomisini intihara sürükleyeceğini; dolayısıyla çok kutuplu yeni dünya düzeninde Berlin'in tarafsız, bağımsız ve hem Doğu (Çin/Rusya) hem de Batı kutuplarıyla eşit mesafede ticaret yapan pragmatik bir aktör olması gerektiğini savunmaktadırlar (Lukov, 2025; Puglierin & Mehrer, 2024). Nitekim AfD, Çin'in uyguladığı devlet merkezli kapitalizmi (*state capitalism*) ve otoriter büyüme modelini, neoliberalizmin krizlerine karşı rasyonel bir korumacılık örneği olarak alttan alta takdir etmektedir.

AfD'nin bu pragmatik ve Çin yanlısı yaklaşımı, Görkem Altınörs ve Angelos Chrysosgelos'un (2024) millî-muhafazakârlık teorisindeki dış politika parametreleriyle kusursuz bir biçimde örtüşmektedir. Millî-muhafazakârlık; ulusötesi kurumları, liberal müdahaleciliği ve insan hakları gibi evrenselci dayatmaları kategorik olarak reddederek, mutlak ulusal egemenliğe ve içişlerine karışmama (*non-interference*) prensibine saygı duyan transaksyonel bir dış politikayı benimser (Altinors & Chrysosgelos, 2024). Bu bağlamda AfD, Çin'in Uygur Türkleri veya Hong Kong gibi iç meselelerindeki demokratik ihlalleriyle bütünüyle ilgisizdir; hatta Tayvan krizinde Pekin'in "Tek Çin" politikasını açıkça destekleyerek, insan hakları diplomasisi yerine güce ve karşılıklı çıkar maksimizasyonuna dayalı bir detant (yumuşama) vizyonu sunmaktadır.

Sonuç olarak, AfD'nin Çin ile ekonomik ilişkileri koruma ve küresel çok kutupluluğu kucaklama arayışı; partinin salt ekonomik bir refah talebini değil, Alman devletini liberal değerler ittifakından (*Westbindung*) bütünüyle kopararak, "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) içinde kendi ulusal sermayesini koruyan otoriter, millî-muhafazakâr bir jeopolitik restorasyon projesini ifade etmektedir (Altinors & Chrysosgelos, 2024; Heiduk vd., 2026).

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

5.1. Araştırma Sorularına Yanıt

Bu tez çalışmasının temel hareket noktasını ve analitik omurgasını şu araştırma sorusu oluşturmuştur: "Neoliberal küreselleşme krizlerinin ve ekonomik-sosyal değişimlerin Almanya'da AfD'nin yükselişi üzerindeki etkisi, millî-muhafazakârlık denen yeni bir güç elde etme ve iktidar kurma modelini nasıl şekillendirmektedir?"

"Süreç izleme" (*process tracing*) metodolojisi (Ricks & Liu, 2018) kullanılarak birinci bölümden dördüncü bölüme kadar ampirik ve tarihsel verilerle işlenen nedensel mekanizmalar, bu soruya kapsamlı, çok boyutlu ve yapısal bir yanıt sunmaktadır. Ulaşılan temel yanıt şudur: Neoliberalizmin Almanya'da yarattığı yapısal krizler, AfD'yi salt elit karşıtı, geçici ve "ince merkezli" (*thin-centered*) bir protesto popülizmine değil; devleti, mülkiyet ilişkilerini, kültürel hiyerarşileri ve dış politikayı içeriden dönüştürmeyi hedefleyen, Weimar döneminin "Muhafazakâr Devrim" (*Konservative Revolution*) mirasına dayanan "kalın" (*thick*) bir millî-muhafazakâr iktidar projesine dönüştürmüştür (Altinors & Chryssogelos, 2024; Havertz, 2017). Parti, kitlelerin çoklu krizler (*polycrisis*) karşısında yaşadığı travmaları, Alman ordoliberalizmi ile etnik/kültürel dışlayıcılığı kusursuzca sentezleyen rasyonel bir "Kazanan Formül" (Winning Formula) üzerinden yeni bir devlet aklına tahvil etmiştir. Bu iktidar kurma modelinin nasıl şekillendiği, araştırma sorusuna yanıt bağlamında üç ana eksen (ekonomi-politik, siyaset sosyolojisi ve dış politika) somutlaşmaktadır.

Söz konusu eksenlerden ilki olan kurumsal anominin refah şovenizmi ve Mavi Mutabakat ile Yanıtlanması kapsamında, neoliberal küreselleşmenin ve 2000'li yılların başındaki *Agenda 2010* reformlarının geleneksel refah devletini tasfiye etmesi, Alman işçi sınıfı ve alt-orta sınıflarında derin bir "statü kaybı korkusu" (*Abstiegssorgen*) ile esnekleşmeden doğan bir *prekaryalaşma* (güvencesizlik) yaratmıştır (Brady & Biegert, 2017; Lengfeld & Dilger, 2018). Araştırma bulguları, bu çöküşün Messner ve Rosenfeld (1994) tarafından kavramsallaştırılan "Kurumsal Anomi" (*Institutional Anomie Theory*) ile kitlelerin ahlaki ve normatif aidiyetlerini parçaladığını doğrulamıştır (Nickel & Groß, 2023). AfD, bu anomik krize karşı anti-kapitalist veya sol-sosyalist bir yeniden dağıtım (*redistribution*) talep etmek yerine; bütçe disiplini (Borç Freni) ve sermayeyi (*Mittelstand*) koruyan ordoliberal köklerine sadık kalmıştır (Plehwe & Slobodian, 2019). Parti, kitlelerin bu ekonomik öfkesini başarıyla yönlendirerek, "Mavi Mutabakat" (*Blue Deal*) şemsiyesi altında yeşil enerji regülasyonlarını reddeden bir "enerji milliyetçiliği" (Kofner, 2021) ve daralan sosyal yardımların yalnızca "üreten" (*makers*) etnik Almanlara tahsis edildiği "refah şovenizmi" (*welfare chauvinism*)

(Duman, 2023; Rathgeb, 2021) inşa etmiştir. Bu durum, AfD'nin sınıfsal öfkeyi dikeyden (emek-sermaye) yataya (yerli-göçmen) kaydırarak, devleti ulusal sermayenin muhafızı konumuna getiren bir millî-muhafazakâr model yarattığını kanıtlamaktadır.

Araştırma sorusunun sosyolojik ve kültürel boyutuna verilen yanıt; ontolojik güvenlik, biyopolitika ve remigrasyonu içeren siyaset sosyolojisi eksenini bağlamında, ekonomik krizlerin kitlelerin bilişsel dünyasında yarattığı "ontolojik güvensizlik" (*ontological insecurity*) (Giddens, 1991; Zeng, 2024) hissinde yatmaktadır. Yerleşik siyasetin ve liberal demokrasinin bu varoluşsal kaygıyı dindirememesi, AfD'nin devlet elitlerinin kurduğu tarihsel ve biyografik ulusal kimliği sabote etmesine ("ontolojik musibet"- *ontological nuisance*) zemin hazırlamıştır (Tkocz & Herring, 2026). AfD, bu ontolojik boşluğu doldurmak için toplumun biyolojik hücrelerine kadar nüfuz eden bir biyopolitik ahlak kurgulamış; toplumsal cinsiyet eşitliğini "woke" elitlerin bir komplosu (*anti-gender/trans paniği*) olarak kodlayarak geleneksel heteronormatif aileyi ulusun kurtuluş reçetesi ilan etmiştir (Volk, 2025; Holzberg, 2025). Ontolojik varoluş krizinin nihai ve en radikal "kurumsal" çözümü ise, anayasal vatandaşlık sınırlarını reddeden ve Yeni Sağ'ın (*Neue Rechte*) metapolitik çeperi (*Vorfeld*) (Adorf, 2026) üzerinden TikTok gibi dijital platformlarda normalleştirilen "Remigrasyon" (Tersine Göç) ajandası olmuştur (Bergström, 2025; Meyer vd., 2025). Böylece AfD, Alman halkının güvenlik ve aidiyet talebini, anayasa dışı (*völkisch*) bir homojenlik ve dışlayıcı etnik sınır inşası modeliyle şekillendirmiştir.

Söz konusu iktidar modelinin transnasyonal otoriterlik, *Putinpolitik* ve çok kutupluluğu kapsayan dış politika ekeninde ise AfD'nin millî-muhafazakâr iktidar modeli salt Almanya'nın içişleriyle sınırlı kalmamış, Soğuk Savaş sonrası Amerikan hegemonyasına ve kural temelli liberal çok taraflılığa (*multilateralism*) meydan okuyan radikal bir revizyonizme dönüşmüştür. Araştırma bulguları, AfD'nin Avrupa Birliği'ni Alman egemenliğini gasp eden gayrimeşru bir ulusötesi yapı olarak gördüğünü; ancak paradoksal biçimde AB'yi içeriden yıkmak için Avrupa Parlamentosu'nda "Egemen Uluslar Avrupası" (ESN) adıyla transnasyonal bir aşırı sağ blok kurduğunu göstermektedir (Szöcsik & Zuber, 2021). Dahası, Alman dış politikasının "Batı'ya bağlılık" (*Westbindung*) dogması reddedilmiş; Bismarckyen bir "Prusya Pragmatizmi" ile NATO şüpheciliği öne çıkarılarak, Rusya'nın otoriter ve anti-liberal Avrasyacılığı ile derin bir ideolojik hizalanmaya (*Putinpolitik*) gidilmiştir (Orce, 2025; Löffmann & Riemann, 2025). Ekonomik düzlemde ise Çin'i yükselişi bir tehdit değil, ABD hegemonyasını kıracak ve Alman ihracat sanayisini koruyacak "Popülist Transaksiyonel Çok Kutupluluk" fırsatı olarak görülmüştür (Puglierin & Mehrer, 2024).

Sonuç olarak; neoliberal küreselleşmenin yarattığı bu ekonomik ve sosyolojik çoklu krizler dizisi, Almanya özelinde tarihsel Doğu-Batı yarılmasını ("Kafadaki Duvar" - Zeng, 2024) ve "Gecikmiş Ulus" travmasını yeniden kanatmıştır. AfD, popülizmi sadece bir söylem basamağı olarak kullanmış; asıl nihai hedef olarak devleti, ulusötesi neoliberalizmden yalıtılmış korunaklı bir alana (*discrete national domain*) dönüştüren, içerde emeğin öfkesini dışlayıcı kültürel politikalarla bastıran, dışarıda ise revizyonist bir egemenlik gösterisi sunan millî-muhafazakâr bir restorasyon modeli şekillendirmiştir.

5.2. Hipotezlerin Değerlendirilmesi

Bu araştırmanın başlangıcında, Almanya'da *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin istikrarlı yükselişini ve bu yükselişin devlet/toplum mimarisinde yarattığı yapısal sarsıntıları açıklamak amacıyla şu temel hipotez formüle edilmiştir:

"AfD, neoliberal küreselleşmenin krizlerinin ve ekonomik zorlukların tetiklediği toplumsal kaymalarla beslenen millî-muhafazakârlık modelini benimsemekte; bu model aracılığıyla hem ekonomik devlet müdahalesini savunmakta hem de geleneksel değerler ve ulusal egemenlik vurgusu yaparak, neoliberal elitlerin güç alanını sınırlamaya ve toplumsal meşruiyet kazanmaya çalışmaktadır."

Dört bölüm boyunca yürütülen "süreç izleme" (*process tracing*) analizi ve elde edilen ampirik bulgular ışığında, bu hipotezin bütünüyle doğrulandığı ve AfD'nin salt reaktif bir popülist hareket olmanın ötesinde, kendi içinde tutarlı bir "millî-muhafazakâr" (*national-conservative*) iktidar rasyonalitesi inşa ettiği kanıtlanmıştır (Altinors & Chryssogelos, 2024). Hipotezin temel önermeleri, üç ana ekseninde (ekonomik müdahale, geleneksel değerler/meşruiyet ve ulusal egemenlik) detaylı olarak doğrulanmıştır. Bu kapsamda hipotezin ilk ayağı, neoliberal krizlerin kitleleri AfD'ye ittiği ve partinin buna "ekonomik devlet müdahalesi/korumacılık" ile yanıt verdiği'dir. Analizler, 2000'li yıllardaki *Agenda 2010* reformlarının Alman refah devletini aşındırarak "*prekarya*" sınıfını yarattığını ve işçi/alt-orta sınıflarda devasa bir "statü kaybı korkusu" (*Abstiegssorgen*) doğurduğunu ispatlamıştır (Brady & Biegert, 2017; Lengfeld & Dilger, 2018). Bu ekonomik güvencesizlik, Steven F. Messner ve Richard Rosenfeld (1994, 1997) tarafından kavramsallaştırılan ve günümüz Almanya'sına Nickel ve Groß (2023) tarafından uyarlanan "Kurumsal Anomi"ye (Institutional Anomie) yol açmıştır.

AfD, bu anomik krizi radikal sağ partilerin ekonomide belirsiz bir tutum izlediğini öne süren "stratejik muğlaklık" (*strategy blurring*) tezlerini (Rovny, 2013) çürüterek yanıtlamıştır.

Parti, serbest piyasayı tamamen reddetmek yerine; Alman ulusal sermayesini (*Mittelstand*) ve endüstrisini korumak adına "Mavi Mutabakat" (*Blue Deal*) vizyonunu ve "enerji milliyetçiliğini" devreye sokmuştur (Kofner, 2021). Eşzamanlı olarak, daralan sosyal devlet imkânlarını sadece "etnik Almanlara" yönlendirmeyi vadeden "refah şovenizmi" (*welfare chauvinism*) stratejisiyle, işçi sınıfının öfkesi yatay düzleme (göçmenlere) kaydırılmıştır (Andersen & Bjørklund, 1990; Mewes & Mau, 2013; Duman, 2023). Federal Anayasa Mahkemesi'nin 2023'te iptal ettiği ve %86'sının amacı dışında kullanıldığı saptanan 500 milyar Euro'luk SVIK bütçe fonu fiyaskosu (Fuest, 2025; Hentze, 2025), yerleşik partilerin ekonomiyi yönetemediğini kanıtlarken; AfD'nin devlet kaynaklarının sınırlandırılmış, millî ve otoriter bir nizamla dağıtılması yönündeki korumacı-müdahaleci vaatlerinin kitleler nezdindeki haklılığını (toplumsal meşruiyetini) pekiştirmiştir.

Hipotezin ikinci ayağı, AfD'nin neoliberal elitlerin yarattığı kimliksel tahribata karşı geleneksel değerleri kullanarak meşruiyet devşirmesidir. Bulgular, Anthony Giddens (1991) ve Jennifer Mitzen'in (2006) formüle ettiği "ontolojik güvensizlik" (*ontological insecurity*) krizinin, AfD'nin sosyolojik inşasında başat rol oynadığını göstermiştir (Zeng, 2024). AfD, elitlerin kurduğu çok kültürlü ve evrenselci ulusal kimliği sabote ederek ("ontolojik musibet"- Tkocz & Herring, 2026), kitlelere kapalı ve homojen bir etno-kültürel sığınak vadetmektedir.

Bu meşruiyet inşası, biyopolitik alanda "anti-gender" (toplumsal cinsiyet karşıtı) söylemler ve trans paniği üzerinden yürütülmekte; geleneksel, heteronormatif "Halk Topluluğu" (*Volksgemeinschaft*) ulusun tek varoluşsal temeli olarak kutsanmaktadır (Volk, 2025; Holzberg, 2025). Ancak en sarsıcı doğrulama, AfD'nin anayasal "yurttaşlık" tanımını reddederek, 2024 Potsdam Gizli Toplantısı'nda ifşa olan "Remigrasyon" (Remigration - Tersine Göç) planını merkezî bir devlet politikası olarak savunmasıdır (Bergström, 2025). Kitlelerin somut sosyo-ekonomik endişelerinin TikTok gibi dijital platformlarda manipüle edilerek ("katılımcı propaganda") dışlayıcı göçmen karşıtlığına tahvil edilmesi (Meyer vd., 2025; Heyna, 2024), partinin geleneksel ve otoriter değerler üzerinden devasa bir toplumsal rıza ürettiğini tereddütsüz biçimde kanıtlamaktadır.

Hipotezin son ayağı, AfD'nin dış politika ve egemenlik vizyonuna ilişkindir. Bulgular, AfD'nin ulusötesi entegrasyonu ve kural temelli liberal düzeni, Alman devlet egemenliğine vurulmuş bir pranga olarak gördüğünü doğrulamıştır. Avrupa Birliği'nin "Yeşil Mutabakat" gibi regülatif dayatmalarına karşı parti, Avrupa Parlamentosu'nda "Egemen Uluslar Avrupası" (ESN) grubunu kurarak, paradoksal fakat işlevsel bir "transnasyonel aşırı sağ" dayanışması inşa etmiştir (Szöcsik & Zuber, 2021).

Daha da önemlisi, Alman dış politikasının Soğuk Savaş'tan bu yana temelini oluşturan "Batı'ya Bağlılık" (*Westbindung*) ve NATO ittifakı şiddetle reddedilmiştir. AfD, Bismarckyen bir "Prusya Pragmatizmi" ile liberal/evrenselci değerleri dışlayarak; otoriter, anti-woke ve gelenekselci Rusya ile organik bir ideolojik hizalanmaya (*Putinpolitik*) gitmiştir (Löffmann & Riemann, 2025; Orce, 2025). Eş zamanlı olarak, Çin'i "sistemsel bir rakip" olarak kodlayarak ekonomik ilişkileri koparmayı (*de-risking*) hedefleyen ABD/AB eksenine karşı çıkılmış; küresel çok kutupluluk (*multipolarity*), Almanya'nın neoliberal vesayetten kurtulması için tarihi bir fırsat olarak görülmüştür (Heiduk vd., 2026; Puglierin & Mehrer, 2024).

Sonuç:

Tüm bu veriler, tezin ana hipotezinin bütünüyle geçerli olduğunu teyit etmektedir. AfD; neoliberal küreselleşmenin yarattığı ekonomik (prekaryalaşma/borç krizi) ve sosyolojik (anomi/ontolojik kriz) fay hatlarını kullanarak, "sağ popülizm" söyleminin çok ötesine geçmiştir. Parti, ulusötesi kapitalizmi sınırlandırıp "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) yaratan, içeride sermayeyi koruyup emeği refah şovenizmiyle disipline eden, dışarıda ise liberal düzeni reddedip Avrasyacı çok kutupluluğu kucaklayan kalın (*thick*) ve kurumsal bir "millî-muhafazakâr" devlet aklını başarıyla inşa etmiştir (Altinors & Chrysosgelos, 2024).

5.3. Çalışmanın Literatüre Katkıları

Bu tez çalışması, 21. yüzyılın ilk çeyreğinde küresel kapitalizmin ve liberal demokratik düzenin içine girdiği çoklu krizlerin (*polycrisis*) Almanya'daki siyasal yansımalarını inceleyerek, alan yazına teorik, ampirik ve disiplinlerarası metodolojik düzeylerde dört temel katkı sunmaktadır.

Bu çalışmanın literatüre sunduğu en önemli ve dönüştürücü teorik katkı, Avrupa'da aşırı sağ siyaseti analiz ederken sıklıkla başvurulmuş ve indirgemeci bir nitelik taşıyan "sağ popülizm" paradigmasının retorik sınırlarını aşmasıdır. Çağdaş siyaset bilimi literatürü, aşırı sağ çoğunlukla Cas Mudde (2004, 2007), Ernesto Laclau (2005) ve Rogers Brubaker (2017) gibi düşünürlerin formüle ettiği "saf halk" ile "yozlaşmış elitler" arasındaki söylemsel çatışmaya odaklanan ve popülizmi "ince merkezli" (*thin-centered*) bir ideoloji olarak gören yaklaşımlara hapsetmektedir. Oysa bu çalışma, Görkem Altınörs ve Angelos Chrysosgelos'un (2024) çıkış açan "millî-muhafazakârlık" (*national-conservatism*) kuramını Almanya özelinde ampirik bir zeminde test ederek, *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin salt sistem karşıtı (reaktif) bir "protesto" hareketi düzeyine indirgenemeyeceğini kanıtlamıştır. Tez; AfD'nin Yeni Sağ (*Neue Rechte*) entelektüelleriyle kurduğu organik bağları, yürüttüğü "*metapolitika*" (*Vorfeld*)

stratejisini (Adorf, 2026; Havertz, 2017) ve devleti/mülkiyeti içeriden dönüştürmeyi hedefleyen devlet-merkezli vizyonunu deşifre etmiştir. SVIK bütçe krizleri ve 2030 Endüstriyel Stratejisi ekseninde (Schneider, 2023) yürütülen analizler, aşırı sağın kapitalizmi yıkmak yerine "yalıtılmış ulusal alanlar" (*discrete national domains*) yaratarak ulusal sermayeyi koruyan kalın (*thick*) ve tutarlı bir otoriter-devletçilik projesi olduğunu ispatlayarak literatürdeki kuramsal boşluğu doldurmuştur.

Çalışmanın ikinci büyük katkısı, kriminoloji ve sosyoloji kökenli teorileri (Kurumsal Anomi ve Ontolojik Güvenlik) siyaset ekonomisiyle harmanlayarak radikal sağın yükselişini açıklayan disiplinlerarası bir nedensel köprü kurmasıdır. Makro düzeydeki neoliberal yeniden yapılanmanın (*Agenda 2010* ve işgücü esnekleşmesinin) kitlelerde nasıl siyasal bir karşılık bulduğu sorusu, salt gelir eşitsizliği verileriyle (Brady & Biegert, 2017) değil; Alman toplumunda yaratılan "statü kaybı korkusu" (*Abstiegssorgen*) (Lengfeld & Dilger, 2018) üzerinden incelenmiştir. Steven F. Messner ve Richard Rosenfeld (1994, 1997) tarafından temelleri atılan Kurumsal Anomi Teorisi'ni (IAT), Almanya'nın bölgesel siyasal dinamiklerine (özellikle Treuhandanstalt felaketinin yarattığı Doğu Almanya'daki 'Kafadaki Duvar' travmasına) uygulayan Amelie Nickel ve Eva Groß'un (2023) verileri, bu tezde AfD'nin siyasal mobilizasyon stratejisiyle bütünleştirilmiştir. Bireylerin yaşadığı anomik boşluk ve "ontolojik güvensizlik" (Giddens, 1991; Mitzen, 2006; Zeng, 2024), AfD'nin "ontolojik musibet" (*ontological nuisance*) (Tkocz & Herring, 2026) taktiğiyle nasıl manipüle edildiğini göstermiş; mikro düzeydeki davranışsal tepkiler (seçmen eğilimleri) ile makro düzeydeki ekonomi-politik krizler arasındaki nedensellik ilk defa bu denli bütüncül bir yapıda literatüre kazandırılmıştır.

Çalışmanın üçüncü katkısı, günümüz dijital ağlarının (özellikle TikTok'un) radikal sağın ideolojik yayılımında üstlendiği rolü ampirik bulgularla derinleştirmesidir. Literatürdeki birçok çalışma sosyal medyayı yalnızca bir "mesaj iletme aracı" olarak görürken; bu tez, Meyer vd. (2025) ile Heyna'nın (2024) LLM (Büyük Dil Modeli) ve nedensellik analizlerini kullanarak, TikTok'un "katılımcı propaganda" üreten bir altyapı olduğunu ortaya koymuştur. AfD'nin, "Remigrasyon" (Tersine Göç) gibi aşırı, ırkçı ve anayasa dışı (Bensmann vd., 2024) ideolojik projeleri, sıradan vatandaşların günlük sosyo-ekonomik endişelerinin arkasına nasıl gizlediği ve bu sayede radikalizmi merkeze doğru nasıl kaydırıldığı (*mainstreaming*) (Bergström, 2025), çalışmanın ampirik ağırlık merkezini oluşturmuş ve dijital iletişim çalışmaları ile siyaset bilimi arasında yenilikçi bir literatür köprüsü kurmuştur.

Dördüncü ve son katkı, tezin millî-muhafazakârlık ideolojisinin uluslararası alandaki izdüşümlerine odaklanmasıdır. Katı bir ulus-devletçi egemenliği savunan radikal sağ partilerin,

Avrupa Parlamentosu'nda "Egemen Uluslar Avrupası" (ESN) çatısı altında nasıl bir araya geldikleri incelenerek literatürdeki "*transnasyonel milliyetçilik*" paradoksu (Szöcsik & Zuber, 2021) çözümlenmiştir. Aynı zamanda, Alman dış politikasının "Batı'ya Bağlılık" (*Westbindung*) ilkesinin AfD tarafından reddedilişi; salt bir Amerikan karşıtlığı olarak değil, Bismarckyen bir "*Prusya Pragmatizmi*" ve otoriter değerler temelinde Rusya ile girilen ideolojik hizalanma (*Putinpolitik*) (Löfflmann & Riemann, 2025; Orce, 2025) üzerinden analiz edilmiştir. Çin ve Rusya gibi aktörlerin sistemsal bir tehdit yerine, Alman endüstrisini koruyan "Popülist Transaksiyonel Çok Kutupluluk" (Heiduk vd., 2026) için doğal dengeleyiciler olarak görülmesi; uluslararası ilişkiler literatüründe millî-muhafazakâr bir devlet restorasyonu vizyonunun nasıl işlediğine dair kapsamlı ve ampirik bir tartışma zemini yaratmıştır (Puglierin & Mehrer, 2024; Altinors & Chrysosgelos, 2024).

5.4. Sınırlılıklar ve Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Bu tez çalışması, Almanya'da radikal sağın yükselişini ve *Alternative für Deutschland* (AfD) partisinin iktidar stratejisini kapsamlı bir teori ve metodoloji çerçevesinde incelemiş olsa da, araştırmanın doğası gereği belirli ampirik, karşılaştırmalı ve metodolojik sınırlılıklar (limitations) barındırmaktadır. Söz konusu sınırlılıklar, aynı zamanda siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler ve siyaset sosyolojisi disiplinlerinde yürütülecek gelecek çalışmalar için verimli ve yeni araştırma alanlarına işaret etmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın ilk ve en belirgin sınırlılığı, vaka analizinin uzamsal (coğrafi) olarak salt Almanya bağlamı ve AfD ile sınırlandırılmış olmasıdır. Altinörs ve Chrysosgelos'un (2024) teorik çerçevesinde vurgulandığı üzere, millî-muhafazakârlık (*national-conservatism*) doğası gereği ulusötesi kapitalizme karşı gelişen küresel bir siyasal ailedir ve kıta çapında transnasyonel bir fenomen olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu tezin sınırları ve araştırma ekonomisi gereği; İtalya'daki Giorgia Meloni liderliğindeki Fratelli d'Italia veya Lega (Öner, 2020), Fransa'daki Marine Le Pen öncülüğündeki Ulusal Derleniş (Rassemblement National - RN) (İmamoğlu, 2026), Polonya'daki Hukuk ve Adalet Partisi (PiS) veya Macaristan'daki Viktor Orbán yönetimindeki Fidesz gibi aktörlerin yürüttüğü radikal refah devleti reformları ve otoriter kurumsallaşma pratikleriyle (Lendvai-Bainton & Szelewa, 2021; Adascalitei, 2012) derinlemesine, çok-vakalı bir karşılaştırmalı analize (*comparative analysis*) girilememiştir. Tezin ana odağı Federal Almanya'nın iç siyasi dinamiklerine sabitlenmiş; diğer millî-muhafazakâr aktörlere yalnızca ideolojik paralellikleri veya Avrupa Parlamentosu'ndaki ESN

(Egemen Uluslar Avrupası) grubu gibi kurumsal kesişim kümeleri bağlamında kısaca değinilmiştir.

İkinci temel sınırlılık, benimsenen metodolojiden kaynaklanan genellenebilirlik (*generalizability*) kısıtlılığıdır. Makro-ekonomik krizlerle mikro-siyasal yönelimler arasındaki mekanizmayı açıklamak için tezin ana yöntemi olarak "süreç izleme" (*process tracing*) kullanılmıştır (Bennett & Checkel, 2015; Ricks & Liu, 2018). Beşgül'ün (2022) de vurguladığı üzere bu yöntem, belirli bir vaka içerisindeki nedensel zincirleri (neden-sonuç akışını) haritalandırmak ve tarihsel mekanizmaları deşifre etmek için son derece güçlü bir araçtır (Palier, 2010). Ancak süreç izleme modelinin kendi doğası gereği, elde edilen bulgular büyük ölçüde Almanya'ya özgü yapısal dinamiklere (*idiosyncrasies*) dayanmaktadır. Alman anayasal sistemindeki "Borç Freni" (*Schuldenbremse*) kilitlenmesi, Soğuk Savaş sonrası Doğu Almanya'da baki kalan "Kafadaki Duvar" (*Mauer im Kopf*) sendromu ve Weimar travması sonrası anayasal düşmanlara karşı kurulan "Militer Demokrasi" (*Wehrhafte Demokratie*) aygıtı (Havertz, 2017) gibi tamamıyla Almanya'ya has tarihsel-kurumsal zeminler üzerinden sonuçlar üretilmiştir. Bu nedenle, tez kapsamında Almanya vakası için kanıtlanan kurumsal ve toplumsal sonuçların, diğer Avrupa ülkelerindeki radikal sağ yükselişlerine doğrudan istatistiksel veya ampirik bir kesinlikle genellenebilmesi söz konusu değildir.

Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Bu sınırlılıklar ışığında ve tezin ulaştığı bulgular temelinde, akademik literatürü zenginleştirecek dört temel araştırma alanı öne çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, millî-muhafazakâr partilerin muhalefetteki söylemleri ile iktidardaki pratiklerinin karşılaştırmalı vaka analizleriyle (*comparative case studies*) incelenmesidir. AfD'nin muhalefetteyken yürüttüğü devlet kapitalizmi pratikleri, "Mavi Mutabakat" benzeri korumacı söylemleri ve dış politika revizyonizminin; fiilen iktidarda olan İtalya (Meloni) veya Macaristan (Orbán) hükümetlerinin ekonomi, dış politika ve göç alanlarındaki somut yürütme pratikleriyle ne ölçüde örtüştüğünün araştırılması, literatürdeki önemli bir boşluğu dolduracaktır (Lendvai-Bainton & Szelewa, 2021). Radikal sağın devleti içeriden dönüştürme retoriğinin, kapitalist piyasa disiplini ve AB normlarıyla karşılaştığında ne tür tavizler verdiği veya nasıl otoriterleştiği incelenmelidir.

Gelecek çalışmalar için öne çıkan bir diğer önemli alan ise yerel ve ulusötesi kurumlarda bloke edici güç üzerine yürütülecek çalışmalardır. Bu doğrultuda, Şubat 2025 erken seçimleri sonrası Alman Federal Meclisi'nde (ve eyalet parlamentolarında) oluşan parçalı yapı ile zayıf koalisyon ihtimalleri karşısında, AfD'nin yerel parlamentolardaki yasama ve bütçe süreçlerini

bloke edici (veto) gücü titizlikle araştırılmalıdır. Eşzamanlı olarak, AfD'nin öncülüğünde kurulan ESN (Egemen Uluslar Avrupası) grubunun, Avrupa Birliği'nin ortak iklim (Yeşil Mutabakat) ve göç politikaları (örneğin iltica paktları) üzerinde yaratabileceği uzun vadeli yapısal tahribat, Avrupa Bütünleşmesi ve uluslararası ilişkiler literatürü için son derece kritik ve verimli bir çalışma alanıdır.

Gelecek araştırmalar için öne çıkan üçüncü bir boyut dijital popülizm, katılımcı ağlar ve algoritmik de-radikalizasyon yanılması üzerine odaklanmaktadır. Tezin ampirik bulgularından hareketle, AfD'nin TikTok gibi platformlardaki başarısı (Meyer vd., 2025; Heyna, 2024), gelecek araştırmalar için yepyeni bir dijital sosyoloji alanına işaret etmektedir. Dijital popülizmin ve "katılımcı propaganda" (*participatory propaganda*) üreten algoritmik ağların, radikal sağın aşırılıklarını (özellikle anayasa dışı "*Remigrasyon*" ve etnik temizlik çağrılarını) Z kuşağı (genç seçmen) nezdinde nasıl normalleştirdiği (*mainstreaming*) ve de-radikalize edilmiş gibi sunduğuna dair daha kapsamlı algoritmik, etnografik ve büyük veri (*Big Data/LLM*) temelli çalışmalar yürütülmesi, 21. yüzyılda otoriterleşme eğilimlerinin anatomisini çözmek açısından elzemdir.

Bu bağlamda son olarak, Alman siyasetinde Hristiyan Demokratlar (CDU/CSU) ve diğer merkez partiler tarafından aşırı sağa karşı kurulan ancak fiilen aşınmaya başlayan "Güvenlik Duvarı"nın (*Brandmauer*) çöküşünün uzun vadedeki anayasal sonuçları incelenmelidir. Özellikle "Militer Demokrasi" aygıtının (Federal Anayasayı Koruma Dairesi-BfV süreçlerinin) ve olası "Sivil Anayasal Koruma" stratejilerinin, kitle desteği %20'leri aşan devasa bir parti (AfD) karşısında nasıl işleyebileceğine dair hukuk ve siyaset bilimi kesişiminde disiplinlerarası araştırmalara acil ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adascalitei, D. (2012). Welfare state development in central and Eastern Europe: A state of the art literature review. *Studies in Transition States and Societies*, 4(2), 59–70.
- Adorf, P. (2026). Metapolitical Architects? The Far-Right Vorfeld and the Radicalization of the AfD. *German Politics and Society*, 44(1). <https://doi.org/10.3167/gps.2026.440103>
- AfD. (2021). *Deutschland aber normal. Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 20. Deutschen Bundestag*. Alternative für Deutschland. https://www.afd.de/wp-content/uploads/2021/06/20210611_AfD_Programm_2021.pdf
- AfD. (2024). *Europawahlprogramm für Deutschland. Programm der Alternative für die Wahl zum 10. Europäischen Parlament*. Alternative für Deutschland. https://www.afd.de/wp-content/uploads/2023/12/AfD_EW_Programm_2024.pdf
- Altinors, G., & Chrysosgelos, A. (2024). Beyond populism and into the state: The political economy of national-conservatism. *The British Journal of Politics and International Relations*, 26(4), 995–1014. <https://doi.org/10.1177/13691481241246538>
- Andersen, J. G., & Bjørklund, T. (1990). Structural change and new cleavages: The Progress Parties in Denmark and Norway. *Acta Sociologica*, 33(3), 195–217. <https://doi.org/10.1177/000169939003300303>
- Aretin, K. O. von. (1967). *Heiliges römisches Reich 1776-1806. Reichsverfassung und Staatssouveränität* (Vol. 1). Wiesbaden.
- Aretin, K. O. von. (1986). *Das Reich: Friedensgarantie und europäisches Gleichgewicht 1648-1806*. Stuttgart.
- Arnold, D., & Bongiovi, J. R. (2012). Precarious, informalizing, and flexible work: Transforming concepts and understandings. *American Behavioral Scientist*, 57(3), 289–308.
- Arzheimer, K. (2015). The AfD: Finally a successful right-wing populist Eurosceptic party for Germany? *West European Politics*, 38(3), 535–556. <https://doi.org/10.1080/01402382.2015.1004230>
- Baccaro, L., & Pontusson, J. (2016). Rethinking comparative political economy: The growth model perspective. *Politics & Society*, 44(2), 175–207. <https://doi.org/10.1177/0032329215624264>
- Bachleitner, K. (2023). Ontological security as temporal security? The role of “significant historical others” in world politics. *International Relations*, 37(1), 25–47.
- Bagus, P. (2021). Solving the Target 2 problem with haircuts and gold. *MIWI Institute*. <https://miwi-institut.de/archives/1230>
- Baloge, M. (2021). From Brexit to Dexit? Alternative für Deutschland's Euroscepticism on European debates in the Bundestag. *Journal of Contemporary European Studies*, 29(4), 552–566. <https://doi.org/10.1080/14782804.2021.1902290>
- Bennett, A., & Checkel, J. T. (2015). *Process tracing: From metaphor to analytic tool*. Cambridge University Press.
- Bensmann, M., von Daniels, J., Dowideit, A., Peters, J., & Keller, G. (2024). Geheimplan gegen Deutschland. *CORRECTIV*. <https://correctiv.org/aktuelles/neue-rechte/2024/01/10/geheimplan-remigration-vertreibung-afd-rechtsextreme-november-treffen/>
- Berger, S. (2022). The Alternative für Deutschland (AfD) and its appeal to workers – with special reference to the Ruhr Region of Germany. *Totalitarianism and Democracy*, 19(1), 47–70. <https://doi.org/10.13109/tode.2022.19.1.47>
- Bergström, B. (2025). "Wenn es dann Remigration heißen soll, dann heißt es eben Remigration": Eine diskurssemantische Analyse des Worts Remigration im heutigen

- politisch-medialen Diskurs (Bachelor's thesis). *Stockholm University, Department of Slavic and Baltic Studies, Finnish, Dutch, and German*. DiVA Portal.
- Beşgül, O. (2022). Süreç izleme yöntemi ile Avrupa bütünleşmesini anlamak. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 275-286. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1131737>
- Bilmen, Y. C. (2012). *An analysis of the role of long term factors for the collapse of democracy in Weimar Germany and their legacy for the post Second World War Europe* (Master's thesis). Sabancı University.
- Bornschier, S. (2018). Globalization, cleavages, and the radical right. In J. Rydgren (Ed.), *The Oxford Handbook of the Radical Right* (pp. 212–238). Oxford University Press.
- Bösch, M. (2023). Alternative TikTok Tactics: How the German Right-Wing Populist Party AfD Plays the Platform. In L. Pérez Rastrilla, P. Sapag M., & A. Recio García (Eds.), *Fast Politics: Propaganda in the Age of TikTok* (pp. 149–167). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-99-5110-9_8
- BPB (Bundeszentrale für politische Bildung). (2020). *Die Geburtsstunde der Treuhand*. <https://www.bpb.de/kurz-knapp/hintergrund-aktuell/201919/die-geburtsstunde-der-treuhand/>
- Bracher, K. D. (1971). *The German Dictatorship: The Origins, Structure, and Effect of National Socialism*. Praeger Publishers.
- Bradsher, K. (2023, December 12). Why Volkswagen is building a team of 3,000 engineers in China. *New York Times*.
- Brady, D., & Biegert, T. (2017). The Rise of Precarious Employment in Germany. *LIS Working Papers*, 708. LIS Cross-National Data Center in Luxembourg.
- Brandt, L. (2015). Populist Parties in Germany, France, and the UK: Growing Support for a Radical Rejection of Globalization?. *International ResearchScape Journal*, 3(1), Article 4. <https://doi.org/10.25035/irj.03.01.04>
- Breuer, C. (2021). Staatsverschuldung nach Corona: Rückkehr zur Goldenen Regel. *Wirtschaftsdienst*, 101(1), 2–3.
- Breuer, S. (1993). *Anatomie der konservativen Revolution*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Brubaker, R. (2017). Between nationalism and civilizationism: The European populist moment in comparative perspective. *Ethnic and Racial Studies*, 40(8), 1191–1226.
- Brubaker, R. (2017). Why populism? *Theory and Society*, 46(5), 357–385. <https://doi.org/10.1007/s11186-017-9301-7>
- Bruff, I. (2014). The rise of authoritarian neoliberalism. *Rethinking Marxism*, 26(1), 113–129. <https://doi.org/10.1080/08935696.2013.843250>
- Bunde, T., Eisentraut, S., & Schütte, L. (Eds.). (2025). Munich Security Report 2025: Multipolarization. *Munich: Munich Security Conference*. <https://doi.org/10.47342/EZUC8623>
- Bundesverfassungsgericht. (2023). Urteil des Zweiten Senats vom 15. November 2023- 2 BvF 1/22 (Klima- und Transformationsfonds). *Karlsruhe: BVerfG*.
- Bundeswahlleiter. (2025). *Ergebnisse der Bundestagswahl am 23. Februar 2025: Endgültiges amtliches Ergebnis*. Statistisches Bundesamt.
- Canbolat, İ. S. (Ed.). (2019). *Dünya siyasetinde Almanya*. Nobel Yayıncılık.
- Cavaillé, C. (2023). *Fair Enough? Support for Redistribution in the Age of Inequality*. Cambridge University Press.
- Chamlin, M. B., & Cochran, J. K. (2007). An evaluation of the assumptions that underlie institutional anomie theory. *Theoretical Criminology*, 11(1), 39–61. <https://doi.org/10.1177/1362480607072733>
- Chatham House. (2026). *Competing visions of international order | 10 Germany: An internationalist vision in crisis*.

- Childers, T. (2017). *The Third Reich: A History of Nazi Germany*. Simon and Schuster.
- Classen, K., Kollmer, A., Schlage, M., Schöpflin, A., Winkler, J., & Witterspan, H. (2024). Right-wing populist communication of the party AfD on TikTok: To what extent does the AfD use TikTok as part of its communication to win over young voters?. In A. Godulla, C. Buller, V. Freudl, I. Merz, J. Twittenhoff, J. Winkler, & L. Zapke (Eds.), *The Dynamics of Digital Influence: Communication Trends in Business, Politics and Activism* (pp. 100-122). Leipzig. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ss0ar-94713-2>
- Clean Energy Wire. (2023). *Far-right AfD lead candidate for EU election rejects Green Deal*. <https://www.cleanenergywire.org/news/far-right-afd-lead-candidate-eu-election-rejects-green-deal>
- Clean Energy Wire. (2024). Former German gov't coalition MPs file lawsuit against 500 bln euro climate and infrastructure fund. <https://www.cleanenergywire.org/news/former-german-govt-party-files-lawsuit-against-500-bln-euro-climate-and-infrastructure-fund>
- Cooper, M. (2017). *Family values: Between neoliberalism and the new social conservatism*. Zone Books.
- Cotar, J. (2021). Wir stellen dem „Green Deal“ einen „Blue Deal“ gegenüber! *AfD Kompakt*. <https://afdkompakt.de/2021/04/20/joana-cotar-wir-stellen-dem-green-deal-einen-blue-deal-gegenueber/>
- Craig, G. A. (1980). *Germany 1866-1945*. Oxford University Press.
- Crepaz, M. M. L. (2020). Coveting uniformity in a diverse world: The authoritarian roots of welfare chauvinism in post-migration crisis Germany. *Social Science Quarterly*, 101(4), 1255–1270.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications.
- Crispin, M. (2024). Europawahl: ID will AfD trotz Ausschluss von Krah nicht aufnehmen. *Die Zeit*, 13 June 2024. <https://www.zeit.de/politik/2024-06/afd-europaparlament-id-maximilian-krah>
- Crouch, C. (2004). *Post-democracy*. Polity.
- Çakmak, A. (2015). A retrospect to German perspectives on Europe: Has Germany ever proved to be Kantian?. *The Journal of International Social Research*, 8(36), 274–286.
- De Lange, S. L. (2007). A new winning formula?: The programmatic appeal of the radical right. *Party Politics*, 13(4), 411–435. <https://doi.org/10.1177/1354068807075943>
- Diermeier, M. (2020). The AfD's Winning Formula – No Need for Economic Strategy Blurring in Germany. *Intereconomics: Review of European Economic Policy*, 55(1), 43–52. <https://doi.org/10.1007/s10272-020-0868-2>
- Diermeier, M., Weisskircher, M., Singer, L., Krondorfer, Z., & Oertel, E. (2026). Explaining Attitudes Towards Climate Action in Germany: AfD vs. the Greens, the East vs. the West, Wind vs. Solar Energy. *German Politics*. (German Economic Institute - IW).
- Dornbusch, R., Wolf, H., & Alexander, L. (1992). Economic transition in eastern Germany. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1992(1), 235–272. <https://doi.org/10.2307/2534560>
- Duman, A. (2023). Feeling insecure and excluding immigrants: Relationship between subjective risks and welfare chauvinism. *Social Policy & Administration*, 57(6), 941–966. <https://doi.org/10.1111/spol.12919>
- Durkheim, É. (1987). *Der Selbstmord* (2nd ed.). Suhrkamp. (First published 1897).
- Durkheim, É. (1992). *Über Soziale Arbeitsteilung: Studie über die Organisation Höherer Gesellschaften* (1st ed.). Suhrkamp. (First published 1893).

- Dustmann, C., Fitzenberger, B., Schönberg, U., & Spitz-Oener, A. (2014). From Sick Man of Europe to Economic Superstar: Germany's Resurgent Economy. *Journal of Economic Perspectives*, 28(1), 167–188.
- Eberle, J., & Handl, V. (2020). Ontological security, civilian power, and German foreign policy toward Russia. *Foreign Policy Analysis*, 16(1), 41–58.
- Erhard, L. (1958). *Prosperity Through Competition*. Thames and Hudson.
- European Parliament. (2024). *Official Directory of Political Groups: Europe of Sovereign Nations*. Secretariat of the EP.
- Evans, R. J. (2003). *The coming of the Third Reich*. Penguin Books.
- Evans, R. J. (2011). *Rereading German history: From unification to reunification 1800-1996*. Routledge.
- Fangen, K. (2021). Kinder, Kirche and Küche - Gender and family rhetoric of the contemporary German far right. *C-REX - Center for Research on Extremism*, University of Oslo.
- Farris, S. R. (2012). Femonationalism and the “Regular” Army of Labor Called Migrant Women. *History of the Present*, 2(2), 184–199. <https://doi.org/10.5406/historypresent.2.2.0184>
- Farris, S. R. (2017). *In the Name of Women's Rights: The Rise of Femonationalism*. Duke University Press.
- Foroutan, N., Simon, M., & Zajak, S. (2023). Wer ist hier eigentlich ostdeutsch, und wenn ja, wie viele? Zur Konstruktion, Wirkungsmacht und Implikation von Ostidentitäten. *DeZIM Research Notes*, No. 23.
- Forsberg, T. (2016). From Ostpolitik to ‘frostpolitik’? Merkel, Putin and German foreign policy towards Russia. *International Affairs*, 92(1), 21–42.
- Foucault, M. (2008). *The birth of biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978-1979*. Palgrave Macmillan.
- Fraser, N. (2016). Progressive Neoliberalism versus Reactionary Populism: A Choice that Feminists Should Refuse. *NORA Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 24(4), 281-284. <https://doi.org/10.1080/08038740.2016.1278263>
- Fuest, C. (2025). Bewertung der Mittelverwendung des Sondervermögens für Infrastruktur und Klimaneutralität (SVIK). *Ifo Institut für Wirtschaftsforschung*.
- Geifmann, A., & Teper, Y. (2014). *Russia's New National Identity under Putin's Regime* (BESA Center Perspectives paper no. 279). Begin-Sadat Center for Strategic Studies.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Stanford University Press.
- Giroux, H. A. (2015). *Dangerous thinking in the age of the new authoritarianism*. Routledge.
- Goetz, J. (2024). Our Only Weapons are Good Arguments and Dissemination: The Austrian Identitarians Taken at Their Word. *International Journal of Communication*, 18, 5088–5106.
- González-Aguilar, J. M., Segado-Boj, F., & Makhortykh, M. (2023). Populist Right Parties on TikTok: Spectacularization, Personalization, and Hate Speech. *Media and Communication*, 11(2), 232-240. <https://doi.org/10.17645/mac.v11i2.6358>
- Götzel, J. (2023). *When the East Goes to the Poll: Explaining the Regional Differences in AfD-Voting in the 2021 Federal Election*. DNGPS Working Paper.
- Gramsci, A. (1971). *Selections from the Prison Notebooks*. International Publishers.
- Groß, E. M., Hövermann, A., & Messner, S. F. (2018). Marketized mentality, competitive/egoistic school culture, and delinquent attitudes and behavior: An application of institutional anomie theory. *Criminology*, 56(2), 333–369.
- Hassel, A., & Schiller, C. (2010). *Der Fall Hartz IV: Wie es zur Agenda 2010 kam und wie es weiter gehen wird*. Campus Verlag.

- Havertz, R. (2017). AfD, the political arm of the intellectual New Right in Germany? *European Studies*, 35(2).
- Häusermann, S., & Kriesi, H. (2015). What do voters want? Dimensions and configurations in individual-level preferences and party choice. In P. Beramendi, S. Häusermann, H. Kitschelt, & H. Kriesi (Eds.), *The Politics of Advanced Capitalism* (pp. 202–230). Cambridge University Press.
- Heiduk, F., Müller, M., Aydın, Y., Kluge, J., Scholz, T., Stanzel, A., & Thimm, J. (2026). Multipolarities – The World-Order Visions of Others. *SWP Research Paper 2026/RP 08*. Stiftung Wissenschaft und Politik. <https://doi.org/10.18449/2026RP08>
- Heizmann, B., Jedinger, A., & Perry, A. (2018). Welfare chauvinism, economic insecurity and the asylum seeker 'crisis'. *Societies*, 8(3), 83.
- Helms, L. (2003). *Deutschlands 'semisouveräner Staat'.* *Kontinuität und Wandel*. Opladen: Leske+ Budrich.
- Hentze, T. (2025). Strukturelle Defizite und die Fehlallokation im SVIK-Fonds. *Institut der deutschen Wirtschaft (IW) Köln*.
- Herf, J. (1984). *Reactionary Modernism: Technology, Culture, and Politics in Weimar and the Third Reich*. Cambridge University Press.
- Hertsch, M. F. (2019). *Almanya'nın tarihi: Başlangıçtan 1871'e kadar*. Nobel Yayıncılık.
- Heyna, P. (2024). Can TikTok Drive Support for Populist Radical Right Parties? Causal Evidence From Germany. *OSF Preprints yju9n*, Center for Open Science. <https://doi.org/10.31219/osf.io/yju9n>
- Holzberg, B. (2025). Apocalyptic Fear, Heroic Victimization and Destructive Pleasure: The Emotional Politics of Anti-Gender. (*Accepted version, King's Research Portal*).
- Hooghe, L., & Marks, G. (2018). Cleavage theory meets Europe's crises: Lipset, Rokkan, and the transnational cleavage. *Journal of European Public Policy*, 25(1), 109–135. <https://doi.org/10.1080/13501763.2017.1310279>
- Hövermann, A., Groß, E. M., & Messner, S. F. (2016). Institutional imbalance, integration into non-economic institutions, and a marketized mentality in Europe: A multilevel, partial elaboration of Institutional Anomie Theory. *International Journal of Comparative Sociology*, 57(4), 231–254.
- Hövermann, A., Groß, E. M., Zick, A., & Messner, S. F. (2015). Understanding the devaluation of vulnerable groups: A novel application of Institutional Anomie Theory. *Social Science Research*, 52, 408–421. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2015.03.001>
- Hughes, L. A., Schaible, L. M., & Gibbs, B. R. (2015). Economic Dominance, the "American Dream," and Homicide: A Cross-National Test of Institutional Anomie Theory. *Sociological Inquiry*, 85(1), 100–128.
- IndraStra Global. (2025). *Germany's AfD Extremist Label: A Democratic Dilemma*.
- Infratest dimap. (2024). *SachsenTREND Juni 2024 & ThüringenTREND Juni 2024*. <https://www.infratest-dimap.de>
- Institut Jacques Delors. (2024). *Analysing political dynamics in the new European Parliament: Political Cleavages and Division Lines*.
- İmamoğlu, V. (2026). Economic Nationalism and the Populist Radical Right: The Cases of Alternative für Deutschland and Rassemblement National. *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 15(2). <https://doi.org/10.20991/allazimuth.1921639>
- Jessop, B. (2016). *The state: Past, present, future*. Polity.
- Katz, R. S., & Mair, P. (1995). Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party. *Party Politics*, 1(1), 5–28.
- Kellermann, K. L. (2024). Trust we lost: The impact of the Treuhand experience on political alienation in East Germany. *Journal of Comparative Economics*, 52(1), 54–75. <https://doi.org/10.1016/j.jce.2023.10.001>

- Kershaw, I. (1998). *Hitler 1889-1936: Hubris*. W. W. Norton.
- Kinnvall, C. (2004). Globalization and Religious Nationalism: Self, Identity, and the Search for Ontological Security. *Political Psychology*, 25(5), 741–767. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2004.00396.x>
- Kitschelt, H., & McGann, A. J. (1995). *The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis*. University of Michigan Press.
- Klawier, T. (2023). Intermedia agenda-setting from the far right? Three case studies on spillover effects by alternative media in Germany (Hohenheim Discussion Papers in Business, Economics and Social Sciences, No. 03-2023). Universität Hohenheim.
- Kochi, T. (2026). Deception and the radical right: the American paleoconservatives and the French new right. *Distinktion: Journal of Social Theory*. <https://doi.org/10.1080/1600910X.2026.2656173>
- Kofner, Y. (2021). Back to the future: German industrial Ordnungspolitik. *MIWI Institute*. <https://miwi-institut.de/archives/789>
- Kofner, Y. (2021). Blue Deal: Fiscal and economic effects of the AfD's economic program. *MIWI Institute*. <https://miwi-institut.de/archives/1284>
- Korioth, S. (2009). Das neue Staatsschuldenrecht. *Juristenzeitung*, 15, 729–737.
- Kouroutakis, A. (2025). Against Militant Democracy. *German Law Journal*, 26(6), 979-997.
- Kriesi, H., Grande, E., Lachat, R., Dolezal, M., Bornschier, S., & Frey, T. (2008). *West European politics in the age of globalization*. Cambridge University Press.
- Kuckartz, U. (2018). *Qualitative Inhaltsanalyse. Methoden, Praxis, Computerunterstützung* (4. Auflage). Beltz Juventa.
- Kundnani, H. (2015). Leaving the West Behind: Germany Looks East. *Foreign Affairs*, 94(1), 108–116.
- Kurer, T. (2020). The declining middle: Occupational change, social status, and the populist right. *Comparative Political Studies*, 53(10–11), 1798–1835.
- Küppers, A. (2022). 'Climate-Soviets,' 'Alarmism,' and 'Eco-Dictatorship': The Framing of Climate Change Scepticism by the Populist Radical Right Alternative for Germany. *German Politics*, 33(1), 1–21. <https://doi.org/10.1080/09644008.2022.2056596>
- Laclau, E. (2005). *On populist reason*. Verso.
- Lam, M. S., Teoh, J., Landay, J. A., Heer, J., & Bernstein, M. S. (2024). Concept induction: Analyzing unstructured text with high-level concepts using LLoOM. In *Proceedings of the CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* 26.
- Lee, S. J. (1998). *The Weimar Republic*. Routledge.
- Lees, C. (2018). The 'Alternative for Germany': The archetypal radical right-wing populist party at the heart of Europe. *Politics*, 38(3), 295-310.
- Lendvai-Bainton, N., & Szelewa, D. (2021). Governing new authoritarianism: Populism, nationalism and radical welfare reforms in Hungary and Poland. *Social Policy & Administration*, 55(4), 559–572.
- Lengfeld, H., & Dilger, C. (2018). Kulturelle und ökonomische Bedrohung. Eine Analyse der Ursachen der Wahl der Alternative für Deutschland (AfD). *Zeitschrift für Soziologie*, 47(3), 181–199. <https://doi.org/10.1515/zfsoz-2018-1012>
- Loewenstein, K. (1937). Militant Democracy and Fundamental Rights, I. *American Political Science Review*, 31(3), 417-432. <https://doi.org/10.2307/1948164>
- Löffmann, G., & Riemann, M. (2025). 'If I could turn back time': Temporal security narratives, ontological disruption, and Germany's Zeitenwende. *European Journal of International Security*, 1–19. <https://doi.org/10.1017/eis.2025.10008>
- Lukov, V. (2025). The Geopolitical Reorientation of the Far Right: Germany, Russia and the New Multi-polarity. *International Affairs*, 101(1).

- Lune, H., & Berg, B. L. (2017). *Qualitative research methods for the social sciences*. Pearson Education.
- Macmillan, C. (2022). Ontological (in)security in the Rassemblement National's dystopian narrative of the EU. *Journal of Contemporary European Studies*, 31(4), 1424–1436. <https://doi.org/10.1080/14782804.2022.2141211>
- Marx, P., & Naumann, E. (2018). Do right-wing parties foster welfare chauvinistic attitudes? A longitudinal study of the 2015 ‘refugee crisis’ in Germany. *Electoral Studies*, 52, 111–116. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2018.01.011>
- Maull, H. W. (2018). *The Role of Germany in Global Governance: Explaining Continuity and Change*. Routledge.
- Messner, S. F., & Rosenfeld, R. (1994). *Crime and the American Dream*. Wadsworth Publishing.
- Messner, S. F., & Rosenfeld, R. (1997). Markets, Morality, and an Institutional-Anomie Theory of Crime. In N. Passas (Ed.), *The Future of Anomie Theory* (pp. 207–224). Northeastern University Press.
- Mewes, J., & Mau, S. (2012). Unraveling working-class welfare chauvinism. In S. Svallfors (Ed.), *Contested welfare states: Welfare attitudes in Europe and beyond* (pp. 119–157). Stanford University Press.
- Mewes, J., & Mau, S. (2013). Globalization, socio-economic status and welfare chauvinism: European perspectives on attitudes toward the exclusion of immigrants. *International Journal of Comparative Sociology*, 54(3), 228–245. <https://doi.org/10.1177/0020715213494395>
- Meyer, H., Niemann-Lenz, J., Rodeck, L., & Revers, M. (2025). Beyond anti-elitism and out-group attacks: how concerns shape the AfD's populist representation on German TikTok during the 2024 European elections. *Information, Communication & Society*, 28(12), 1–21. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2025.2553016>
- Mitzen, J. (2006). Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma. *European Journal of International Relations*, 12(3), 341–370.
- Moeller van den Bruck, A. (1923). *Das Dritte Reich*. Ring-Verlag. (Reprint 2006, Uwe Berg-Verlag).
- Mohler, A. (1989). *Die konservative Revolution in Deutschland 1918-1932: Ein Handbuch*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541–563. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge University Press.
- Müller-Elmau, M., & Zillessen, F. (2024). *In Favour of Civilian Constitutional Protection*. Verfassungsblog.
- Nickel, A., & Groß, E. (2023). Assessing Regional Variation in Support for the Radical Right-Wing Party ‘Alternative for Germany’ (AfD)—A Novel Application of Institutional Anomie Theory across German Districts. *Social Sciences*, 12(7), 412. <https://doi.org/10.3390/socsci12070412>
- Nithammer, A. E. L. (2025). “Fighting ‘Gender Ideology’” – A critical discourse analysis of the anti-feminist discourse by the Alternative für Deutschland (AfD) (Master's thesis). *Lund University*. <https://lup.lub.lu.se/student-papers/record/9197686>
- Nocun, K. (2016). *Wie Sozial Ist Die AfD Wirklich? — Eine Expertise zu Positionen in der AfD bei der Sozial- und Steuerpolitik*. Heinrich-Böll-Stiftung Sachsen.
- Oesch, D., & Rennwald, L. (2018). Electoral competition in Europe's new tripolar political space: Class voting for the left, centre-right and radical right. *European Journal of Political Research*, 57(4), 783–807.

- Orce, R. (2025). From Ostpolitik to Putinpolitik: The AfD's Affinity for Russia. *Kansas Undergraduate Journal of International Studies*, 1(1). <https://journals.ku.edu/kujis>
- Öner, S. (2020). Europe of Populist Radical Right and the Case of Lega of Salvini: Pioneer of a 'Parochial Europe'?. *European Politics and Society*. <https://doi.org/10.1080/23745118.2020.1842700>
- Palier, B. (2010). *A long goodbye to Bismarck? The politics of welfare reform in continental Europe*. Amsterdam University Press.
- Passas, N. (2000). Global anomie, dysnomie, and economic crime: Hidden consequences of neoliberalism and globalization in Russia and around the world. *Social Justice*, 27(2), 16–44.
- Peukert, D. J. K. (1993). *The Weimar Republic: The crisis of classical modernity*. Hill and Wang.
- Pickel, S., & Pickel, G. (2023). The Wall in the Mind – Revisited: Stable Differences in the Political Cultures of Western and Eastern Germany. *German Politics*, 32(1), 20–42. <https://doi.org/10.1080/09644008.2022.2072488>
- Plehwe, D., & Slobodian, Q. (2019). Market fundamentalism and nationalism: The case of the AfD. *Critical Sociology*, 45(7-8), 1033–1048. <https://doi.org/10.1177/0896920518764027>
- Plessner, H. (1969). *Die verspätete Nation. Über die Verführbarkeit bürgerlichen Geistes* (5th ed.). Stuttgart.
- Polanyi, K. (2001). *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time* (2nd ed.). Beacon Press. (First published 1944).
- Puglierin, J., & Mehrer, A. (2024). *War, peace, and populism: How Germany's extremist parties are shaping its foreign policy debate*. European Council on Foreign Relations (ECFR).
- Rathgeb, P. (2021). Makers against takers: The socio-economic ideology and policy of the Austrian Freedom Party. *West European Politics*, 44(3), 635–660. <https://doi.org/10.1080/01402382.2020.1770068>
- Reiser, M., & Reiter, R. (2023). A (new) east–west-divide? Representative democracy in Germany 30 years after unification. *German Politics*, 32(1), 1–19. <https://doi.org/10.1080/09644008.2022.2049598>
- Ricks, J. I., & Liu, A. H. (2018). Process-tracing research designs: A practical guide. *PS: Political Science & Politics*, 51(4), 842–846. <https://doi.org/10.1017/S1049096518000975>
- Roggeband, C., & Krizsán, A. (2020). *Democratic backsliding and the backlash against women's rights: Understanding the current challenges for feminist politics*. UN Women.
- Roller, M. R. (2023). *A quality approach to qualitative content analysis*. Reading Social Science Methods.
- Rovny, J. (2013). Where do radical right parties stand? Position blurring in multidimensional competition. *European Political Science Review*, 5(1), 1–26. <https://doi.org/10.1017/S1755773911000282>
- Rumelili, B. (Ed.). (2015). *Conflict Resolution and Ontological Security: Peace Anxieties*. Routledge.
- Salo, S., & Iso-Markku, T. (2023). *Centre-right parties in Germany and Sweden: Challenges and strategies in a changing political landscape*. FIIA.
- Salzborn, S. (2016). Renaissance of the New Right in Germany? A discussion of New Right elements in German right-wing extremism today. *German Politics and Society*, 34(2), 36–63.
- Scheiring, G., & Szombati, K. (2020). From neoliberal disembedding to authoritarian re-embedding: The making of illiberal hegemony in Hungary. *International Sociology*, 35(1), 1–18.

- Schmalenberger, S. (2024). "Peaceful revolution" reloaded? The AfD and the mobilization of alternative eastern German feelings. *German Politics and Society*, 42(1), 39–60. <https://doi.org/10.3167/gps.2024.420102>
- Schneider, E. (2023). Germany's industrial strategy 2030, EU competition policy, and the crisis of new constitutionalism: (Geo-)political economy of a contested paradigm shift. *New Political Economy*, 28(2), 241–258. <https://doi.org/10.1080/13563467.2022.2091535>
- Scholz, O. (2023). The Global Zeitenwende: How to Avoid a New Cold War in a Multipolar Era. *Foreign Affairs*, 102(1), 22–38.
- Shirer, W. L. (1962). *The Rise and Fall of The Third Reich: A History of Nazi Germany*. Touchstone Book.
- Simms, B. (1997). *The Impact of Napoleon: Prussian High Politics, Foreign Policy and the Crisis of the Executive, 1797-1806*. Cambridge University Press.
- Spengler, O. (1926). *Decline of the West: Volume I Form and Actuality*. Alfred A. Knopf.
- Spierings, N. (2020). The multidimensional impact of Islamic religiosity on ethno-religious social tolerance in the Middle East and North Africa. *Social Forces*, 76(2), 1–32.
- Sprengholz, M. (2021). Post-feminist German heartland: On the women's rights narrative of the radical-right Populist Party Alternative für Deutschland in the Bundestag. *European Journal of Women's Studies*, 28(4), 486–501. <https://doi.org/10.1177/13505068211007509>
- Standing, G. (2011). *The precariat: The new dangerous class*. Bloomsbury Academic.
- Steele, B. J. (2008). *Ontological Security in International Relations: Self-Identity and the IR State*. Routledge.
- Steele, B. J., & Homolar, A. (2019). Ontological insecurities and the politics of contemporary populism. *Cambridge Review of International Affairs*, 32(3), 214–221.
- Steinback, A. (2019). *Thinking Beyond The Führer: The Ideological and Structural Evolution of National Socialism, 1919-1934* (Master's thesis). California State University, San Bernardino.
- Stoffer, L. (2024). Analyzing Anti-Gender Mobilization by the AfD in Germany (Master's thesis). *Institut Barcelona d'Estudis Internacionals*.
- Streeck, W. (2009). *Re-Forming Capitalism: Institutional Change in the German Political Economy*. Oxford University Press.
- Szczerbiak, A., & Taggart, P. (Eds.). (2008). *Opposing Europe?: The comparative party politics of Euroscepticism: Volume 2: Comparative and theoretical perspectives*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780199258307.001.0001>
- Szöcsik, A., & Zuber, C. I. (2021). EP party groups and the accommodation of Eurosceptic parties. *European Union Politics*, 22(4), 724–744.
- Taggart, P., & Szczerbiak, A. (2018). *Putting Brexit into Perspective: The Comparative European Politics of Euroscepticism*. Policy Network.
- Tansel, C. B. (2018). Authoritarian neoliberalism and democratic backsliding in Turkey: Beyond the narratives of progress. *South European Society and Politics*, 23(2), 197–217.
- Taylor, A. J. P. (1955). *Bismarck: The man and the statesman*. Alfred A. Knopf.
- The Guardian. (2024). *Germany's AfD and extremist allies set up second EU parliament far-right group*.
- Tkocz, M., & Herring, R. (2026). Metapolitics, Ontological Security, and Opposition: The Case of the AfD. *Global Studies Quarterly*, 6(1).
- Tooze, A. (2018). *Crashed: How a Decade of Financial Crises Changed the World*. Viking.
- Tordoir, S., & Setser, B. (2026). *China shock 2.0: The cost of Germany's complacency*. Centre for European Reform (CER) Policy Brief.

- Twyman-Ghoshal, A., & Passas, N. (2015). State and corporate drivers of global dysnomie: Horrendous crimes and the law. In G. Barak (Ed.), *The Routledge international handbook of the crimes of the powerful* (pp. 105–120). Routledge.
- Volk, S. (2025). The AfD and Antifeminism in Germany, 2014–2025: Family First, Trans Panic Second. *German Politics*. (Taylor & Francis).
<https://doi.org/10.1080/09644008.2025.2587228>
- Vosko, L. F., Zukewich, N., & Cranford, C. (2003). Precarious jobs: A new typology of employment. *Perspectives on Labour and Income*, 4(10), 16-26.
- Waldhoff, C. (2024). The Debt Brake as a Means of Intertemporally Safeguarding Freedom. *European Constitutional Law Review*, 20(4).
<https://doi.org/10.1017/S1574019624000221>
- Wehler, H.-U. (1985). *The German Empire, 1871-1918*. Berg Publishers.
- Weisskircher, M. (2020). The Strength of Far-Right AfD in Eastern Germany: The East-West Divide and the Multiple Causes behind 'Populism'. *The Political Quarterly*, 91(3), 614–622. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12859>
- Weisskircher, M. (2022). Die AfD als neue Volkspartei des Ostens? In K. Bergmann (Ed.), *«Mehr Fortschritt Wagen»? X-Texte zu Kultur und Gesellschaft* (pp. 317–334). Transcript Verlag.
- Woods, R. (1996). *The Conservative Revolution in the Weimar Republic*. Palgrave Macmillan.
- Zarakol, A. (2010). Ontological (in)security and state denial of historical crimes: Turkey and Japan. *International Relations*, 24(1), 3–23.
- Zeng, B. (2024). The Division Wall in Mind: An Analysis of the Continuous East-West Divide in Germany after Reunification. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 70(1), 29–35.
- Zeng, H. (2024). Ontological insecurity in precarious work: A sociological analysis. *Journal of Social Issues*, 80(2), 215–233. <https://doi.org/10.1111/josi.12567>